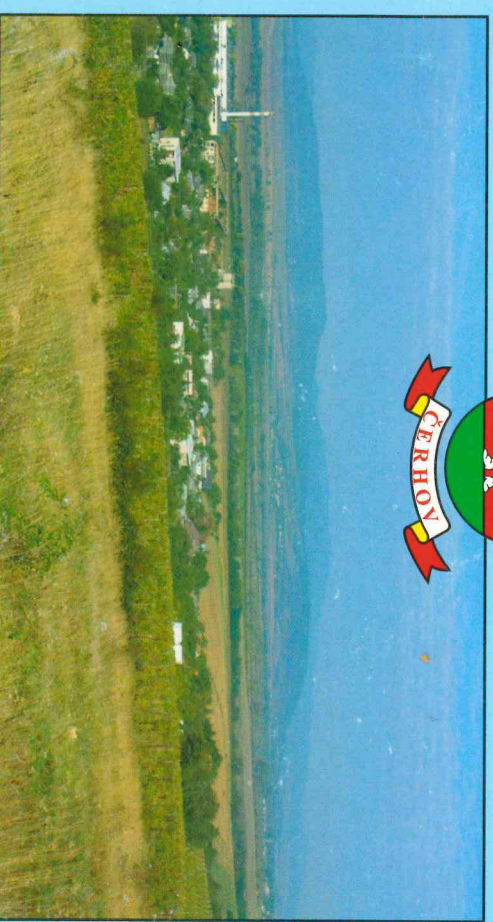
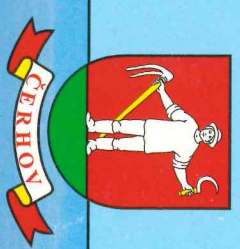
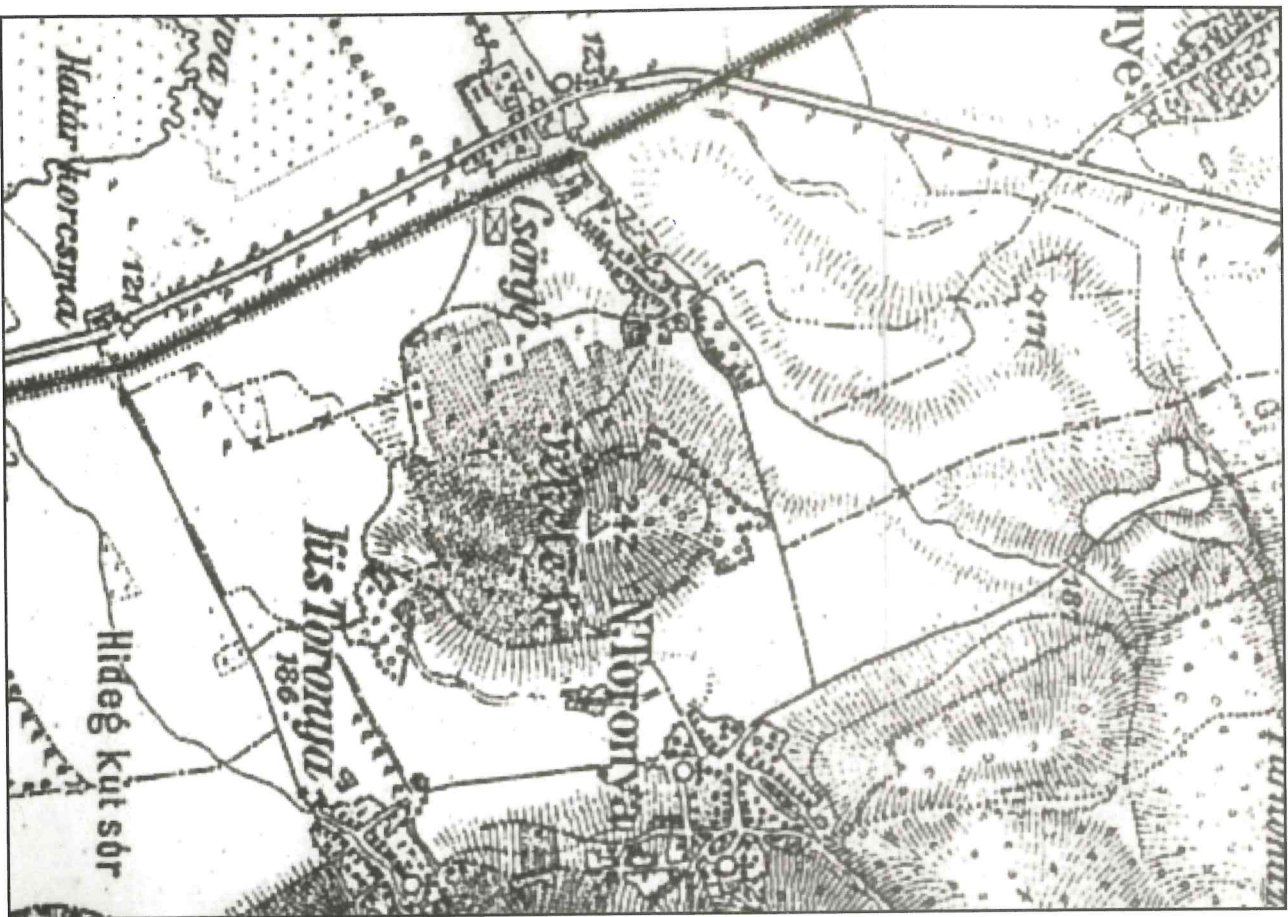

Ján GOČIK - Július GALGAN

Z dejín obce ČERNOV

Mapa Čerhova z roku 1890.

TIC - ČERHOV

Ján GOČÍK - Július GALGAN

Z dejín obce ČERŤOV

Obecný úrad Čerhov

2 0 0 2

Vážení občania,

som veľmi rád, že s pocitom vlastného uspokojenia a so spokojnosťou obecného zastupiteľstva Vám môžem oznámiť, že už aj my máme skromnú publikáciu o minulosti obce Čerhov a o živote jej obyvateľov. Dozviete sa v nej o vznik a vývoji obce, o občanoch, ktorí v nej žili, bývali, pracovali a vychovávali svoje deti.

Z historicko-porovnávacieho základu patrí Čerhov medzi najstaršie obce bývalej Zemplínskej župy. Jeho existencia sa datuje ešte z obdobia príchodu Maďarov do ich terajšej vlasti. Osobitosťou obce je, že už v tom období sa uvádza ako malá slovenská dedina a v priebehu skoro jedného tisícročia si obyvateľia obce, aj napriek nepriaznivým teritoriálnym podmienkam, zachovali svoj materinský jazyk a svoju príslušnosť k slovenskému národu. Za to patrí obdiv, úcta a česť našim predkom, ktorí tu dlhodobo žili pred nami.

Z hľadiska hospodárskeho a sociálneho rozvoja obec do roku 1945 zaostávala za ostatnými obcami bývalej Zemplínskej župy. To bolo spôsobené tým, že ešte aj po sto rokoch od zrušenia poddanstva v dedine existovali dva majere zemepánov, v ktorých za ťažkých podmienok žila viac ako polovica obyvateľov dediny.

Rozsiahlejší rozvoj v dedine nastal až po druhej svetovej vojne, najmä vo výstavbe rodinných domov a v posledných rokoch 20. storočia v občianskej vybavenosti, a tým sa už odstránilo zaostávanie za ostatnými dedinami v okrese. I keď o Čerhove sa dosť písalo, predsa chýbala publikácia, ktorá by zachytila celkový vývoj obce a života ľudí v nej.

V mene obecného zastupiteľstva treba sa poďakovať autorom publikácie za ich namáhavú prácu a ich vrelý vzťah k rodnej obci a ľuďom, ktorí ju obývajú. Chceme poďakovať všetkým občanom obce, ktorí svojou iniciatívou a prácou prispeli k rozvoju našej obce, všetkým funkcionárom, teraz i v minulosti, za ich úspešnú prácu venovanú pre rozvoj a skrášlenie našej obce.

Pavol Balog, starosta obce

MINISTERSTVO VNÚTRA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Heraldický register SR, Križkova 7, 81104 Bratislava

č.j.: HR 247/C-104/02

Bratislava: 18.9.2002

Obecný úrad
do rúk pána starostu
076 81 Čerhov

Vec:
Erb obce Čerhov

Heraldická komisia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky prerokovala návrh erbu obce Čerhov a odporučila ho na prijatie obecným zastupiteľstvom a na zapísanie do Heraldického registra Slovenskej republiky v tejto podobe:

v červenom štíte na zelenej pažiti striebrodedý muž v čizmách a klobúku, pravícou držiaci pod ľufatkou strieborný dvojbuný čakán na zlatom pravošľakom porišku, v ľavici so strieborným odvráteným kosákom na zlatej rukoväti.

Vlajka obce pozostáva zo siedmich pozdĺžnych pruhov vo farbách červenej(1/9), zelenej(1/9), žltej(1/9), bielej(3/9), žltej(1/9), zelenej(1/9) a čiernej(1/9). Vlajka má pomer strán 2:3 a ukončená je tromi cípmi, t.j. dvomi zástřhmi, siahajúcimi do tretiny jej listu.

Symboly Čerhov sú zapísané v Heraldickom registri Slovenskej republiky pod signatúrou C-104/02. V prípade záujmu o vystavenie slávnostného potvrdenia o registrácii erbu (erbovej listiny) prosíme písomne kontaktovať Heraldický register SR. Heraldický register prosí o oznámenie čísla uznesenia obecného zastupiteľstva o prijatí obecných symbolov.

Pečať obce Čerhov

PhDr. Peter Kartous, CSc.
predseda
Heraldickej komisie MV SR

http: www.civil.gov.sk
E-mail: vrtel.ladislav@mvr.vv.sk
archiv_svs@mvr.vv.sk

tel: 02 5249 7629
02 5249 6051

Bratislava 24. 8. 2002

ERB OBCE ČERHOV (TV)

Územie juhozemplínskej obce Čerhov bolo osídlené už v praveku. Podľa literatúry sa tu zistili stopy po ľuďoch z mladšej doby kamennej, mladšej doby železnej a známe sú aj tzv. rímsko-barbarské nálezy. Pôvod dnešnej dediny je, samozrejme, novší a siaha do stredoveku. Keďže prvá písomná zmienka o Čerhove (v tvare *Chergow*) sa vzťahuje k roku 1329, možno uvažovať o tom, že vznikol najneskôr na konci 13. storočia, pravdepodobnejšie však ešte skôr.¹ Významovú motiváciu tohto miestneho názvu však zatiaľ jazykovedci jednoznačne nevyriešili.

Čerhov bol počas feudalizmu skôr menšou ako väčšou poddanskou dedinou. Jeho obyvatelia sa z hľadiska zamestnania zoberali najmä roľníctvom, vinohradníctvom, v menšej miere debnárstvom a spracovaním rúkosa.²

Počiatky administratívnej činnosti v Čerhove možno (podobne ako pri väčšine ostatných obcí v Uhorsku a na Slovensku) predpokladať približne v poslednej tretine 18. storočia. Viedy v dôsledku osvietenenských reforiem Márie Terézie a jej syna Jozefa II. dostali všetky obce v krajine za povinnosť podávať písomné správy o svojich hospodárskych, osobitne urbárskejších pomeroch. Tieto správy museli overovať vlastnými pečatami. A keďže väčšina obcí dovtedy pečate nemala, dávali si ich (niekde dokonca hromadne) vyhotovovať dostupným kovovýcom. Vieme o tom preto, lebo niektorý z kovovýtov mali svojráznym vyjadrovací štýl, ktorý uplatňovali na svojich výrobkoch. A práve do takejto skupiny z poslednej tretiny 18. storočia patrí aj pôvodná historická pečať Čerhova.

V jej hornej, osobitne vymedzenej časti kruhlopisu je čitateľný text

CSORGO TANAS,

čo by sa po oprave objektívne zapríčinených nedostatkov, respektíve chýb spôsobených kovovýcom malo pravdepodobne čítať ako CSORGÓ TANACS,³

¹ VLASTIVEDNÝ slovník obcí na Slovensku. I. Bratislava, Veda 1977, s. 286.
² Tamže.

(obecná) RADA ČERHOVA. Tento text v dolnej časti pečate doplnia rozdelený letopočet 17 – 80, ktorý datuje rok vzniku prísľušného pečatidla.

V strede pečateho pola stojí na pažiti muž v klobúku a v košeli do pol stehien, v ľavej zdvihnutej paži drží od seba obrátený kosák, v pravej ruke tzv. dvojbocovú motyku, a to tesne pri spojení jej kovovej a drevenej časti, pričom drevená násadka sa dolným koncom poza nohy tohto muža opiera o zem.

Táto figurálnu kompozíciu možno vyhodnotiť ako prejav zamestnaneckého motívu. Kým kosák symbolizuje klasické roľníctvo, tak dvojbocová motyka (kopáč) predstavuje zasa prácu vo vinohrade. Ako už bolo povedané, v zamestnaneckých tradíciách juhozemplínskeho Čerhova dominovali v minulosti aj dnes práve tieto dve výrobné činnosti – poľnohospodárstvo a vinohradníctvo.

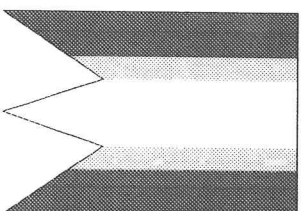
Keďže z hľadiska formy aj obsahu predstavený historický znak obce vyhovuje ako relevantný podklad na dopracovanie do podoby riadneho erbu, odporúčam, aby sa tak – pri rešpektovaní ustálených heraldických zásad a zvyklostí – stalo nasledovným spôsobom.

V červennom poli polokruhleho štítu na zelenej pažiti bude stáť strieborná (biela) figura muža vo vykasanej košeli a s klobúkom na hlave, v ľavej zdvihnutej ruke so strieborným (bielym) kosákom so zlatou (žltou) rukoväťou, v pravej ruke držiace dvojbocovú striebornú (bielu) motyku so zlatou (žltou) násadkou.

V nadväznosti na navrhnuté usporiadanie heraldických tinktur by potom mali obecne farby tvoriť spolu bielo - žltá - červeno - zelenú kombináciu. Z nej bude podľa prísľušných vexilologických pravidiel Heraldickou komisiou MV SR zostavená aj vlajka Čerhova.

Som presvedčený, že navrhovaný erb Čerhova má nádej na odborné schválenie a oficiálne prijatie ako aj verejné rozšírenie a získanie si obľuby a rešpektu u čerhovských občanov. Obsahuje totiž znamenie, ktoré pramo vychádza z výše 220-ročnej histórie obce a poukazuje tak na jej výrobo-hospodársku minulosť ako aj na v tomto smere kontinuitnú prítomnosť. Je teda svojím spôsobom odkazom predchádzajúcich generácií tunajších obyvateľov pre ich dnešných ale aj nasledujúcich potomkov.

Prof. PhDr. Leon Sokolovský, CSc.

Vážení čitatelia,

každý človek pochádza odkiaľsi, je obyvateľom nejakého sídla, preto jeho dejiny sú aj dejinami ľudí, ktorí v ňom žili a žijú.

Predložená publikácia nie je spracovaná profesionálnym historikom, ale je to výsledok vrelého vzťahu jej autorov k obci, lásky k rodnému kraju a ľuďom. Publikácia nie je vedeckým dielom, ale opisom dostupných dejov o vzniku a vývoji obce a o jej obyvateľoch. Je určená pre občanov obce a širokú verejnosť a veríme, že v nej nájdú aj niečo zo svojho vlastného života alebo života svojich predkov. Pri spracovaní publikácie sme vychádzali z dostupných podkladov a vyhlí sme sa subjektívnych prístupov na pohľad jednotlivých dejov. Obec do roku 1918 a v období rokov 1938 až 1944 patrila do okresu Sátoraljajhely a žiadny dokumentačný materiál o vývoji obce a živote jej obyvateľov z tohto obdobia na Slovensku neostal. Obstarávanie podkladov z Maďarska a ich preklad do slovenčiny robili značné problémy pri spracovávaní publikácie.

Veríme, že Vás publikácia svojím obsahom zaujme. Rodákom pripomene nie zašlé časy a priblíži súčasnosť a „náhodnému pútnikovi“, čo zabľúdi do Čerhova, pomôže v orientácii a o obci i niečo prezradí...

Ing. Ján Gočik

PhDr. Július Galgan

Podakovanie patrí tým, ktorí prispeli do publikácie, a to: PhDr. Jurajovi Žadanskému, CSc. a Mgr. Márii Nadzonovej.
Za poskytnutie podkladov ďakujeme Helene Úporskej, Gejzovi Gočikovi, Michalovi Antošovi, Michalovi Falatkovi a Márii Štefankovej.
Za účinnú spoluprácu starostovi Pavlovi Balogovi a za podnetné námety Františkovi Richtarčíkovi.

Autori publikácie

1. Všeobecná charakteristika

Čerhov je malá slovenská dedina v južnej časti východného Slovenska, v okrese Trebišov. Od okresného sídla je vzdialená 18 km smerom na juh. Podľa počtu obyvateľov sa zaraďuje medzi stredné veľkostné skupiny dedín na Slovensku. V rámci Slovenska má Čerhov nevýhodnú excentrickú polohu, keď smerom na juh a východ je už poslednou dedinou s čisto slovenskou národnosťou v tejto oblasti.

Z historicko - porovnávacieho pohľadu patrí Čerhov medzi najstaršie obce bývalej Zemplínskej župy a bývalého okresu Sátorajajuhely. Jeho existencia sa datuje už z obdobia príchodu Maďarov do ich terajšej vlasti. Poloha obce je na rozhraní územia, dávno osídleného občanmi slovenskej národnosti, a územia, v neskoršom období osídleného občanmi maďarskej národnosti.

S okolitým svetom má Čerhov dobré komunikačné spojenia. Priamo cez dedinu vedú dve významné dopravné komunikácie: Jednou je železničná trať vedúca z Prahy do Čiernej nad Tisou, a pokračovaním cez Ukrajinu až do Moskvy. Druhou je cestná komunikácia pre motorové vozidlá. Vedie zo severu na juh a cez Čiernu nad Tisou na Ukrajinu a ďalej na východ. V susednej dedine Slovenské Nové Mesto má odbočku do Maďarska a možnosť pokračovať do ďalších štátov na Balkáne.

Chotár obce sa rozprestiera na úrodnej nížine, z dvoch strán ohraničenej pohorím Zemplínske vrchy. Pohorie pozostáva z dvoch od seba oddelených častí a podstatnú časť jeho rozlohy zaberajú lesy. Jedna, a to menšia časť pohoria smerom od Čerhova na severovýchod, je na území Slovenska. Najvyšším bodom tejto časti je vrch Rozhladňa s výškou 472 metrov, ktorý je v chotári susednej obce Veľká Trňa. Druhá, a to podstatne väčšia časť, je od Čerhova na juhozápad, ale už na území Maďarska. Jej maďarský názov je Zemplényi Hegység. Najvyšším vrchom tohto pohoria na maďarskej strane je Gönc s výškou 744 metrov.

Tieto dve časti Zemplínskeho pohoria uzatvárajú medzi sebou asi 12 km širokú úrodnú nížinu, ktorú štátna hranica medzi Slovenskom a Maďarskom rozdeľuje. Jedna časť, od Čerhova na juhozápad, je na území Maďarska. Druhá časť, od Čerhova na severovýchod, je na území Slovenska. Štátnu, ale aj prírodnú, hranicu medzi Slovenskom a Maďarskom na tomto úseku vytvára rieka Roňava (Roňva), tečúca zo severu na juh. Zachytáva vodu, ktorá steká z obidvoch strán Zemplínskeho pohoria. V chotári obce Čerhov sa do nej vlieva riečka Božva, tečúca z pohoria na maďarskej strane. V susednej dedine Slovenské Nové

Mesto Roňava opúšťa územie Slovenska a v Maďarsku sa vlieva do rieky Bodrog. Rieka Bodrog vzniká sútokom riek Ondava, Laborec a Latorica na území Slovenska. V chotári obce Borša opúšťa územie Slovenska a v Maďarsku pri meste Tokaj sa vlieva do rieky Tisa.

Z tejto úrodnej nížiny, ktorá je súčasťou Východoslovenskej nížiny, výmeru **853 hektárov** zaberá rozloha chotára obce Čerhov. Povrch chotára je odlesnená pahorkatina, miestami pokrytá sprašovými uloženiami. Z východu zasahuje do chotára obce prvohorná kryha oddelená od Zemplínskych vrchov pozdĺžnym lomom. Vytvára tu malé pohorie, ktoré zaberá východnú časť chotára obce a menuje sa Čierna hora. Podstatnú časť tohto malého pohoria zaberá lesný porast a bývalé pasienisko, ktoré v tomto období je už pozarastané kríkmi. Ďalšiu časť zaberá kvalitná orná pôda a rozsiahla výsadba víní.

Čerhov a jeho okolie majú znaky kontinentálneho podnebia. Prevládajú teple letá a pomerne suché a studené zimy. Priemerná teplota vzduchu v januári je mínus 3,2 °C a v mesiaci júl plus 21,0 °C. Uhm ročných zrážok je v priemere 551 mm. Smer vetrov je prevažne severný, často silný, suchý a studený. Týmto neprijemným vetrom je dedina zo severu celkom otvorená. Južné vetry bývajú miernejšie a zvyčajne prinášajú otepľenia. Dážď prichádza poväčšine zo západu a juhozápadu.

Blízkosť lesov Zemplínskych pohorí, z obidvoch strán chotára obce, vytvára pomerne dobré klimatické podmienky potrebné pre život obyvateľov v dedine a tiež pre úspešné pestovanie rôznych druhov poľnohospodárskych produktov. V chotári obce sa pestujú všetky druhy obilnín, zemiaky, cukrová repa, tabak, kukurica, repka, slnečnica a rôzne druhy zeleniny a ovocia.

Do kopca nad dedinou sú rozsiahle vinice, kde sa pestujú kvalitné odrody hrozna na výrobu vína. Ide najmä o Furmint, Lipovinu, Muškát žltý a Rizling. Táto časť chotára obce je súčasťou teritoriálnej Tokajskej vinohradníckej oblasti, ktorej podstatná časť je na území Maďarska. Na Slovensku pokračuje iba menšou výmerou (908,15 ha) v juhovýchodnej časti okresu Trebišov. Spadajú do nej časti chotárov obcí: Malá Trňa, Veľká Trňa, Čerhov, Slovenské Nové Mesto, Viničky, Černochovej a Bara. Rozloha vlníc spadajúcich do tokajskej oblasti v chotári obce Čerhov je 43 ha, a to na parcelách Čierna hora 31 ha a na Hrachovisku 12 ha.

Tokajská vinohradnícka oblasť je jedinečným vinohradníckym regiónom, v ktorom možno dospelovať hrozno na výrobu známeho tokajskeho vína. Tokajské víno bolo už v dávnej minulosti obľúbeným nápojom významných svetových osobností, cárrov, kráľov, kultúrnych a iných činiteľov. Už Ludovít XIV. Ponúkal

madam Pompadour tokajským aszú vínom so slovami **Vinum regum - rex vinorum** ... „že je to víno kráľov a kráľ vín“.

Vláda Slovenskej republiky svojím uznesením číslo 1024 zo dňa 4. septembra 2002 prijala opatrenia k postupnému rozvoju Tokajskej vinohradníckej oblasti a jej zápisu do Zoznamu svetového dedičstva.

Podstatná časť chotára obce je na nízine, v nadmorskej výške od 112 do 120 metrov. Je to iba o 14 metrov vyššie, ako je najnižší bod na Slovensku, ktorý je v neďalekej obci Streda nad Bodrogom, vo výške 98 metrov. Najvyšší bod v chotári obce Čerhov je vrch v pohorí Čierna hora vo výške 239 metrov.

Nízinný charakter chotára obce, kvalitná a úrodná pôda, dobré klimatické podmienky a lacná pracovná sila vytvárali už v minulosti optimálne podmienky pre rozvoj poľnohospodárstva v obci. Významnú úlohu do roku 1918 zohrávala aj blízkosť mesta Sátoraljajhely (6 km vzdialeného od Čerhova), a to pre odbyt poľnohospodárskych výrobkov. Preto sa poľnohospodárstvo, ako jediné výrobné odvetvie, stalo už v dávnej minulosti základným zdrojom pre poskytovanie pracovných príležitostí, a tým i vytváranie podmienok pre život občanov v dedine.

Pravda, vlastníctvo pôdy a poľnohospodárska výroba bola až do konca prvej polovice 20. storočia prevažne iba v rukách rôznych zemepánov, grófov a barónov. Vlastníctvo k pozemkom v chotári obce sa medzi zemepánmi často menilo. Dôvodom týchto častých zmien bolo najmä dedenie potomkov, ale aj časté zmeny vyplývajúce z darov od kráľov a ďalších inštitúcií rôznym šľachtickým rodom a osobnostiam. Bolo to z titulu zásluh za dosahované dobré výsledky v bojoch a im podobných zásluh.

Podľa zachovaného zoznamu účasti zemepánov na vlastníctve a užívaní pozemkov v chotári obce Čerhov bola od roku 1329 až do roku 1945 nasledovná:

V roku 1329 patril celý chotár obce Čerhov k hradu Tokaj,
1378 majiteľom chotára bola rodina Tolchvaj Jánoš,
1395 majiteľmi chotára boli Csirke Margita a Dere István,
1410 majiteľom chotára bola rodina Toronyai Pavla,
1415 majiteľom bola rodina Csicsarovcov,
1416 dostal časť chotára od kráľa Legenyi Csontos,
1417 časť chotára mal v držbe Csicseri Fodor,
1446 až do roku 1468 majiteľom bola rodina Úporská,
1479 majiteľom časti chotára bola rodina Csekelyi,
1469 majiteľom časti chotára bola rodina Barkoveczy,
1581 majiteľom chotára bola rodina Mlith Pavol,

1590 celý chotár patril k majetku v Sárospataku,
1605 majiteľmi boli Ruszkai Dobó Ferencz a jeho potomkovia.

V roku 1631 syn baróna Pongráca Sennyeyho Alexander dostal do daru od kráľa Ferdinanda II. väčšiu časť z výmery chotára obce Čerhov a určitú výmeru i z chotára susednej obce Nižný Regmec. Potomkovia tohto rodu boli vlastníckmi väčšej časti chotára obce Čerhov až do roku 1945, teda s malým prerušením vyše 300 rokov.

V roku 1722 majiteľom druhej časti chotára obce bol Pimer Márton. Majiteľom časti chotára obce roku 1730 bol Hericz Márton. Potomkovia z rodu Hericz boli vlastníckmi pozemkov v časti chotára obce za cintorínom, kde v súčasnosti je závod Prefa, až do roku 1918. Vo vlastníctve mali aj menšiu výmeru lúk. Okrem uvedených boli aj ďalší krátkodobí majitelia: rodina Kazinci, Wicmandy a Tarczay. Vlastníkom menšej časti chotára obce, zvanej Hečka, bola krátku dobu grófkya Vay Károlyné.

Ku koncu druhej polovice 19. a prvej polovice 20. storočia poslednými vlastníckmi pozemkov a majetku v chotári obce boli šľachtické rodiny, a to grófkya Schécsenyi Jánosné, barón Sennyey Pavol a jeho syn Géza. Do roku 1918 vlastníli a užívali vyše 80% pozemkov z výmery chotára obce. Podiel malých vlastníckov pôdy- maloroľníkov bol v roku 1918 ešte iba 20%. Po prevedení prvej pozemkovej reformy v roku 1919 až 1923 sa tento podiel zvýšil na 31%.

2. Názov a vývoj obce

Názov obce

Pôvodný slovenský názov obce do roku 1947 bol Čergov. Tento bol v rámci poslovenčovania názvov obcí na Slovensku v roku 1947 pozmenený na Čerhov. I naďalej ostáva otázkou, či je názov Čerhov slovenskejší ako bol názov Čergov, ktorý sa v priebehu tisícročia v dedine takto používal. Medzi staršou generáciou v dedine sa aj po uplynutí polstoročia ďalej hovorí o Čergove a nie Čerhove.

Názov obce od jej vzniku prešiel iba nepodstatnými zmenami. Tieto zmeny boli iba v dôsledku odlišného použitia písmena niektorej spoľuhlásky alebo samohlásky. Názov bol stále bližšie k slovenskému názvu Čergov. Keďže obec do roku 1918 bola pod maďarskou nadvládou, maďarské orgány používali maďarský názov Csörgő.

V roku 1981 bol na seminári Univerzity v Mníchove v Nemecku (Veröffentlichungen des Finnisch- Ugrischen Seminars an der Universität München) ôdsúhlasený a potvrdený názov obcí bývalej Zemplínskej župy, a v rámci toho i Čerhova od roku 1329 takto:

rok 1329	Chergow	rok 1512	Chergew
rok 1396	Chergew	rok 1585	Chergew
rok 1429	Cergew	rok 1629	Csörgő
rok 1511	Cherge		

Posledný názov Csörgő sa v maďarskom jazyku používal do roku 1918 a v Maďarsku ho používajú aj v súčasnosti. Slovenský názov, ktorý sa používal za prvej ČSR a ktorý používali obyvatelia v dedine a na okolí pred rokom 1918, bol až do roku 1947 Čergov. Nový názov obce Čerhov bol v tomto dokumente potvrdený i pre rok 1972 a pre ďalšie obdobia.

V knihe Obce Zemplínskej župy je uvedené, že podľa názvu obce si prevzala svoje priezvisko i jedna rodina z bývalých zemepánov v dedine. Je to rodina Csörgői Farkas. V dedine dlhodobo prevládala názor, že obec bola pomenovaná podľa priezviska tohto zemepána v Čerhove. Pravdou je skôr údaj uvedený v knihe Obce Zemplínskej župy, pretože rodina Csörgői Farkas je medzi majiteľmi majetku v Čerhove uvedená až v neskoršom období.

Vývoj obce

Obecný úrad v Čerhove, v spolupráci s mestským a župným úradom v Sátoraljaújhelyi v Maďarsku, zaobstaral určité dostupné dokumentačné materiály o vzniku a existencii obce Čerhov do roku 1918. Tieto dokumenty až do konca 18. storočia sú veľmi obmedzené. Obsahujú iba mená zemepánov, rozsah ich majetku a niektoré ďalšie údaje o ich rodinách. Veľmi málo je v nich o živote a postavení jednoduchých dedinských ľudí. Počnúc 19. storočím, a hlavne po zavedení sčítania ľudu, ktoré sa uskutočňovalo každých 10 rokov, zachovali sa už i niektoré ďalšie údaje. Sú to údaje o počte obyvateľov, ich národnostom a náboženskom zložení, o počte občanov, ktorí vedeli čítať a písať, o počte a stave bytového fondu a niektoré ďalšie údaje vymedzené pre dané obdobie. Tieto dokumenty sú len v maďarskom jazyku a dokonca 19. storočia sú to iba rukopisy, ktoré sú dosť ťažko čitateľné.

Podľa údajov uvedených v týchto dokumentoch sa Čerhov zaraduje medzi najstaršie obce bývalej Zemplínskej župy a okresu Sátoraljaújhely. O jeho vzniku a existencii nebol doposiaľ žiaden ucelený materiál spracovaný. Obec až do roku 1918 patrila do okresu Sátoraljaújhely. (Pohraničné mesto, bývalé okresné sídlo, vzdialené od Čerhova 6 km, v Maďarsku.) Preto všetky dokumenty o vzniku a existencii obce sú v Maďarsku a v jazyku maďarskom. Ich obstarávanie a preklad do slovenčiny sú veľmi komplikované, vyžadujú veľa času a značné finančné náklady. V dôsledku toho, ešte aj v súčasnosti, existuje rozdiel v uvádzaní dátumu o vzniku a existencii obce Čerhov. Vo Vlastivednom slovníku obcí na Slovensku sa uvádza rok 1329, ale v knihe Obce Zemplínskej župy (Zemplén vármegye községei) je uvedený rok 1067. Jedným z dôležitých dokumentov o vzniku a existencii Čerhova už v dávnej minulosti je kniha Obce Zemplínskej župy. Na strane 36 tejto knihy je uvedené, že „ide o malú slovenskú obec (tót kisközség) ešte z obdobia príchodu Maďarov do ich terajšej vlasti (Honfoglalás korabeli helység)“. Meno sa spomína už v roku 1067 v majetkových spisoch opátstva (Nevét amlítí már az 1067-ben alapított száziút apátság jószágvevőle).

Významný maďarský odborník dejín Zemplínskej župy, Dongo Gyárfás Géza, v časopise Príspevky k dejinám Zemplínskej župy (Adalékok a Zemplén Vármegye Történetéhez) v časti V., na strane 5 uvádza, že v zozname medzi jedenástimi obcami Zemplínskej župy z obdobia Árpádovcov existuje aj obec Čerhov. „(Árpád korabeli községeink 11 község között szerepel Csörgő)“.

Podľa uvedeného existencia obce Čerhov bola tu už 11. storočí, a preto by sa mala zaradiť medzi najstaršie obce v juhovýchodnej časti Slovenska.

Spoločenský, národnostný a náboženský vývoj v Čerhove

Spoločenský život v Čerhove bol v značnej miere podmienený poddanskými pomermi, národnostnou a predovšetkým náboženskou príslušnosťou občanov. Všetky tieto skutočnosti sa vo vývoji obce najmarkantnejšie odzrkadlili v 19. a 20. storočí. Považujeme však za potrebné ukázať, čo predchádzalo tomu- to vývoju v predchádzajúcich storočiach.

Listina z roku 1377 uvádza, že majetková držba v Čerhove /... in possessionibus... Chergev.../ patrila šlachicom z Tolcsy.¹

Už v roku 1441 bol Čerhov veľkou dedinou, pretože jeho sedliacke domácnosti okrem richtárskej zaplatili daň kráľovi 35 zlatých.² Obec sa vtedy nazýva a Chergo /Čergo/ a mala 40 domácností, z toho 35 celých usadlostí.

Vývoj obce v značnej miere podmienovali tragické udalosti. Jednou z nich bol v roku 1567 vpád Tatárov - spojencov Turkov. Bola to veľká hrozba nielen pre Čerhov, ale aj pre Malú a Veľkú Trňu, Stancu, Úpor, Zemplínsky Kľečenov, Kožuchov a ďalšie obce, ktoré boli vydrancované a niektoré dokonca úplne zanikli na viac než dve desaťročia /Stanča/. Oddiel Tatárov v roku 1567 vyplienil aj Čerhov, ktorý zostal takmer úplne vyľudnený, pretože obyvateľstvo sa rozutekalo a bálo sa vrátiť do obce z možného návratu Tatárov. Časť obce bola ešte v roku 1570 vyľudnená a spustošená. Čerhovské sedliacke usadlosti boli v tomto období zdanené iba od 4,5 porty /porta = brána = celá sedliacka usadlosť/. Situácia sa nezmenila ani v roku 1582, keď bol zdanený rovnaký počet usadlostí. Čerhov v porovnaní s predchádzajúcim vývojom upadol a na prelome 16. a 17. storočia už patril medzi malé zemplínske dediny. V roku 1600 tvorilo obec asi 10 obývaných poddanských domácností, kostol, fara a škola.³

Obyvateľstvo Čerhova bolo v tomto čase poddanské a fara po rozšírení reformácie patrila spolu s kostolom evanjelikom augsburského vyznania.

Počet poddanských sedliackych domácností sa znižoval a v roku 1610 boli zdanené iba od dva a štvrt porty a v roku 1635 už iba od jednej štvrtiny usadlosti.⁴

Za užívanie pôdy odovzdávali čerhovskí poddaní na prelome 16. a 17. storočia svojmu zemepánovi naturálnu, peňažnú a robotnú rentu. Rozsah dávok závisel od veľkosti sedliackeho či želiatarskeho gruntu. Ani povinnosti poddaných v jednotlivých deňoch neboli rovnaké.

Pravidelné peňažné dávky odovzdávali každoročne sedliacke domácnosti i želiari. Výška ročnej dane želiarov bola tiež v rôznych obciach rozdielna. Závisela od rozsahu polí, ktoré tieto domácnosti užívali. Aj čerhovskí poddaní

odovzdávali peňažné dávky podľa veľkosti usadlosti na Juraja, na Michala a na Kráča /Vianoce/. Veľkosť peňažných dávok sedliackych domácností sa pohybovala od 50 do 100 denárov ročne. Želiari platili peňažnú rentu od 25 do 50 denárov.

Popri peňažných odovzdávali čerhovskí poddaní aj naturálne dávky. Z úrody obilia dostávali cirkev a zemepáni deviatok resp. desiatok. Desiatok sa platil aj od ošpaných. Jednotlivé domácnosti odovzdávali aj pol kyty česaných konopí, gbel hrachu a konopného semena, chlieb, koláče, sľepky a vajčeka podľa veľkosti gruntu. Múseli tiež odkúpil minimálne sud zemepanského vína ročne, ktoré čapoval tamojší richtár. Veľkosť dávok závisela od toho, či to boli celé, polovičné alebo štvrtinové sedliacke usadlosti. Daň kráľovi od porty /celej sedliackej usadlosti/ predstavovala v druhej polovici 16. storočia jeden zlatý / 100 denárov/ ročne.⁵

V druhej polovici 17. storočia poddaní robotovali tri dni týždenne so záprahom alebo ručne. Na vinobranie a na dlhšie fúry poskytovali zemepánovi jedného vola. Želiari bez pôdy robotovali dva dni v týždni ručne. Polia boli obrábané trojpolným systémom /oziminy, jaryny, úhor/ a orba sa uskutočňovala kvôli ťažkým pôdam dvojjáprahom volov alebo iného ťažného dobyvka.

Po protihabsburských stavovských povstaníach bol začiatkom 18. storočia Čerhov takmer úplne vyľudnený. V súpise z roku 1720 boli v obci evidované iba tri domácnosti. Počas ruihénskej kolonizácie, ktorá bola prevažne gréckokatolícka, sa do Čerhova za úrodnou pôdou sťahovalo obyvateľstvo zo severovýchodu horného Uhorska /východného Slovenska/. Viaceré migračné vlny spôsobili, že v roku 1828 mal Čerhov 60 domov a 496 obyvateľov. Hlavným zamestnaním obyvateľstva bolo poľnohospodárstvo, vinohradníctvo, debnárstvo a zhotovovanie výrobkov z rákosia.

Urbárska regulácia Márie Terézie /1740 - 1780/ čiastočne zmiernila rozsah poddanských povinností. Znížil sa počet robotných dní pre zemepána na 52 so záprahom a 104 dní bez záprahu ročne. Tým, že sa počet čerhovských usadlostí zvýšil, zemepáni neboli ochudobnení ani z hľadiska celkového počtu robotných dní, ani celkovou výškou príjmov z naturálnych či peňažných dávok.

Remeselná výroba v Čerhove bola málo rozvinutá. Udržovali sa tu iba také remeslá, ktoré boli potrebné pre zabezpečenie poľnohospodárskej výroby, prípadne vinohradníctva. V Čerhove pôsobili kovači, debnári, kolesári, murári, tesári a rákosníci.

O Čerhovskom rímskokatolíckom kostole existuje písomná správa až z konca 16. storočia, keď náboženský život na tomto území preukázateľne ovládali

stúpenci reformácie. V rokoch 1598 až 1646 patril evanjelikom, ktorých kazarelia v ňom vykonávali bohoslužby. Čerhov bol v tomto období sídlom farnosti. V rokoch nástupu katolíckej protireformácie bola čerhovská farnosť opustená a kostol bol ešte okolo roku 1700 spustený.⁶

Obyvateľstvo Čerhova bolo konfesionálne, národnostne a jazykovo zmiešané. V obci boli nerovnomerne zastúpené všetky štyri kresťanské cirkvi. V 19. storočí bolo najviac veriacich gréckokatolíckej cirkvi. Katolícka cirkev latin-ského obradu nadobudla postupne prevahu v 20. storočí. Evanjelická cirkev augsburského vyznania v skúšanom období mala v obci zastúpenie iba do roku 1857, potom stratila svojich veriacich. Reformovaná kresťanská cirkev /kalvíni/ mala v Čerhove pomerne malé zastúpenie a náboženský život výraznejšie neovplyvnila.

Náboženské zloženie obyvateľstva v rokoch 1836 - 1991:⁷

Rok	R.kat.	Gr.kat.	Ev. AV	Rkc./kalv./	Židia
1836	120	nez.	5	9	185
1844	141	234	9	17	181
1851	140	235	4	19	160
1857	162	230	5	17	150
1877	157	180	0	4	112
1885	152	160	0	4	80
1900	204	311	0	44	48
1930	263	278	0	60	29
1991	425	180	0	26	0

Z tabulky okrem už uvedeného pozorujeme ďalší zaujímavý údaj. Židia boli v Čerhove v prvej polovici 19. storočia po gréckokatolíckoch druhou najsilnejšou náboženskou i etnickou skupinou. Uhorská štatistika však židovskú národnosť nepoznala. Preto sa Židia hlásili väčšinou k maďarskej a iba malá časť k nemeckej národnosti. Preto tieto údaje nachádzame iba v cirkevných štatistikách. V národnostných štatistikách sú údaje celkom iné, pretože Židia sú uvedení väčšinou pri maďarskej národnosti.

Národnostná a jazyková príslušnosť obyvateľov Čerhova bola v 18. storočí ovplyvnená náboženským vyznaním. V 19. a 20. storočí patrilo národnostnej príslušnosti dominantné miesto. Čerhov patril k tým zemplínskym obciam, v ktorých dochádzalo k skôr štatistickým ako skutočným zmenám v národnostnej

štruktúre obyvateľstva. V Čerhove možno štatisticky dokázať zmenu národnostnej štruktúry obyvateľstva v rokoch 1900 až 1930. Štatistická maďarizácia koncom 19. a začiatkom 20. storočia evidovala v Čerhove 155 Slovákov a 452 obyvateľov maďarskej národnosti. Uhorská štatistika, ako sme už uviedli vyššie, židovskú národnosť neuvádzala, preto sa židia hlásili väčšinou k maďarskej národnosti. Táto skutočnosť čiastočne skreslovala aj etnickú príslušnosť Čerhovanov.

Po zmenách štátoprávných pomerov, súvisiacich so vznikom medzivojnovej ČSR, došlo aj k podstatným zmenám v národnostnej štruktúre obyvateľstva obce. Predtým štatisticky dominantná maďarská národnosť stratila v roku 1930 v Čerhove úplne svoje pozície. K tejto národnosti sa prihlásilo iba 32 osôb, kým k slovenskej 539 obyvateľov. V obci nebola po vzniku ČSR významnejšia etnická komunita Maďarov / 1970 - 7 obyvateľov, 1991 - 12 osôb/.

V roku 1900 bolo v Čerhove asi 25 % obyvateľov slovenskej národnosti a 74 % maďarskej národnosti. Ešte horšia situácia bola v roku 1910, keď iba 19 % Čerhovanov sa hlásilo k slovenskej a 81 % k maďarskej národnosti. Tieto štatistické údaje nemali objektívny charakter a boli pod vplyvom maďarizácie úplne skreslené. Čerhov patril k tým obciam, kde bolo silné slovenské zemplínske etnikum a tento charakter obce sa výrazne potvrdil v štatistikách po vzniku ČSR. Vývoj ukázal, že v štatistikách sa deklarovali za Slovákov prevažne veriaci katolíckych cirkví a maďarskú národnosť mali hlavne veriaci reformovanej kresťanskej cirkvi, ktorí mali v obci menšie zastúpenie.

Etnické zloženie obyvateľstva obce:⁸

Rok	N á r o d n o s t			
	slovenská	maďarská	židovská	iná
1900	155	452	0	1
1930	539	32	29	48
1970	905	7	0	4
1991	745	12	0	3
				spolu:
				608
				648
				916
				760

Z predloženíh poznatkov o dejinách obce Čerhov vyplýva, že to bola zemplínska poddanská obec, etnicky slovenská, nábožensky zmiešaná, ktorej charakter bol poľnohospodársko-vinohradnícky.

Poznámky:

1. Magyar országos leveltár (ďalej MOL), Budapešť, DL 2542.
2. MOL, Budapešť, DL 99507.
3. MOL, Budapešť, Kamara, A 2677, s 73, 164, 244.
4. MOL, Budapešť, Kamara, A 2678, s. 8, 402.
5. Marsina, R. - Kušík, M.: Urbáre feudálnych panstiev na Slovensku, diel II., (17. stor.), Bratislava 1959.
6. Uličný, F., Dejiny osídlenia Zemplínskej župy, Zemplínska spoločnosť Michalovce 2001, s. 104.
7. Pozri: Schematizmy Košického biskupstva.
8. Tamže. Štatistické ročenky v príslušných rokoch.

3. Slovenská dedina a jej problémy

Hranicu chotára obce smerom na juh a juhovýchod vytvára štátna hranica medzi Slovenskom a Maďarskom. Od obývanej časti dediny je to vzdialenosť iba 1 km. Susedné dediny týmto smerom sú už na území Maďarska. Pohyb obyvateľov obce týmto smerom a všeobecné komunikácie so susednými dedinami sú prakticky vylúčené.

Smerom na východ, vo vzdialenosti asi 30 km, je ďalšia štátna hranica medzi Slovenskom a Ukrajinou. Osobitosťou je, že susedné a ďalšie dediny týmto smerom od Čerhova až po štátnu hranicu s Ukrajinou sú už obývané vo väčšine občanmi maďarskej národnosti žijúcimi v tejto oblasti Slovenska. Takto je slovenská dedina Čerhov skoro z troch strán obkolesená dedinami, v ktorých žijú občania cudzej, nie slovenskej národnosti.

Podľa existujúcich dokumentov Čerhov bol slovenskou dedinou už v dávnej minulosti, a napriek ťažkým a nevhodným teritoriálnym podmienkam ostal ňou aj v súčasnosti.

Pri sčítaní ľudu v roku 1881 z celkového počtu 441 obyvateľov obce sa k slovenskej národnosti hlásilo 287 obyvateľov, teda 65,1%. Pri sčítaní v roku 1991, teda po 110-tich rokoch sa zo 760 obyvateľov obce 745, teda 98% hlásilo k slovenskej národnosti. Pri poslednom sčítaní ľudu a domov v roku 2001 sa z celkového počtu 830 obyvateľov k slovenskej národnosti hlásilo 789 obyvateľov, teda 95%. Zníženie o 3% oproti roku 1991 je iba v dôsledku zvýšenia počtu občanov rómskej národnosti v dedine. Oni predtým v dedine nežili, ale v dôsledku voľných domov sa do Čerhova nasťahovali.

Je skoro neuveriteľné, ale potešujúce, ako si obyvatelia malej slovenskej dediny Čerhov, aj v takomto nevhodnom položení a silného tlaku na ich pomadárčenie, vedeli v priebehu jedného tisícročia ubrániť a pre ďalšie generácie zachovať svoj materský jazyk a svoju príslušnosť k slovenskému národu.

No nebolo to ľahké, najmä v období silného tlaku na pomadárčenie Slovákov pred rokom 1918 vo viedajšom Maďarsku. Až do obdobia po druhej svetovej vojne slovenskej inteligencie v dedine nebolo. Hlavnou úlohou maďarskej inteligencie, ktorá pozostávala z notára, učiteľa, správcov na majeroch a ich rodinných príslušníkov, bolo zabezpečiť pomadárčenie občanov dediny. Národné povedomia medzi občanmi v dedine v tomto období pestovali iba jednoduchí dedinskí ľudia, a to navzájom medzi sebou.

Je všeobecne známe, že školská politika uhorských vlád po rakúsko-maďarskom vyrovaní, najmä po roku 1879, bola súčasťou cieľavedomého pomadžarcovania nemadžarských národov Uhorska. Bolo to v záujme vytvorenia rečovo jednotného maďarského národa a štátu. Veľmi neblahé následky uskutočňovania školských zákonov (najmä zák. čl. 18/1876) na rozvoj slovenského školstva dokazujú i údaje z územia bývalej Zemplínskej župy. Kým v roku 1876 zo 438 ľudových škôl na území župy bolo 133 slovenských, resp. slovensko-maďarských, v roku 1913 zo 462 ľudových škôl na území župy už ani jedna škola nebola slovenská, všetky boli iba maďarské.

Po roku 1880 už ani v Čerhove slovenskej školy nebolo, a preto niekoľko generácií žiakov muselo až do roku 1918 chodiť do školy s vyučovacím jazykom maďarským. Počas 6-ročnej školskej dochádzky naučili sa po maďarsky čítať, písať a čiastočne aj dorozumievať. Ich rodičia a starí rodičia chodili ešte do školy s vyučovacím jazykom slovenským a doma i v dedine sa hovorilo iba po slovensky (aj keď východoslovenským nárečím).

Určitou výhodou pre zachovanie slovenského jazyka bolo, že v dedine do roku 1918 neexistovala maďarská škola (óvoda). Preto deti do siedmich rokov svojho veku nepočúvali rozprávanie po maďarsky a pri nástupe do školy ani po maďarsky nevedeli. Existuje celý rad dokumentov z rôznych jednaní o príprave výstavby materskej školy v dedine. Jej výstavba sa pripravovala už od roku 1883, ale do roku 1918 ani započatá nebola. V jednom roku nebol pozemok v ďalšom neboli peniaze a pod.

Positívny podiel na zachovaní slovenského jazyka medzi občanmi v dedine malo aj 30-ročné účinkovanie učiteľa Jána Pauloviča. Bol rodom Slováč z neďalekej slovenskej dediny Brezina (vtedy Kolbás). Na školu do Čerhova nastúpil v školskom roku 1878/1879 a dva školské roky ešte vyučoval žiakov v slovenskom jazyku. Starí rodičia, ktorí v tom čase chodili do školy, si na toto obdobie a jeho osobu často s úctou spomínali. Od školského roku 1880/1881 vyučoval už v jazyku maďarskom, keďže slovenské školy boli v Maďarsku zrušené a zakázané.

Z hľadiska ďalšieho udržania a upevňovania slovenského povedomia medzi obyvateľmi v dedine dôležitým medznikom bol rozpad Rakúsko - Uhorska v roku 1918 a vznik ČSR. Bolo to dôležité aj preto, že v dedine v tom období existovala už mladá generácia, ktorá školskú dochádzku ukončila s vyučovacím jazykom maďarským. Preto ona mohla už ľahšie podľahnúť tlaku na pomadžarcenie ako predchádzajúce generácie, ktoré chodili ešte do školy s vyučovacím jazykom slovenským.

Rozpadom Rakúsko- Uhorska a vznikom prvej ČSR tieto problémy v dedine pomínuli. Povinná 8-ročná školská dochádzka do slovenskej školy za 20 rokov existencie republiky doniesla svoje výsledky. Obyvatelia v dedine sa už na svet pozerali ako slobodní občania demokratického štátu v Európe. V dedine vyrástla mladá generácia, ktorá ČSR pokladala za svoju vlasť.

Na kultúrnom a všeobecnom vzdelávaní občanov dediny počas prvej ČSR pozitívny podiel mala aj prítomnosť českých rodín v dedine. V tomto období bolo v dedine priemerne 10 rodín príslušníkov českého národa. Boli to príslušníci finančnej stráže, policie a iných úradov. Ich pobyt bol štátom zmluvne dohodnutý na obdobie 10 rokov, pokiaľ dorastie mladá slovenská inteligencia. No tento termín bol vládou predĺžený a trval až do roku 1938.

Oni organizovaním rôznych kultúrnych podujatí, stretávaním sa s občanmi v dedine, usporadovaním divadelných predstavení, rôznych druhov školení, kurzov, ručných prác , varení jedál a podobne v značnej miere prispeli k zvýšeniu všeobecných vedomostí u občanov v dedine. Hodno spomenúť aspoň niektoré priezviská týchto rodín. Boli to: Rajnoha, Podhora, Straka, Sláma, Podlaha, Circhan, Mikleš, Hron, Šebek a ďalšie.

Pre zvýšenie vedomostí žiakov v škole veľkú zásluhu mal mladý učiteľ Vincent Kučera. Bol to moravský Slováč, dobre ovládal slovenský jazyk a na učiteľské povolanie bol vynikajúco pripravený. Žiaci, ktorí k nemu chodili do školy, jeho pôsobenie na škole i odstupom času vysoko hodnotili, mali ho radi a v ďalšom veku svojho života na neho s úctou spomínali. Boli však vo veľkej nevhode, lebo pre okupáciu Čerhova v roku 1938 už v ďalšom štádiu pokračovať nemohli, pretože po maďarsky nevedeli a slovenská škola nebola.

Po všeobecnej mobilizácii v ČSR v septembri roku 1938 bol ešte učiteľ Kučera ako poručík ČSA s vojenskou jednotkou na obranu štátnej hranice medzi Čerhovom a susednou dedinou na maďarskej strane Nižný Regmec. Bol to jeho posledný pobyt v Čerhove. Veľmi ťažko sa lúčili s dedinou a jej obyvateľmi.

4. Demografický vývoj

Počet obyvateľov patrí Čerňov v súčasnosti medzi stredné veľkostné skupiny dedín na Slovensku. Od roku 1863 bolo v Maďarsku uskutočňované sčítanie ľudu, domov a bytov, a to spravidla v desaťročných obdobiach. Sčítanie sa uskutočňovalo aj za prvej ČSR, druhej ČSR aj súčasne za existencie Slovenskej republiky. Počet obyvateľov obce sa pohyboval v rozpätí medzi 599 osôb v roku 1863 a 916 osôb v roku 1970.

Rast počtu obyvateľov obce výrazne ovplyvnila rýchla výstavba rodinných domov v období rokov 1960 až 1980. V tomto období došlo k výraznej zmene aj architektonického rázu obce, keď namiesto obdĺžnikových a vinklových domov sa budovali štvorce s manzardami a neskoršie s rovnou strechou.

Podľa výsledkov sčítania bol stav obyvateľov dediny v jednotlivých rokoch nasledovný:

Rok	Obyvatelia	Rok	Obyvatelia
1863	599	1930	648
1869	435	1940	595
1880	441	1948	686
1890	524	1961	869
1900	608	1970	916
1910	460	1980	897
1921	560	1991	760
		2001	830

Rok 1869

V roku 1869 bolo v Maďarsku uskutočnené prvé sčítanie ľudu, domov a bytov. Pre každý dom a rodinu bol vyplnený osobitný sčítací hárok („Főlévelői ív a népesség és háziállatok számlálására az 1869. december 31-diki állapot szerint“). Tento hárok obsahoval osobné údaje občanov bývajúcich v dome a údaje o stave domu, bytu a vedľajších miestnostiach.

Celkový počet obyvateľov v dedine počas sčítania bol 435 osôb. Z toho bolo 207 žien a 228 mužov. Počet deťí do 14 rokov bol 179, z toho 98 chlapcov a 81 dievčat. Počet osôb nad 14 rokov bol 256, z toho 133 mužov a 123 žien. Národnosť počas tohto sčítavania sa neudávala.

Ország: Magyar
 Megye (kerület, vár, vidék): Szatmár
 Község: Börze

Főlévelői ív

a népesség és háziállatok számlálására

az 1869. december 31-diki állapot szerint.

Utca: _____

Házszám: 12

A lakás van

piszékben? _____
 földszinten? _____
 földemlelén? _____
 hányaralk emlelén? _____
 padlison? _____
 szoba? 1/1
 kamra? 1/1
 előszoba? _____
 konyha? 1/1

Csupán lakásra szolgál-e?

Újrae is szolgál-e, és milyenre?
 bolt? _____
 kamra? _____
 pince? _____
 fűszer (szék)? _____
 raklár? _____
 iskálói? _____
 akol (fodlár)? _____
 osár (pajta)? _____

További helyiségek

Jegyzet. 1) A főlévelői ívbe kitöltendő még nem rendelés csakúgy, egésként akkor is bevezendő, ha az ország határain belül vagy kívül, valahány erdélyi tartományban vagy községben, vagy a román határszéligetől 160 méterre esélytelen ideglen vagy hosszúra tartó vanak.
 2) Ezenben a családok nem tartoznak, bár mindenek előtt lakó, de az országban lakó lakosoktól. — Kétféle csoportba lehet felosztani a családokat: a) a lakó családok, b) a nem lakó családok. — Itt csak akkor tartoznak be, ha pillanat alatt, beutazásuk alkalmával a lakó családokhoz tartoznak, ha az országban, de nem lakó családok.
 3) A román határszéliget tartozó helyeket csak családok, háztartások, személyek, pedig családok vagy lakó családok be a

Sčítací hárok z roku 1869

Z celkového počtu obyvateľov bolo 214 mužov a 246 žien. Deti do 14 rokov bolo 182 a ostatných obyvateľov nad 14 rokov 278 osôb.

Národnosť je uvedená podľa materinského jazyka nasledovne: maďarská 372, slovenská 86 a 2 inej národnosti. Po maďarsky vie hovoriť 372 občanov. Podľa náboženského vierovyznania bolo: 223 gr.kat., 176 rím.kat., 38 ev. a 23 židovského vierovyznania.

Údaje o materinskom jazyku sú skreslené, keď pri sčítaní v roku 1881 bol slovenský materinský jazyk u 287 občanov a v roku 1910 už iba u 86 občanov. Pritom v ďalších dokumentoch sú tieto výsledky pre slovenský jazyk priaznivejšie. Už aj v tom sa prejavila stupňujúca snaha o pomadarenie občanov v dedine, a to aspoň na papieri, keď inak sa to nedarilo. Pravdepodobne u každého, kto vedel po maďarsky, sa uviedol materinský jazyk maďarský.

Od zrušenia slovenskej školy uplynulo 30 rokov a vyučovanie na škole bolo iba v jazyku maďarskom. Ak sa v škole naučili po maďarsky hovoriť, už to považovali, že ich materinský jazyk je maďarský. Od roku 1880, kedy bola slovenská škola zrušená, snaha maďarských orgánov o pomadarenie Slovákov v dedine sa postupne stupňovala.

Sviatočné oblečenie dievok v roku 1943.

Čítať a písať vedelo 257 občanov, čo je 63% z celkového počtu obyvateľov v dedine a 92,4% z počtu obyvateľov nad 14 rokov. V porovnaní s ostatnými dedinami bol to na viedajšie pomery veľmi dobrý výsledok, ktorý postupne prispel k celkovému odstráneniu negramotnosti občanov v dedine.

V dedine bolo v tom období 64 domov, ktoré boli vybudované a pokryté z uvedených materiálov:

- Murivo - 43 domov z válkov - (nepálená tehla) alebo z hliny,
- 5 domov z kameňa alebo z tehál,
- 16 domov z dreva alebo iného materiálu.
- Krytina - 9 domov pokrytých škridlou alebo plechom,
- 18 domov pokrytých šindlom alebo doskami,
- 37 domov pokrytých slamou - župou.

Takýto stav v štruktúre obytných domov, iba s menšou zmenou, bol v dedine aj v roku 1930, kedy 29 domov bolo ešte pokrytých slamou. Za obdobia prvej ČSR sa v dedine vybudovalo iba 15 rodinných domov a výšková budova finančnej stráže. Ani úroveň bývania sa oproti roku 1930 do roku 1945 veľmi nezlepšila.

Rok 1991

Výsledky pri sčítaní ľudu domov a bytov v roku 1991 potvrdili, že v dedine bolo 760 obyvateľov, z toho 363 mužov a 397 žien. Počet detí do 14 rokov bol 204. Ekonomicky aktívnych občanov bolo 286, z toho 179 mužov a 107 žien. Z celkového počtu aktívnych občanov až 213 odchádzalo za prácou mimo dediny.

Obyvatelia podľa národnosti :

745 slovenskej národnosti	98,1%
12 maďarskej národnosti	1,6%
2 českej národnosti	0,3%
1 ukrajinskej národnosti	0,2%

V čase sčítania bolo v dedine celkom 221 domov, z toho 215 rodinných domov. Z počtu rodinných domov bolo 195 domov trvale obývaných a 20 neobývaných.

Celkový počet bytov v čase sčítania bol 238, z toho 201 trvalo obývaných a 37 neobývaných. V rodinných domoch bolo 189 trvalo obývaných bytov a 33 bytov neobývaných.

Uvedené výsledky z roku 1991 signalizujú, že v dôsledku nedostatku pracov-

ných možností v dedine a na okolí migrácia mladých ľudí z dediny bude aj naďalej pokračovať. Počet obyvateľov dediny bude neustále klesať a počet neobývaných domov sa bude zvyšovať.

Rok 2001

Ku dňu sčítania bolo v dedine 830 obyvateľov, z toho 411 mužov a 419 žien. Ekonomicky aktívne osoby spolu 400, z toho 224 mužov a 176 žien. Podiel ekonomicky aktívnych občanov z celkového počtu obyvateľov robí 48,2%.

Veková štruktúra obyvateľov bola nasledovná:

Počet	V e k	Od - do
171	pred produktívnym vekom	0 - 14
273	v produktívnom veku muži	15 - 59
227	v produktívnom veku ženy	15 - 54
47	po produktívnom veku muži	60 - a viac
103	po produktívnom veku ženy	55 - a viac

Národnostné zloženie obyvateľov z počtu 830 je		
789	slovenskej národnosti	95,0%
28	rómskej národnosti	3,4%
7	maďarskej národnosti	0,8%
6	českej národnosti	0,8%

Počet obyvateľov slovenskej národnosti sa oproti roku 1991 zvýšili o 44 osôb, ale jeho podiel v dôsledku vzrastu počtu občanov rómskej národnosti je o tri percenta nižší ako bol v roku 1991.

Podľa náboženského vierovyznania je 509 občanov rím. kat., 257 gr. kat. a 22 reformovaných kresťanov.

V priebehu skúmaného obdobia (1869 - 2001) najnižší počet obyvateľov bol v roku 1869, kedy bolo v dedine 435 obyvateľov. Oproti roku 1863 bol pokles o 164 občanov a bol spôsobený odchodom občanov z dediny za prácou do Ameriky. Značný pokles bol aj v roku 1910, kedy bolo v dedine 460 obyvateľov a oproti roku 1900 to bolo o 148 občanov menej. Aj v tomto prípade je pokles v dôsledku odchodu väčšieho počtu obyvateľov za prácou do Ameriky. V roku

1940 bol oproti roku 1930 pokles o 53 občanov a bol spôsobený odchodom 11 rodín českej národnosti z dediny pred okupáciou v roku 1938.

V roku 1970 bolo v dedine 916 obyvateľov a tento stav sa postupne znižoval až na 760 obyvateľov v roku 1991. Taktisto za 20 rokov poklesol stav obyvateľov o 156 osôb.

V čase budovania VSŽ mnoho mladých chlapcov, ale aj dievčat odišlo do učebného pomenu v Košiciach. Po skončení učebného pomenu sa tam zamestnali, tam si založili rodiny a do Čerhova sa už nevrátili. Doma v Čerhove zostali starí rodičia, ktorí postupne ubúdajú. To sa po určitom čase prejavilo v reprodukčnom procese, keď v dedine zomiera viacej ľudí, ako sa narodí. Potvrdzujú to aj výsledky štatistiky za rok 1999, kedy sa v dedine narodilo iba 6 detí a zomrelo 12 dospelých občanov. Preto prirodzený prírastok obyvateľov v dedine bol mínus 6 osôb.

Excentrická poloha dediny, neexistujúca možnosť zamestnania sa v dedine alebo na blízkom okolí spôsobujú pre obyvateľov dediny vážne problémy. Pohyb za prácou, do stredných škôl, úradov a vôbec za zaoštarávaním nutných životných potrieb je obmedzený iba na sever a severozápad. To má za dôsledok, že životné náklady obyvateľov dediny sú oveľa vyššie, ako u ostatných občanov žijúcich vo výhodnejšie postavených mestách a dedinách na Slovensku. V poslednom období sa to už veľmi prejavuje vo forme zvýšenej migrácie mladých ľudí do iných oblastí Slovenska, do Českej republiky, ale aj do zámoorských štátov.

5. Duchovný život

V priebehu 19. storočia sa uskutočnilo niekoľko prieskumov o počte veriaciach občanov v jednotlivých mestách a na dedinách.

V roku 1806 bol uskutočnený súpis veriaciach gréckokatolíckeho biskopátu v Mukáčove. V Čerhove bolo v tomto období 165 gréckokatolíkov, z toho 124 schopných k spovedi a 41 detí neschopných k spovedi. V dedine bolo 26 manželských párov - gréckokatolíkov navzájom a 2 manželské páry zo zmiešaného manželstva s rímskokatolíkmami. V roku 1805 bolo v dedine uzavreté jedno manželstvo, narodili sa dve deti a zomreli traja dospelí gréckokatolíci. Čerhov patril do farnosti Veľká Tŕňa a veriaci gréckokatolíci navštevovali bohoslužby cirkvi v tejto dedine.

V roku 1857 Ctihodný klérus diecézy Košickej vo svojom dokumente *VENERABILIS CLERI DIOECESIS CASSOVIENSIS* uvádza počet obyvateľov Čerhova podľa náboženského zloženia takto:

162 - rím. kat. 150 - žid. (jud)
230 - gr. kat. 5 - kalvín

17 - H.C.

Spolu bolo v dedine 564 osôb. Obyvatelia Čerhova podľa náboženstva v tomto období patrili:

- rímskokatolíci do farnosti v Lastovciach,
- gréckokatolíci do farnosti Veľká Tŕňa,
- kalvíni do farnosti v Luhyni.

Od druhej polovice 19. storočia rímskokatolíci mali vlastný kostol v Čerhove a patrili do farnosti v Kazimíri.

Podiel príslušnosti veriaciach občanov v dedine medzi gréckokatolíkmami a rímskokatolíkmami sa v poslednom storočí postupne zmenil. Od roku 1857 až do roku 1910 prevyšoval počet veriaciach gréckokatolíkov nad rímskokatolíkmami. Podľa sčítania ľudu v roku 1991 sa tento stav zmenil v prospech rímskokatolíkov. Bolo to čiastočne spôsobené tým, že gréckokatolícke náboženstvo bolo v roku 1950 zákonom zrušené a zakázané. Občania gréckokatolíckeho vierovyznania v dedine v tom čase navštevovali bohoslužby iba v rímskokatolíckom kostole v Čerhove. Tam sa aj potajomky sobášili a krstili svoje deti. Po obnovení gréckokatolíckej cirkvi v roku 1968 sa už do nej nevrátili, ale ostali naďalej v rímskokatolíckej. No väčší podiel na tomto stave má prisťahovanie sa rímskoka-

tolíckych rodín do dediny v prvej polovici 20. storočia. Stav podľa jednotlivých rokov bol nasledovný:

R o k y	Počet obyvateľov	Počet rím. kat.	Počet gr. kat.
1857	564	162	230
1881	441	124	246
1910	460	176	223
1991	760	425	80
2001	830	509	257

V roku 1936 bola schválená a zriadená rímskokatolícka fara v Čerhove. Patria k nej obce Čerhov, Veľká Tŕňa, Malá Tŕňa a Luhynia. Kostol bol v roku 1985 do určitej miery obnovený a v roku 1997 bola obnovená malba kostola. Farská budova bola postavená v roku 1969.

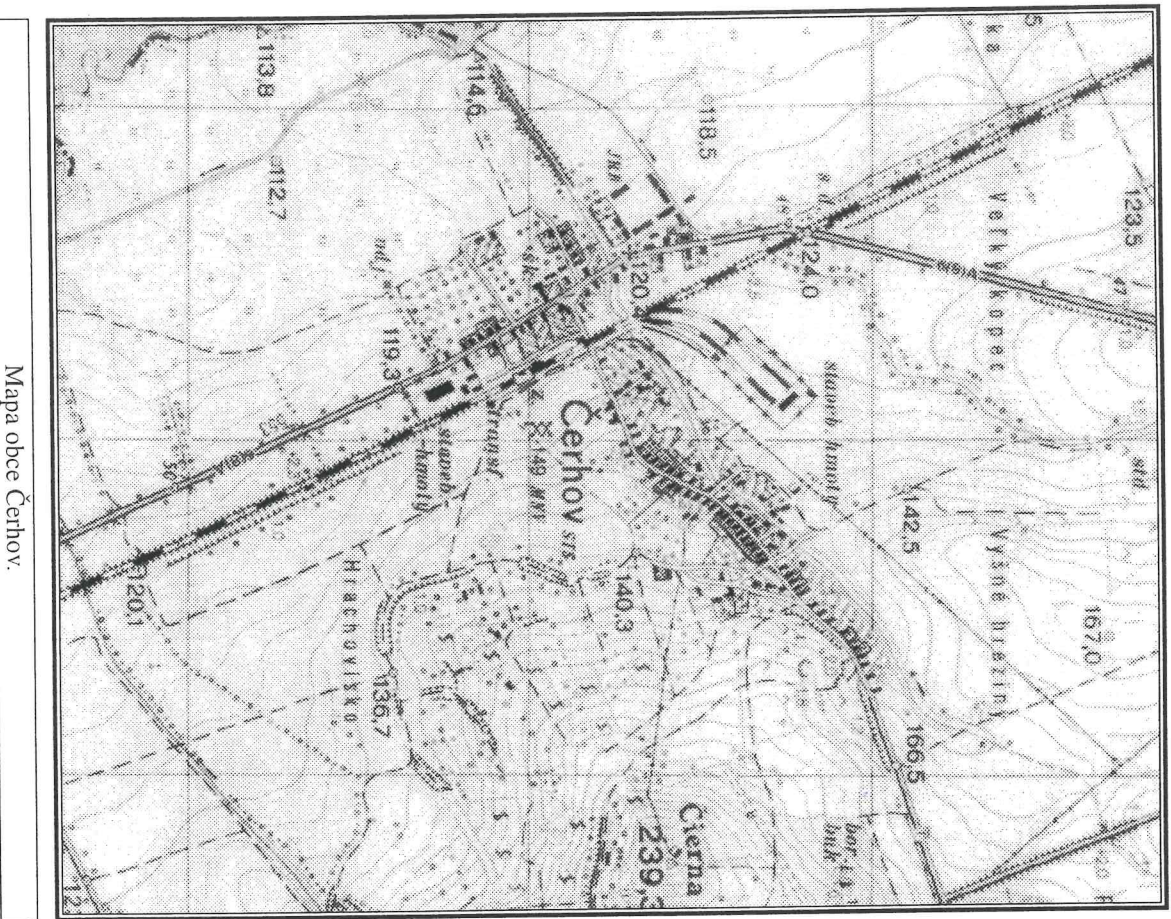
Od roku 1936 pôsobili na fare v Čerhove uvedení farári:

Jozef Repovský 1936 - 1940 Ladislav Pastor 1965 - 1972
Jozef Szócs 1940 - 1944 Ján Demeter 1973 - 1990
Ján Nagy 1945 - 1948 Imrich Balanovský 1991 - 1994
Július Zgabúr 1949 - 1959 Mgr.
Pavol Greško 1960 - 1962 Jozef Hermanovský 1995 - 1998
Štefan Tkáč 1963 - 1964 Mgr. Patrik Vojtek 1999 -

Gréckokatolícky chrám vo Veľkej Tŕni, kam patria gréckokatolícki veriaci aj z Čerhova, bol postavený okolo roku 1828. V roku 1899 bola k nemu pristavená veža. Chrám bol obnovený v rokoch 1961 až 2002. V roku 1999 bol vymenený oltár a postavený nový ikonostas.

Od roku 1928 vo farnosti pôsobili uvedení kňazi:

Jozef Viga 1828 - 1836 Andrej Fedak 1883 - 1894
Alexander Denko 1837 - 1848 Andrej Fencik 1895 - 1904
Štefan Festovič 1849 - 1851 Vasil Benck 1905 - 1910
Jozef Ortutay 1852 - 1856 Michal Ujhelyi 1911 - 1959
Jozef Baranovič 1857 - 1864 Michal Kocák 1960 - 1997
Daniel Michalovič 1865 - 1873 exk. Dávid Zorvan 1997 - 1997
Viktor Demianovič 1874 - 1882 Marek Koval 1998 -

Mapa obce Čerhov.

6. Obráz dediny

Na fotokópii mapy okresu Sátoraljaújhely z roku 1784 je dedina Čerhov uvedená ešte v dvoch od seba oddelených časti, a s osobitnými názvami. Jednou časťou je Alsó Cergi - Dolný Čerhov a druhou Felső Cergi - Horný Čerhov. Medzi nimi je asi 300 metrov dlhý nezabudovaný priestor, ktorého vlastníkom boli miestni zemepáni. Po roku 1918 boli tieto pozemky rozpredané obyvateľom v dedine ako stavebné pozemky. Postupne po roku 1945 bola na týchto pozemkoch prevedená výstavba rodinných domov, a tým sa dve časti Čerhova navzájom de facto spojili v jeden celok.

Hlavnou časťou Dolného Čerhova do roku 1944 bol Dolný majer, ktorého posledným vlastníkom bol rod Sennyeyovcov. V Hornom Čerhove bol druhý, Horný majer, ktorého posledným vlastníkom do roku 1944 bol rod Schécseniovcov.

Z dávnej existencie týchto dvoch majerov v dedine možno predpokladať, že boli už v minulosti základom pre postupný vznik a existenciu dediny Čerhov.

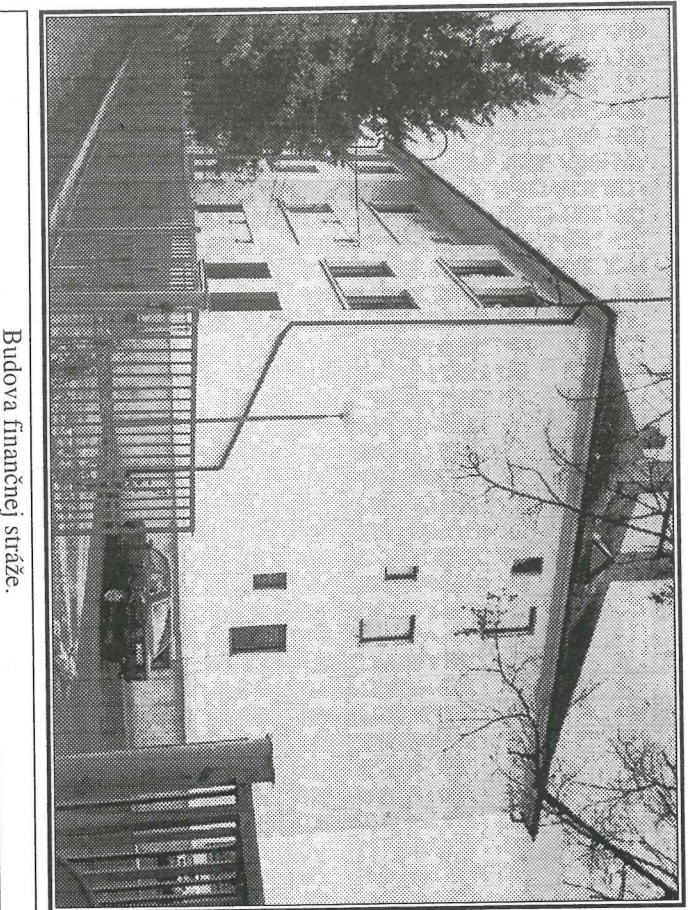
Pôdorys dediny do roku 1945 možno približne znázorniť ako obrátenú formu veľkého písmena „T“. Menšie rameno predstavuje ulicu vedúcu zo severu na juh, ktorá je súčasne aj verejnou komunikáciou pre motorové vozidlá. Vede zo severu na juh, prechádza chotárom obce a na určitom úseku dediny plní aj úlohu ulice. Pomenovanie tejto ulice v súčasnosti je Hlavná ulica.

Po pravej strane tejto Hlavnej ulice, od severu na juh, je budova finančnej stráže, rímskokatolícky kostol, park, základná škola a niekoľko rodinných domov, vybudovaných už po druhej svetovej vojne.

Kostol bol vybudovaný podľa údajov Vlastivedného slovníka obcí na Slovensku v roku 1858. Na dverách kostola je uvedený rok 1838. V kostole je historický voľný obraz od V. Klimkoviča z roku 1871. Pod budovou kostola je krypta a na jej dverách je meno jedného z bývalých zemepánov v dedine Jozefa Hericza.

Budova finančnej stráže bola vybudovaná za prvej ČSR pre ubytovanie rodín príslušníkov finančnej stráže. Boli to príslušníci českého národa, ktorí tam bývali a vykonávali ochranu štátnej hranice od Michalian po Slovenské Nové Mesto. Štátnu hranicu na tom úseku tvorilo, ale aj v súčasnosti tvorí koryto rieky Roňava.

Celý priestor po pravej strane tejto ulice okrem kostola a budovy finančnej stráže bol až do roku 1944 výlučne iba majetkom baróna Sennyeyho. Bolo to hospodárske stredisko - Dolný majer, ako sa medzi občanmi v dedine nazýval.

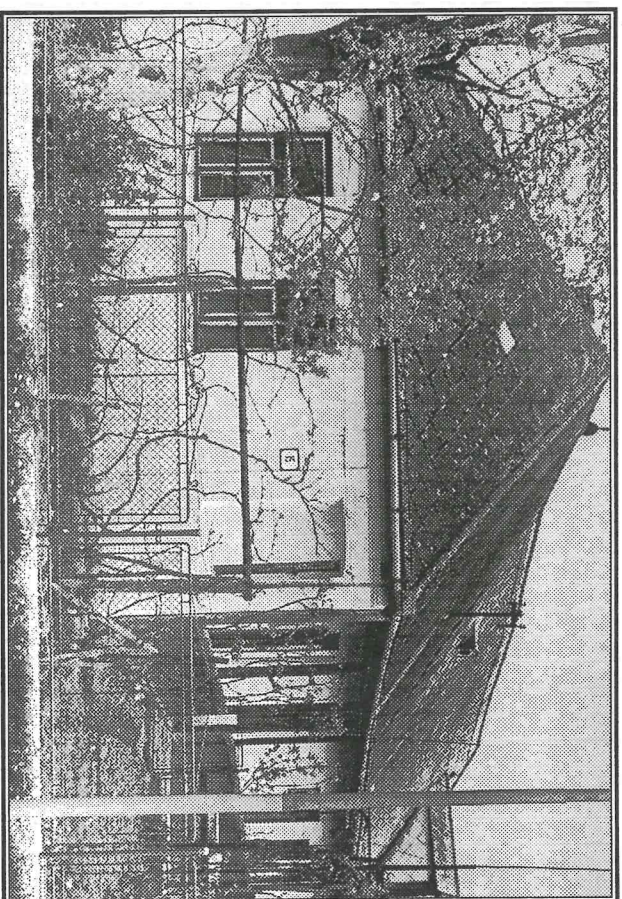
Budova finančnej stráže.

Majet obsahoval rôzne hospodárske budovy, obytné budovy pre sluhoov, park a v ňom kaštieľ vlasníka majetku. K majeru patrila aj väčšia časť pozemkov z chotára obce. Bolo to v dolnej časti chotára medzi železničnou traťou a štátnou hranicou s Maďarskom.

Po roku 1945 bola prevedená likvidácia tohto majera. V jeho areáli sa vytvorili stavebné pozemky a vybudovalo sa vyše 30 rodinných domov. Tým vznikla v dedine ďalšia ulica, ktorá nesie meno Hraničná ulica.

Po ľavej strane Hlavnej ulice boli už rodinné domy i pred rokom 1945. Išlo o rodinné domy: kominárskeho majstra Nagyá, kolára Kóvára, cestára Gašpara, bývalého správcu majetku Szendeyho, obchodníka Frydmána (Hrobačko), obchod a pohostinstvo Weinstoka, don roľníka Šandora a obytný dom pre 6 rodín sluhoov baróna Sennyeyho. Pokračovaním na druhej strane za cestou boli ešte rodinné domy stolára Takáča, kováčov Bajzala a Nadzóna, železničiara Takáča a tri obytné domy pre sluhoov baróna Sennyeyho. V súčasnosti je už Hlavná ulica z obidvoch strán zastavaná rodinnými domami.

Asi 1 km od dediny smerom na juh bol do roku 1950 v prevádzke mlyn na

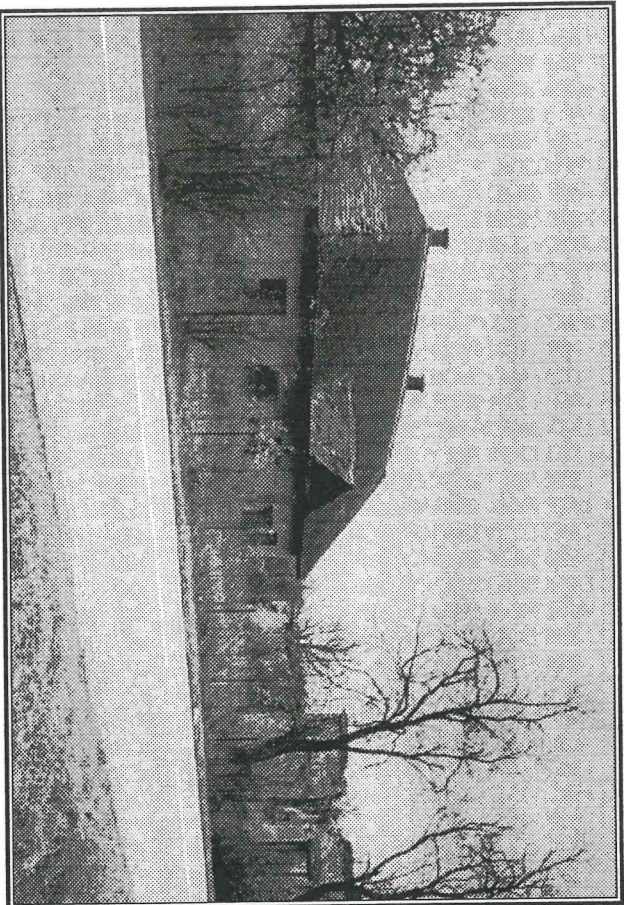
Dom Jána Šandora.

mletie obilia pre obyvateľov Čerhova a okolitých dedín. Pínil veľmi významnú úlohu pre občanov týchto dedín. Pred rokom 1950 sa chlieb piekol v každej domácnosti iba doma v peci. V obchode sa chlieb ani pečivo nepredávalo. Múka sa získavala mletím obilia v mlyne, a to z pšenice a raže. Zúčastňovať sa na mletí obilia v mlyne bolo mimoriadnym zážitkom pre každého občana. Mletie sa uskutočňovalo tak, aby múka v rodine postáčila aspoň na jeden štvrtrok.

Počas čakania na mletie, čo niekedy trvalo aj celý deň a noc, stretli sa tam občania z rôznych dedín a navzájom si vymieňali názory, poznatky a zážitky zo života. Mlyn bol uvedený do prevádzky, iba ak zásoba obilia na mletie postáčovala aspoň na tri dni. Mletie sa uskutočňovalo nepretržite aj v nočnom období.

Posledným majiteľom tohto mlyna bola rodina Váilkovcov. Oni mlyn odkúpili a do Čerhova sa nastahovali z Medzeva. V rodine mali troch synov a dve dcéry. Potomkovia z tejto rodiny v dedine nezostali. Dvaja synovia zomreli ešte v mladom veku a tretí sa dožil vyššieho veku, ale všetci traja zomreli ako slobodní. Ich dom stál vedľa mlyna a jeho pozostatky i pozostatky mlyna ešte existujú.

Na druhej strane cesty, naproti mlyna, bola ešte v roku 1935 malá prevádzka na výrobu betónových rúr pre výstavbu studní. Súčasne tam bol aj bufet, kde sa

Zrúcaniny mlyna.

predávali nealkoholické, ale aj alkoholické nápoje pre cestujúcich. V období pred rokom 1918 sa z Čerhova a okolitých dedín chodilo do Sátorajajuhelya peši alebo na voze. Bola to hodina cesty, a preto také malé občerstvenie v tomto bufete na spiatočnej ceste domov, ktoré trvalo niekedy dlhšie a skončilo spevom, bolo určitým zážitkom.

V meste Sátorajajuhely pri moste rieky Roňava bola socha svätého Jána. Ak niekto došiel z mesta do dediny a mal „pod klobúkom“ tak sa hovorilo, že ho svätý Ján kopol do zadku.

Po obidvoch stranách cesty z dediny do mlyna bola pekná aleja z lipových, agátových a gaštanových stromov. V dedine sa hovorilo, že ju dal vysadiť jeden z čerhovských zemepánov, a to kvôli peknej mlynárke, aby ich spoločná prechádzka touto alejou bola príjemnejšia. Bolo to príjemné miesto na nedeľnú prechádzku už aj pre mladšiu generáciu v dedine. Autá ešte v tom období tak často nechodili a premávka na ceste v nedeľu nebola skoro žiadna.

Asi v polovici na Hlavnú ulicu nadväzuje ďalšia ulica, ktorú znázorňuje druhé rameno obráteného písmena „T“. Meno tejto ulice je Dlhá ulica. Vedie zo západu na východ a súčasne plní aj úlohu spojovacej cesty medzi Čerhovom a

susednou dedinou Veľká Tŕňa. Vo vzdialenosti asi 100 m ju križuje významná železničná trať- dvojkoľajka vedúca z Prahy do Čiernej nad Tisou a ďalej na východ. V súčasnosti po obidvoch stranách tejto ulice sú rodinné domy až po vrch Čierna hora. Po ľavej strane ulice je ešte niekoľko rodinných domov popri Čiernej hore.

Po roku 1945 bola prevedená menšia výstavba domov aj v priestore Horného majera, a tým vznikla ďalšia menšia ulica v dedine, ktorá sa menuje Vínohradnícka ulica.

Z verejných budov po pravej strane Dlhkej ulice vedúcej zo západu na východ je budova železničnej stanice, predajňa potravín s občerstvením a budova obecného úradu. Táto budova bola postavená ešte pred rokom 1918. Do roku 1950 slúžila ako Obvodný notársky úrad v Čerhove pre obce Čerhov, Slovenské Nové Mesto, Veľká Tŕňa a Malá Tŕňa. Notárske úrady boli na Slovensku v roku 1950 zrušené a ich úlohy prevzali viedajšie MNV.

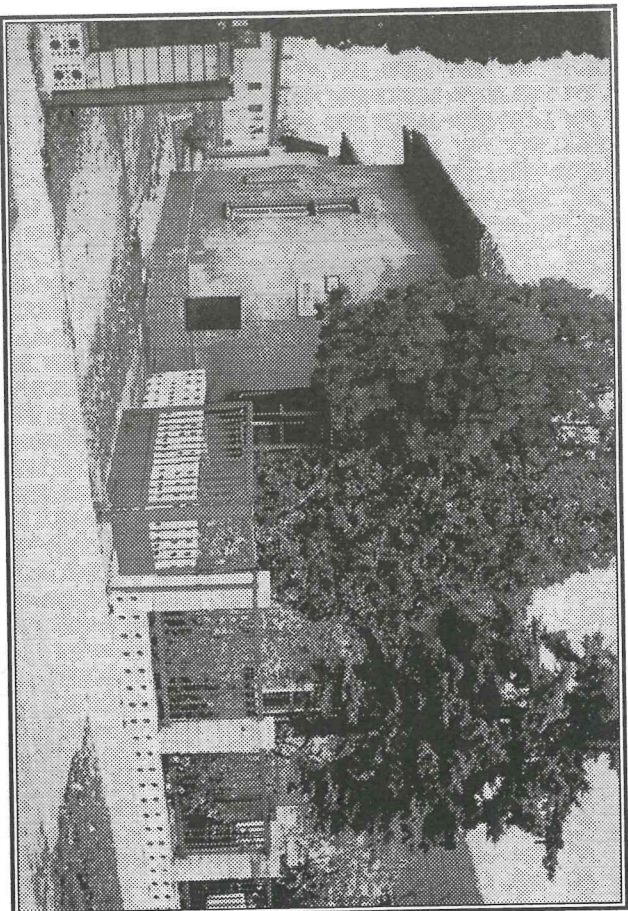
Od roku 1950 je tam obecný úrad, poštový úrad a vo dvore budova kultúrneho domu. Medzi budovou obecného úradu a železničnou stanicou bol až do roku 1936 celkom voľný nezastavaný priestor. Zastavba na ňom bola prevedená postupne až po druhej svetovej vojne.

Po ľavej strane dlhkej ulice od železničnej trate bol do roku 1945 pekný ovocný sad. Sad bol dookola ohradený a jeho majiteľom bol bývalý správca na Hornom majeri Jozef Gáthy. V zadnej časti sadu mal rodinný dom, ktorý ešte teraz tam stojí. Jeho potomkovia pred príchodom frontu v roku 1944 z dediny odišli do Maďarska, majetok im bol skonfiškovaný a pridelený občanom v dedine.

Na tejto strane ulice z verejných budov je iba budova starej školy a nová materská škola. Budova starej školy bola daná do užívania v školskom roku 1878/1879. Bola to iba jedna učebňa s malou predsieňou a bytom pre učiteľa. Svojmu účelu slúžila až do roku 1980. Materská škola je na tom istom mieste, kde ju ešte v 19.storočí plánovali vybudovať maďarské školské orgány.

Do roku 1944 bol na tejto strane ulice aj veľkosklad, Flašovanie a rozvoz piva do okolitých dedín. Majiteľom bola 11-členná rodina Moškovičovcov. Prevádzku zabezpečovali vlastnými silami, iba pre kónský povoz mali zamestnanca. Na rozvoz piva do okolitých dedín používali kone, ale neskôršie už mali aj nákladné auto. Električka v tom čase v dedine ešte nebola, preto Flašovanie sa uskutočňovalo na primitívnom stroji, ktorý sa poháňal krútením kola sa ručne. Zaujímavosťou bolo, že prácu bolo dosť, lebo ich odmenou bolo pivo vo fľaškách.

Za záhradami rodinných domov na ľavej strane Dlhkej ulice je závod PREFA.

Budova starej školy.

Vystavaný bol v rokoch 1970 - 1985 na výrobu betónových tvárnic a konštrukcií.

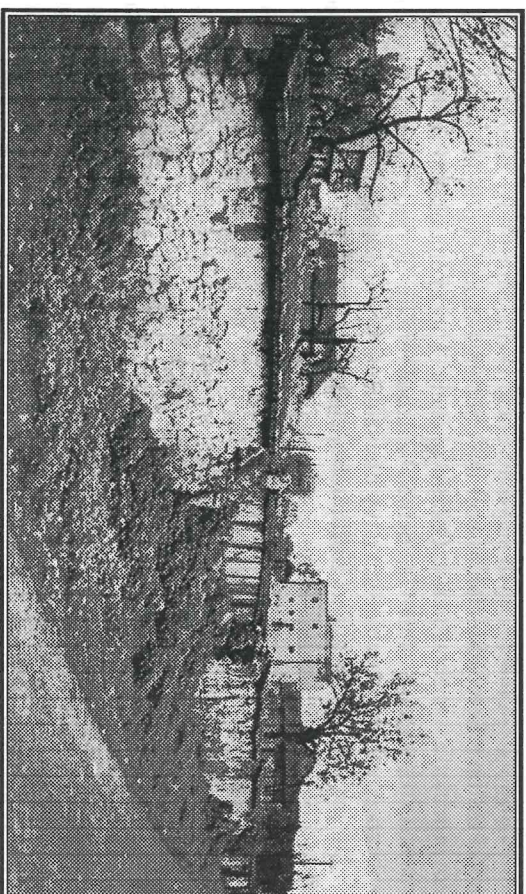
Pred závodom je cintorín, ktorý bol daný do prevádzky ešte v roku 1926. Ako prvý občan Čerhova bol na ňom pochovaný bývalý správca majetku na Hornom majeri Nagy Sándor, ktorý sa na rodil v roku 1869 a zomrel v roku 1926. Dvaja zijúci starí ľudia, a to Michal Falatko a Anna Ilková tvrdia, že to bol dobrý správca majetku i dobrý občan v dedine. On sa vraj zasadil o získanie pozemku pre nový cintorín od zemepána Jozefa Hericza.

Oproti cintorína je novopostavený pekný a účelne vybavený dom smútku. Po obidvoch stranách tejto Dlhej ulice, od obecného úradu smerom na Veľkú Trňu až po koniec dediny, bola ešte aj v roku 1938 podstaná časť domov pokrytá iba slamou. Murivo bolo z nepálenej tehly- válkov, z kameňa alebo z bitej zeminy.

Horná časť tejto ulice, a celá spojovacia cesta do dediny Veľká Trňa, bola až do roku 1932 bez tvrdého podkladu, iba ako poľná cesta. V daždivom období, najmä v jeseni a na jar, museli rodičia z horného konca dediny nosiť svoje deti do

školy na rukách alebo na chrbte. Robilo to veľké problémy aj pre obyvateľov susedných dedín z Veľkej a Malej Trne pri ceste k vlaku, do kostola alebo na Notársky úrad v Čerhove. Kamenný podklad na ceste bol urobený až v období rokov 1932 - 1934. Bezprašná úprava cesty bola prevedená po druhej svetovej vojne. Autobusové spojenie medzi Čerhovom a susednou dedinou Veľká Trňa bolo zriadené po roku 1960.

Po pravej strane ku konci Hlavnej ulice bol Horný majer, hospodárske stredisko posledného zemepána z rodu grofov Schécseniovcov. Na tomto majeri nebol kaštieľ pre majiteľa iba pekná budova pre správcu majetku. Boli tam hospodárske budovy potrebné pre prevádzku a budovy pre ubytovanie sluhov. Majer bol ohradený a od dediny dosti izolovaný. Majiteľa tohto majera v dedine nebývali ani dedinu nenavštevovali. Hospodárstvo riadili iba správca majetku. Pozostatky tohto majera a jeho ohrady ešte existujú.

Pozostatok z ohrady Horného majera.

7. Správa obce

O správe obce Čerhov pred rokom 1870 sa žiadne písomné podklady nezachovali. Existujúce dokumenty potvrdzujú, že od roku 1878 bolo už v dedine obecne zastupiteľstvo.

Počet členov obecného zastupiteľstva stanovil paragraf 37 zákonného článku XVIII. z roku 1871, a to podľa počtu obyvateľov obce. Na 100 obyvateľov obce bol volený jeden člen do obecného zastupiteľstva. Najnižší počet členov do obecného zastupiteľstva bol stanovený minimálne na desať, ale najviacej na dvadsať členov.

Podľa toho mohol mať Čerhov v obecnom zastupiteľstve od desať do dvadsať členov. Jedna polovica členov obecného zastupiteľstva bola volená z radov obyvateľov obce. Druhá polovica bola iba menovaná z radov zemepánov a tých občanov z dediny, ktorí platili pre obec najviac daní. No takýchto v dedine v tom čase ani nebolo. Volebné právo do obecného zastupiteľstva bolo ešte viazané vzdelanosťou a majetkovým stavom voliča. Podľa zápisov zo zasadnutí obecného zastupiteľstva jeho členmi boli iba občania z radov maloroľníkov a správcovia majetkov u zemepánov. Ostatní občania, a to aj samostatní remeselníci majstri, robotníci a sluhovia, nemali volebné právo. Takýto volebný systém zabezpečoval pre majetnejšie vrstvy obyvateľstva úplnú politickú moc.

Do právomoci obecného zastupiteľstva patrili najmä záležitosti týkajúce sa obce a obecného majetku. Zastupiteľstvo sa staralo aj o výrub a vyberanie obecnej dane, o obecne cesty, školu, ochranu proti požiarom, o bezpečnosť občanov obce a starostlivosť o chudobných občanov.

Na čele obecného zastupiteľstva bol richtár (biró). Zasadnutia obecného zastupiteľstva viedol richtár alebo jeho zástupca. Aby schôdza obecného zastupiteľstva bola uznášaniaschopná, na zasadnutí musela byť prítomná aspoň jedna tretina jeho členov. Rozhodnutie obecného zastupiteľstva bolo schválené vtedy, ak zaňho hlasovala nadpolovičná väčšina prítomných členov. Richtár, resp. jeho zástupca, ktorý zasadnutie viedol, nehlasoval, ale pri rovnosti hlasov bol jeho hlas rozhodujúci.

Niektoré uznesenia obecného zastupiteľstva musel pred nadobudnutím platnosti schváliť župný výbor. Takémuto schváleniu podliehali najmä tieto otázky: stanoviť, vyrubiť a vyberať obecné dane, predaj alebo kúpa obecného majetku, uzatváranie zmlúv neuvedených v rozpočte, alebo zrušenie zmlúv uvedených v rozpočte. Podľa § 13 obecných štatútov z roku 1891 sa obecne zastupiteľstvo malo zísť dvakrát ročne na riadne zasadnutie, a to v marci na posúdenie

hospodárenia za predchádzajúci rok a v septembri na schválenie rozpočtu pre budúci rok.

Niektoré rozhodnutia obecného zastupiteľstva podpisovali spoločne richtár a obvodný notár. Rôzne jednoduché potvrdenia pre obyvateľov v dedine vydával i sám richtár.

Ako príklad je fotokópia obecného potvrdenia zo 17. septembra 1890. Vdova Anna Ťporská, rodená Michalčíková, obyvateľka v Čerhove, si podala žiadosť o odpustenie povinnej práce na výstavbe cesty, kde jej bolo stanovené odpracovať 4 dni s konským potahom. Predpísanú povinnosť nespĺnila a za to ju pokutovali. Podala si žiadosť na župný úrad o oslobodenie. K žiadosti pripojila obecné potvrdenie, že stanovený čas nemohla odpracovať, pretože jej zdochli kone.

Potvrdenie o pravdivosti údajov s doporučením na priaznivé vybavenie podpisal richtár obce Juraj Bodnár a jeho zástupca Michal Dinis. Opatrené je pečiatkou obce s názvom (Csörgő község pecsétje 1879) - Čerhov obecná pečiatka 1879.

Ďalším príkladom o činnosti obecného zastupiteľstva je výpis zo zasadnutia obecného zastupiteľstva, konaného dňa 6. októbra 1907 vo veci výstavby materskej školy v Čerhove. Otázkou výstavby materskej školy sa obecne zastupiteľstvo zaoberalo postupne na svojich zasadnutiach už od roku 1883.

Rozhodnutie zo dňa 6. októbra 1907 znie:

„Obecné zastupiteľstvo sa zaväzuje, že pre výstavbu materskej školy v Čerhove zabezpečí stavebný pozemok, ale obec nie je schopná financovať jej výstavbu bez štátnej podpory. Preto žiadame prostredníctvom župného úradu Ministerstvo školstva a kultúry o poskytnutie podpory na výstavbu štátnej materskej školy v čiastke 13000 korún.“

Nakoľko obecné zastupiteľstvo doposiaľ nemá zabezpečený pozemok je potrebné, aby tento problém richtár obce s notárom spoločne čím skôr doriešili.

Na zasadnutí bola prítomná aj barónka Sennyey Melánia, ktorá prehlásila, že na potrebu štátnej materskej školy v dedine po jej uvedení do prevádzky bude prispievať v priebehu 20 rokov po 50 korún ročne. Vychádza z toho, že väčšia časť obyvateľov dediny pozostáva z cselede - sluhov na majeroch a ich rodinných príslušníkov, ale viacej ani pri najlepšej vôli nemôže sľúbiť.

Prijaté uznesenie bolo notárom prečítané a všetkými členmi zastupiteľstva vlastnoručne podpísané v tomto poradí:

Jozef Szendrey,	správca na Dolnom majeri
Jozef Gáthy,	správca na Hornom majeri
Ján Paulovics,	učiteľ

Štefan Gocik, malorolník
 Jozef Buša, malorolník
 Michal Michalčík, malorolník
 Ján Gyutiment, malorolník
 Andrej Radvanský, richtár obce
 Albert Nagy, obvodný notár

V roku 1878 mal Čerhov svoje zastúpenie aj v okresnom zastupiteľstve v Sátoralajúhelyi.

Jeho členmi boli :

Máton Heircz, 60-ročný, vlastník vyše 100 k.j. pozemkov v choťári obce
 Alfred Generczk, 28-ročný správca majetku v Čerhove
 Károel Kiss, 44-ročný správca majetku v Čerhove
 Jozef Ignác, 29-ročný obvodný notár v Čerhove
 Jozef Moškovič, 54-ročný nájomca pozemkov v Čerhove.
 Z uvedených rodín sa do roku 1944 v dedine zachovala iba rodina Moškovičova.

Rok 1918

Až do roku 1918 polovica členov obecného zastupiteľstva pozostávala z radov malých roľníkov a druhá polovica bola dosadená zo zemepánov a správcov ich majetku. Po roku 1918 bolo obecné zastupiteľstvo doplnené ďalšími členmi z radov občanov v dedine. Richtárom až do roku 1921 ostal naďalej Andrej Radvanský. Od roku 1921 do roku 1924 bol obecným zastupiteľstvom poverený funkciou richtára Michal Galgan.

V prvých obecných voľbách v roku 1927 bolo zvolené nové obecné zastupiteľstvo a richtárom sa stal malorolník Juraj Ilko. Funkciu richtára vykonával nepretržite až do roku 1938, kedy bol maďarskými orgánmi funkcie pozbavený. Písomný materiál o činnosti obecného zastupiteľstva od roku 1918 do roku 1938 sa nezachoval, pretože maďarské orgány počas okupácie dediny obecný a notársky archív zničili.

Obecné zastupiteľstvo počas okupácie dediny v rokoch 1938 - 1944 nebolo volené, iba pod osobným vedením notára Štefana Kiss a komisionálne ustanovené - menované.

Menovanými členmi tohto obecného zastupiteľstva v priebehu okupácie dediny boli uvedení občania:

<i>Funkcionári :</i>		<i>Členovia zastupiteľstva:</i>
Titko Pál,	richtár	Gaspár János
Magyar János,	I. esküdt	Kővér Gyula
Gaspár Jenő,	II. esküdt	Cakóci András
Gazi András,	III. esküdt	Magyar Mihály
		Busa András
		Gyutiment Mihály
		Takács Mihály
		Vitéz Lovás István
		Vitéz Juhaz András
		Semán János
		Falatoics András

Zoznam mien obecného zastupiteľstva je odpísaný a uvedený tak, ako je v archívnom zozname z roku 1940, a to úmyselne, aby sa súčasná generácia presvedčila, ako vedeli Madari zo slovenského mena Štefana urobiť Istvána, z Jána - Jánosa, z Juraja - Györgya, z Andreja - Andrása, zo Zlatnického - Aranyosa a podobne.

Od roku 1878 do roku 1918 richtármi obce v Čerhove boli iba občania z radov malorolníkov, len v jednom prípade bol za krátke obdobie richtárom Jozef Gáthy správca majetku na Hornom majeri.

Vo funkcii richtára obce v Čerhove sa od roku 1878 do roku 1944 vystriedali nasledovní občania dediny:

Obdobie	Meno richtára
1878 - 1890	Michal Ūjorský starší
1891 - 1895	Juraj Bodnár
1895 - 1897	Michal Gyutiment
1897 - 1899	Jozef Gáthy
1900 - 1906	Ján Semán
1907 - 1920	Andrej Radvanský
1921 - 1924	Michal Galgan
1925 - 1938	Juraj Ilko
1939 - 1944	Pavel Titko

Obdobie od roku 1938 do roku 1944 bolo obdobím maďarskej okupácie Čerhova a súčasne aj obdobím druhej svetovej vojny. Právomoc obecného zastupiteľstva bola obmedzená. Výkonnú moc nad obcou mal v rukách notár a

bezpečnostné orgány. Činnosť členov obecného zastupiteľstva bola usmernená hlavne na zabezpečovanie potrieb pre vedenie vojny.

Obecné pečiatky

Z obdobia pred rokom 1918 sa zachovali tri odlišné druhy odtlačkov obecných pečiatok. Jeden je z roku 1789 s textom „Csörgő Tanács“ (Čerhov výbor), v prostriedku erb obce a rok 1789. Druhý je z roku 1879 (teda o 100 rokov neskôr) s textom „Csörgő község pecsétje“ (Čerhov obecná pečiatka), bez erbu a rok 1879. Odtlačok z roku 1789 bol použitý pre vypracovanie erbu obce Čerhov na súčasné pomery. Tretí odtlačok je z obdobia maďarskej okupácie dediny z roku 1939.

Obvodný notársky úrad

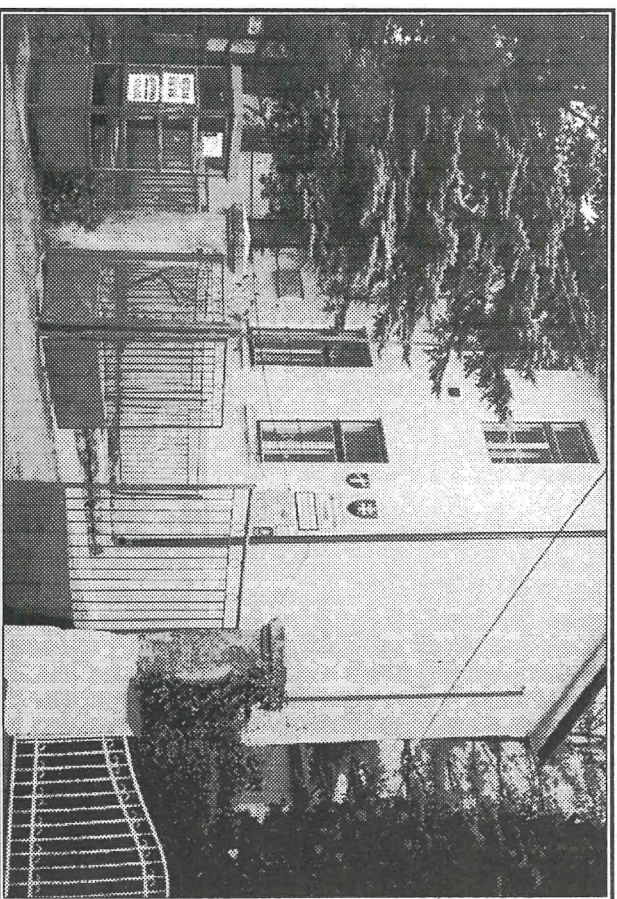
Obvodný notársky úrad v Čerhove bol už od roku 1877 pre obce Čerhov, Veľká Trňa, Malá Trňa a Luhyňa. V jednom období boli k nemu začlenené aj Veľká Baňačka a Malá Baňačka, neďaleké dediny na území Maďarska. Sídlo Obvodného notárskeho úradu v Čerhove bolo dočasne v okresnom meste Sátoraljánhely. Neskoršie bola postavená budova Obvodného notárskeho úradu už v Čerhove. Súčasťou budovy bol i služobný byt pre notára. Funkcia notára mala pri správe a riadení obcí významnú úlohu. Bola to ako predĺžená ruka štátnej moci nad správou obcí v obvode. V niektorých prípadoch mohol notár rozhodnutie obecného zastupiteľstva vetovať alebo ho aj zrušiť.

Počas existencie notárskeho úradu (od roku 1880 do 1950) sa v Čerhove vymenili uvedení notári:

Obdobie	M e n o
1888 - 1890	Zoltán Visnyei
1891 - 1895	Ján Černický
1896 - 1902	Július Kolonay
1903 - 1919	Albert Nagy
1920 - 1928	Anton Žambokrecký
1929 - 1938	Jozef Bednarik
1939 - 1944	István Kiss
1880 - 1887	Jozef Ignác
1945 - 1950	Július Snopko

Július Snopko bol už posledným notárom v Čerhove. Notárske úrady boli v roku 1950 na Slovensku zrušené. Snopkovci sa z Čerhova odsťahovali do Banskej Bystrice.

Notár Kiss István došiel do Čerhova po okupácii dediny v roku 1938 z Maďarska. S rodinou býval v služobnom byte na notárskom úrade. Notár v tom období mal veľmi rozšírenú právomoc. Rozhodoval o tom, kto bude povoláný na vojnu a kto pôjde na front alebo do pracovného tábora. Notár Kiss vynakladal veľké úsilie i na pomadarcenie žiakov v škole a mladej generácie v dedine. Pred príchodom frontu v roku 1944 spolu s rodinou dedinu opustili a vrátili sa do Maďarska.

Budova obecného úradu.

8. Spôsob bývania, života, zvykov a obyčajov

Spôsob života, bývania, zvykov a obyčajov sa v minulosti do určitej miery odlišoval od ostatných okolitých dedín. Bolo to tým, že určitá časť obyvateľov dediny bývala a žila na majeroch, kde nemali také podmienky, aké mali obyvatelia žijúci priamo v dedine. Preto v tejto časti sa viacej venuje spôsobu života občanom bývajúcim mimo majerov, priamo v dedine.

Spôsob bývania

Rolníci a robotníci v dedine, skoro až do prvej polovice 20. storočia, bývali v malých domoch, ktoré postavili ich rodičia alebo ešte dedovia. Väčšia časť týchto domov bola postavená svojpomocne, a to najmä v druhej polovici 19. storočia. Bolo to po návrate dedičanov z Ameriky, kde boli na zárobky. Za zarobené a usporené peniaze si od zemepánov odkúpili stavebné pozemky a na nich si postupne postavili vlastné rodinné domy.

Tieto domy mali murivo z nepálenej tehly (válkov), z bitej hlíny alebo z kameňa. Nepálené tehly vyrábali spravidla Cigáni, a to priamo z hlíny nakopanej na stavebnom pozemku. Do nakopanej hlíny pridali plevy, vodu a nohami rozmiešali na bahno. Bahno ukladali do zhotovených foriem a potom na slnku sušili. Tak vznikali nepálené tehly, z ktorých sa robilo murivo na výstavbu domu. Murivo z bitej zeminy sa robilo tak, že z dvoch strán boli dosky a medzi ne sa dávala hlina, polievala sa a ubíjala. Potom dosky sa kládli postupne vyššie kým nebola výška múra postačujúca.

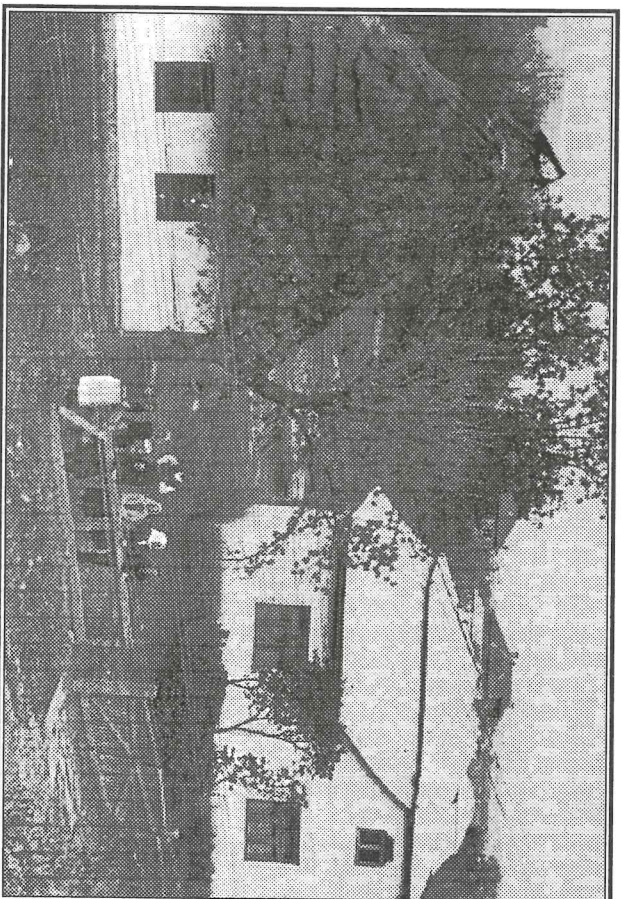
Ak bolo murivo hotové, ukladali sa na neho hrady. Zo spodnej časti pod hradami bola jedna silnejšia nosná hrada (mešternica). Na spodnej strane v prostriedku tejto hrady bol vytesaný kríž a rok výstavby. Ona slúžila i na odkladanie kníh a rôznych vecí, kde deti nemohli dosiahnuť. Pri búraní alebo prestavbe týchto domov si niektorí občania tento kus hrady vyrezávali ponechávali ako pamiatku. Na hotové múry asi v 100 cm vzdialenosti sa krížom ukladali ďalšie hrady tak, že stredná hrada slúžila i na posilnenie ostatných hrád. Na hrady z vrchnej strany sa nabíli dosky a tieto sa namazali biatom. Vznikla tak povala, kde sa ukladali rôzne veci a krmivo pre dobytok. Murivo zvonku i zvnútra sa namazalo biatom a po vyschnutí obielilo vápnom na bielo. Bielenie sa potom každoročne opakovalo, najmä pred väčšími sviatkami. Vo vnútri izieb nebola podlaha z dosák, ale iba zemina, ktorá sa pri používaní v priebehu roka natierala biatom.

Podstatná časť týchto domov bola pokrytá iba slamou (župou). Len niekoľko domov tých občanov, ktorí sa vrátili zo zámoria po roku 1900, bolo pokrytých plechom alebo eternitom.

Takýto dom bol vo forme obdĺžnika a skladal sa z obývanej miestnosti, veľkosti 4x4 a lebo 4x5 metrov, pivora (priklet), komory a v prípade potreby aj z maštale. Pivor slúžil ako vchod do domu a v lete i ako kuchyňa na varenie jedla. Domy mali iba jednu obývanú miestnosť a v nej sa sústreďoval život rodiny. Hlavnou miestnosťou bola izba (hiža), ktorá mala dve alebo tri okná, kde sklá boli rozdelené na niekoľko malých častí. V izbe bola murovaná pec-šporák, ktorým sa v zimných mesiacoch miestnosť vykurovala a na povrchu sa súčasne varilo jedlo. V zime po večeroch vrátka šporáka ostali otvorené, pred nich sa vybrali rozžiarené uhlíky, a tým sa osvetľovala miestnosť. Neskôr až do roku 1949, sa pre osvetlenie izieb už používala petrolejová lampa alebo sviečka.

V pivore bol „pec“ na pečenie chleba a na jeho povrchu bola železná plachta, kde sa v lete varilo. Nad pecou bol otvorený komín pre únik dymu, ale slúžil aj na údenie slaniny, šunky a ostatného mäsa zo zakáľáčky.

Vybavenie izby bolo veľmi jednoduché. Vpredu bol stôl, vedľa neho lavice a

Dom pokrytý slamou - Kiralov.

neskoršie už stoličky. Na stene vpredu bolo zrkadlo, obrazy svätcov a kvietkované taniere. Niektoré lavice mali aj operadlá a priestor pre ukladanie potravín, šatstva a iných predmetov. Týmto laviciam sa hovorilo šafaře. Pri väčšom počte členov rodiny slúžili i ako posteľ v noci na spanie. Spávalo sa aj na malých nízkych podstelkách, ktoré sa cez deň zasúvali pod riadnu posteľ. V lete muži často spávali na povale alebo vonku na sene. V izbe muselo byť miesto aj pre umiestnenie koflísky pre ďalšieho člena rodiny. Vo veľa prípadoch v tejto jednej izbe bývali a žili dve rodiny, otec s rodinou i dcéra alebo syn s rodinou. Druhrou miestnosťou domu bola komora, ktorá slúžila pre roľníkov na uskladnenie obilia, kukurice a ďalších produktov. Po vymlätí obilia si roľníci ponechávali iba množstvo obilia potrebného pre spotrebu svojej rodiny (do nového, ako sa tomu hovorilo) a na osivo. Zbytok ihneď po vymlätí odpredávali, aby mohli zaplatiť dane a zakúpiť nutné ošatenie rodiny.

Tretou murovanou miestnosťou bola maštal - chliev pre kone a kravy. Viac kusov dobyčka a kone mali iba väčší gazdovia, ktorých v dedine bolo málo. Ostatní občania na práce používali kravy, s ktorými obrábali pozemky a súčasne im dávali aj mlieko. Viacerí mali iba jednu kravu, a preto ju spolu spájali so susedov na spoločný záprah. Krava bola v tom čase na dedine ako tretia živiteľka rodiny. Skoro každá nevesta dostala od svojich rodičov do vena aj kravu, ktorú jej už od malého teľaťa vychovali.

Vedľajšou drevenou stavbou pri dome bol chliev pre ošpané a sľepky. V tom období skoro každá rodina sa snažila vychovať cez rok aspoň jednu ošpanú na zakáľáčku. Slanina a mäso sa vysušilo, vyúdlilo a uložilo pre celoročnú potrebu rodiny.

Táto forma domov v obdĺžnikovom tvare bola zaužívaná vo výstavbe až do konca 19. storočia. Domy nemali žiadne hygienické zariadenia. Za domom v záhrade bol drevený záchod, ktorý sa raz alebo viackrát do roka vyprázdňoval.

Jedna studňa na niektorom dvore slúžila i pre 6 ďalších rodín. V dedine boli dve verejné studne, o ktoré sa starala obec skoro do roku 1945. Jedna bola pri zvonici, ktorá mala veľmi dobrú pitnú vodu a zásobovala skoro celý horný koniec dediny. Vedľa nej bola ešte takzvaná studienka, kde si občania prali bielizeň. Pranie sa uskutočňovalo na stole asi 120 cm dlhom, 100 cm vysokom a 30 cm širokom. Bielizeň sa najprv vyľúňovala lúhom, ktorý vznikal pretekom horúcej vody cez drevený popol na bielizeň. Prali spravidla dve ženy tak, že bielizeň dali na stôl a s drevenými lopatkami (praňkami) po nej plieskali a potom ju preplakovali v čistej vode. Druhá verejná studňa, ktorú nazývali moškova, bola pri ceste, kde sa odbočuje na cintorín. Moškova bola preto, že stála pred domom

rodiny Moškovičovej. Tam chodili na vodu občania zo strednej časti dediny. Ku koncu 19. a prvej polovice 20. storočia sa už pri výstavbe domu zväčša kopala aj studňa.

Každý majiteľ rodinného domu mal pri dome určitú výmeru záhrady. Boli v nej ovocné stromy, z ktorých bolo najviac slivák, čerešň, jabloní a hrušiek. Druhá časť zaberali okopaniny a zelenina. Pred domom bola okrasná záhradka, kde sa pestovali rôzne druhy kvetov na skrášlenie prostredia okolo domu.

Spôsob života

Spôsob života ľudí, bývajúcich v strednej časti dediny, bol do určitej miery rozdielny od spôsobu života ľudí, ktorí bývali a žili na majeroch. Dlhodobou existujúce pomery nanútili ľudí žiť veľmi skromným spôsobom. Aj keď obyvateľia dediny mali iba malé výmery pozemkov, usilovali sa ich využiť na pestovanie poľnohospodárskych produktov hlavne pre vlastnú spotrebu v domácnosti. Pestovali konope, tkali plátno, z utkaného plátna ženy šili posteľnú bielizeň, nohavice pre mužov, blúzky a sukne pre seba, vrecia na obilie, uteráky a pod. Tkali tiež ozdobné obrusy, ručníky, zástery a koberec. Chlapci pracovali v leňných mesiacoch na poli a vo viniciach. V zimných mesiacoch mlátili cepami raž, robili povriela na viazanie snopov obilia a župu na pokrytie domov. Okrem toho robili i niektoré menšie náročné remeselnícke práce okolo domácnosti.

Dlhodobou overeným spôsobom života určoval v dedine miesto pre každého člena spoločnosti. Chod dediny riadil richtár a obecné zastupiteľstvo. Richtár sa zúčastňoval na odvodoch regrútov, zabezpečoval ich odvoz k vlaku pri nástupe vojenskej služby, vydával dobyčie pasy na odpredaj dobyčka, potvrdenie na prenocoovanie pocesiného, riešil vzniknuté spory medzi obyvateľmi a ďalšie problémy. Richárska funkcia nebola záväzná, a žiadny richtár z funkcie nezbohatol.

Do roku 1945 mala dedina nočnému strážnika. Jeho úlohou bolo robiť v noci pochôdzku po dedine a strážiť ju. Mal presne určené miesto a čas, kedy na stanovenom mieste má byť. Obci slúžil aj bubenič, ktorý išiel cez dedinu bubnujúc a na určitých miestach zastal, udrhel ešte na bubon a začal: „Dáva sa všetkým na známosť, že ...“ Ľudia sa okolo neho zhromažďili, aby si vypočuli, čo nového pre nich priniesol. Bubeníka neskoršie nahradil miestny rozhlas.

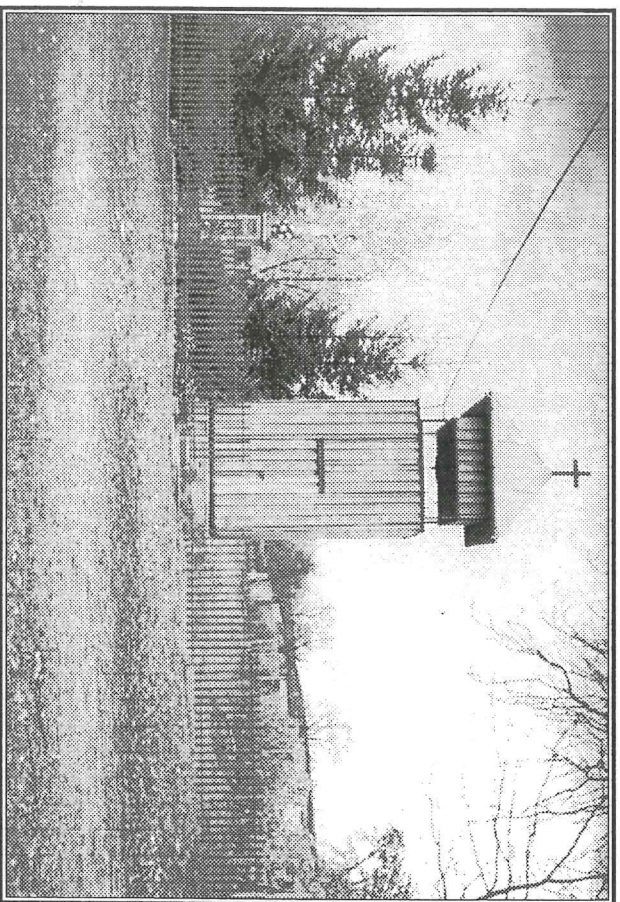
V Čerhove bola tiež funkcia zvonára, ktorého platili veriaci občania dediny. V dedine od tej doby stojí drevená gréckokatolícka zvonica, kde sú umiestnené zvony. V súčasnosti je zvonica zo železnej konštrukcie a sú v nej tri zvony. S naj-

menším zvonom sa denne zvonilo ráno, na obed a večer. Ľudia sa počas zvonenia pomodlili alebo aspoň prežehnali. Bola to pre obyvateľov obce aj určitá výhoda pre časovú orientáciu. So všetkými zvonními sa zvonilo iba sobotu večer, pred sviatkami a v nedelu. Okrem toho tiež pri úmrtí občana z dediny, alebo pri nejakých významných výročiach a oslavách.

Najmenší zvon váži iba 50 kg a je na ňom nápis: Öntötte és felszelve HTURY FERENCZ BUDAPESTEN 1906. Útlal a spracoval HTURY FRANTIŠEK V BUDAPEŠTI 1906.

Druhý je vo váhe 100 kg s nápisom : TUSSA SUM EPERJESINY PER I ON LECHNERERET PUUSCHNITZA 1802. EXPISIS GR/EC ET R CATH N TORONIE MS/S. Tento bol dovezený z Veľkej Tírne do Čerhova a je vyrobený v roku 1802.

Tretí zvon je vo váhe 150 kg, ťhlali a opravovali ho bratia BUCHEROVCI v Košiciach v roku 1925 a je na ňom nápis: ZERTVOVALI AMERIKANSKIE A ČERGOVSKIE VIRNIKY. Peniaze na jeho zhotovenie zaslali čerhovskí veriaci, ktorí v tom čase žili v Amerike. Prispeli aj gréckokatolícki veriaci z Čerhova.

Zvonica v dedine.

V chotári obce do roku 1945 boli tri pastviská pre pasenie dobytká. Jedno bolo na Čiernej hore a slúžilo na pastvu dobytká z Horného majera. Toto pastvisko ešte v roku 1935 bolo ako menší rekreačný park. Bol na ňom pekný trávnatý porast, v ktorom bolo rozmiestnených niekoľko hrubých košatých dubov. Tieto vytvárali v letnom období pre pasúci dobytok tieň a pre občanov príjemné prostredie. V letnom období slúžilo pastvisko i ako ihrisko na rôzne hry pre deti a mládež a v zimnom období pre sánkovačku. Okrem toho rástlo na ňom mnoho húb, najmä masliakov a dubákov.

Druhé pastvisko bolo na Dolnom majeri a slúžilo iba na pastvu dobytká z tohto majera.

Tretie pastvisko slúžilo pre roľníkov a ostatných občanov. Bolo v chotárnej časti, vtedy nazývanej Hečka, vzdialené asi 2 km od dediny. Na pastvu hovädzieho dobytká na tomto pastvisku mali občania spoločného pastiera. On išiel cez dedinu trúbiami a majiteľia vyhnali dobytok pred svoju bránu. Tam ho prevzal pastier a išiel s ním na pastvisko. Večer pastier prihnal kravy a jalovice až pred bránu domu majiteľa. Pastier bol zamestnancom pasienkovej spoločnosti a platil ho majiteľia dobytká.

Okrem hovädzieho dobytká a ošpaných chovali si v každej domácnosti pre vlastnú spotrebu sliepky, kačice, húsky, morky, zajače a holuby. Bol to základný zdroj pre zabezpečenie stravovania rodín na dedine. Strava ľudí bola veľmi jednoduchá. Predstavovali ju doma pečený chlieb, zemiaky, kukuričná kaša (zameska) s mliekom, halušky s tvarohom alebo kapustou, fazuľa na rôznych spôsob prípravy, hydina, slanina a mäso hlavne zo zakáľacky. Veľmi významnú úlohu pri tom zohrávalo mlieko a mliečne výrobky - tvaroh a maslo. Preto zabezpečovanie stravovania rodiny bolo oveľa jednoduchšie ako v súčasnosti. V nedelu bola strava bohatšia - mäsová polievka, mäso, ryža a kysnuté koláče.

Chlieb sa peklo doma v peci raz za týždeň. Na pečenie chleba sa používala múka zomletá z raže alebo pšenice. Večer sa do odmeranej múky v drevenom koryte pridalo rozpusené drożdžie, zákvas a teplá voda. Niekedy sa pridali aj uvarené zemiaky. To všetko sa spolu rozmiešalo a ostalo kysnúť do rána. Ráno sa cesto vymiesilo a formovali sa chleby. Tie sa dávali do drevených nádob (sakajtovy), a ešte chvíľu ostali zakryté na teplom mieste. Potom sa dávali do horúceho peca vykúreného drevom. Po určitom čase sa upečený chlieb vybral a ukladal na vychladnutie. Na jednu dospelú osobu sa počítal jeden chlieb na týždeň.

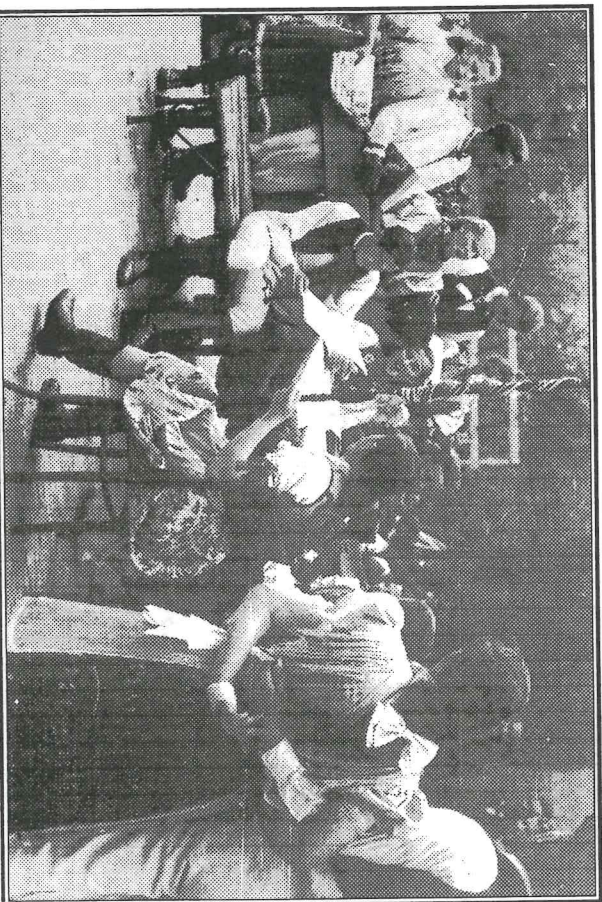
Ľudový odev sa v podstate udržal do roku 1930, ale už v obmedzenej forme. Pobytom českých rodín v dedine sa už občania, najmä muži, postupne prispôsobovali ich odievaniu.

Ludový odev žien pozostával zo spodnej košele a sukne z doma utkaného plátna. Ďalšia sukňa bola už z kúpeného plátna. Vpredu sa nosila zástera - fartuh. Na začiatku 20. storočia sa spodná bielizeň rozdelila na spodničku - podolok a hornú časť, ktorá sa volala oplečko. Inú spodnú bielizeň ženy a dievčatá ani nepoznali.

Cez týždeň si ženy a dievčatá na spodnú bielizeň obliekali 1-2 sukne. V nedeľu a vo sviatkoch po 2 - 3 sukne z kupovanej látky. Každá žena a dievka sa snažila, aby jej oblečenie bolo najkrajšie. Na oplečko si obliekali ľajbiki alebo blúzky.

Vlasy si dievčatá česali dozadu a spleťali do vrkoča. Vydaté ženy mali vlasy skrútené a upravené na kontu, a na nej nosili šatku. V zime ženy nosili čížmy, v lete poltopánky a biele pančuchy. Dievky a deti v lete chodievali poväčšine bosé.

Základnou súčasťou odevu mužov bola biela košeľa z domáceho plátna a biele doma ušité dreľňhove nohavice. V zime k tomu nosili čierne čížmy. Na nedeľu a sviatky si neskôr muži kupovali a nosili kabáty - geroki. Na hlavách nosili baranice a čapice, ktoré neskôr boli nahradené klobúkmi. V čase trvania prvej ČSR

Vystúpenie folklórného súboru v Trebišove (1953).

nastali v odievaní občanov v dedine veľké zmeny. Začali sa nosiť konfekčný odev, batovky a tradičné ľudové odievanie začalo postupne zanikať.

Voľný čas počas dlhých jesenných a zimných večerov sa na dedine využíval na domáce práce. Bolo treba šúpať kukuricu, párať perie, priať kúdel, ktať plátno a pod.

Na priadky sa chodilo večer striedavo do domov, kde mali dievku. Mláďenci išli na priadky zbierať dievkam spadnuté vretená, aby ich za to odmenili bozkom. Postihnúť dievka musela mláďenca, ktorý vreteno zdvihol, pobožkať, lebo inak ho naspät nedostala a nemohla priať. No niektorá aj naschvál pustila vreteno, aby bozk dostala.

Na priadkach sa okrem mláďeže stretávali aj ženy a muži. Tam si spomínali na svoje mladšie časy; o cestách a pobyte v zámorí, o rôznych príhodách, stráždľách a pod. Chlapci, účastníci z prvej svetovej vojny, o svojich zážitkoch na rôznych frontoch, kde boli do bojov nasadení. Väčšina z nich bola na Talianskom fronte a spomínali sa ťažké boje o rieku Piava. Domáca pani, kde sa to uskutočňovalo, pripravila pre prítomných určité prekvapenie: mladú varenú kukuricu, sušené slivky alebo jablká, pečené šišky a ďalšie. Domáci gazda nechcel zaošťať, preto zašiel do pivnice a na ochutnanie doniesol fľašu vína. No niekedy to bolo aj obrátené, že skôr bolo víno a potom to ďalšie.

Takéto stretávanie bolo počas dlhých zimných večerov aj pri páraní peria. Tam však z prítomnosti mláďencov mala domáca pani aj určité oprávnené obavy, lebo mohol spod kabáta niektorého mláďenca vyletieť holub alebo iný vták. Čo pre popárané perie v izbe znamenalo, to si každý vie predstaviť.

V neskorých jesenných a zimných mesiacoch sa večerami často spolu stretávali iba sami muži. Bol to čas, kedy v sudoch dozrievalo víno, a to bolo treba ochutnávať, či sa nekaží. Trochu krivým okom sa na to pozerali ženy, ale nedalo sa nič robiť, hlavou rodiny bol muž. Taktó zo suda postupne ubúdalo, bolo to raz u jedného a postupne u ďalších priateľov vína. Viackrát sa takéto ochutnávanie skončilo spevom. O Čerňove sa verejne hovorilo, že najviac detí sa rodilo o deväť mesiacov po dozrievaní vína.

Zvyky a obyčaje

Vianoce, v dedine známe pod menom *Kračún*, mali osobitné postavenie medzi sviatkami. Na ich príchod sa každá rodina už dopredu pripravovala. Gazda a gazdina v domácnosti chceli, aby pri štedrovečernom stole bola hojnosť a radosť. Už ráno pred Štedrým večerom chodili chlapci viňšovať, za čo dostávali odmenu

pováčšine v peniazoch. Aj medzi mužmi bolo zvykom ráno susedov navštíviť, zavinišovať a vypití pohár vína.

Na Štedrý večer gazda doniesol do izby slamu, pozdravil, rozložil ju na podlahu a pod stôl. Pod stolom boli sekera a reťaz, na udržanie súdržnosti rodiny. K stolu sa pristupovalo s veľkou úctou. Najprv sa zapálili sviečky, všetci sa pomodlili, gazdina cesnakom namočeným do medu urobila každému na čele kríž, a tak sa pristúpilo k večeri. Dospelí dostali na prípitok po štamperlíku, gazda zdvihol pohárik a poprial všetkým dobrého zdravia, božského požehnaní a veselé vianočné sviatky. Na večeru bola kapustnica s hubami, opekance - *bobalky* s macom, tvarohom alebo kapustou a ďalšie. Večeru končili modlitbou.

Keď sa skončila večera, pod oknami sa už ozýval hlas: „Dáte sa nám poveseľit?“ Odpoveďou bolo: „Vesele sa!“ Boli to mláďenci, ale aj dievčatá a často aj kmotrovci, susedia a príbuzní. Spievali vianočné koliedy: „Narodil sa Kristus Pán...“ „Kedy morská hvizda z morja vyhodzila, tedy Paninka Maria syna porodila...“ Mláďenci a dievčiny dostávali za koleдование odmenu v peniazoch alebo išli do izby na krátku návštevu s prípitkom na zdravie domácich.

Osobitosťou Čerňova, ale aj ďalších dedín na východe, bolo, že do obdobia pred druhou svetovou vojnou sa oslavy vianočných sviatkov konali v rozdielnom čase pre rímskokatolíkov a gréckokatolíkov. Gréckokatolíci mali Vianoce o 14 dní neskoršie ako rímskokatolíci. Tak sa príbuzné rodiny na Vianoce navzájom navštevovali, najskôr v decembri u rímskokatolíkov a potom v januári u gréckokatolíkov. Robilo sa to medzi príbuznými, kmotrovcami, susedmi a priateľmi.

Tento radosný čas Vianoc vypĺňali betlehemci, ktorým sa hovorilo tiež *jasličkári*. Boli to piati mláďenci, ktorí sa už skôr pripravovali. Jozef nosil drevený kosťolk s jasličkami a ostani anjeli ho sprevádzali. Oblečení anjelov bolo biele, na hlavu mali klobúky z tvrdého papiera, obťahnuté farebnými stuhami. Anjeli držali v rukách palice vo forme kríža, na ktorých boli pověšané zvonce. Keď s palicou pohybovali, zvonce zvonili. Gubovia nosili široké gate vypchaté slamou a kožuch so srstou (gubou), na hlavu maskaru. V rukách mali drevené sekery obité plechom.

Do domu prichádzali s pozdravom a pýtali sa: „*Dace še nam povešelite?*“ Gazda odpovedal: „*Dame, dame, vešelite še!*“ Začali pekne spieval vianočné koliedy. Po skončení gazda im zaplatil a oni išli ďalej z domu do domu po celej dedine.

Na Tri krále aj kňaz chodil po kolede s dvoma ministrantmi a kantorom. Keď odchádzali z izby, kantor na dvere kriedou napísal G M B - Gašpar, Melichar,

Balazár a bežný rok.

Časový úsek od Troch kráľov do veľkonočného pôstu patril fašiangom. V priebehu fašiangov sa usporadovávali zábavy, rôzne veselice, veľa sa spievalo, tancovalo a pilo. Bolo to obdobie aj na uzatváranie manželstva.

Po skončení fašiangov bol 40-dňový pôst, ktorý sa končil na Veľkonočnú nedeľu. Pôst sa prejavil v stravovaní, obliekaní i v spoločenskom živote ľudí v dedine. Zábavy a svadby sa nekonali, spev na dedine síťchol a jedli sa pováčšine bezmasité jedlá.

Posledná nedeľa pred Veľkou nocou bola Kvetná nedeľa. Túto nedeľu sa svätii bahniaka (*brirki*), ktoré mali pre ľudí osobitný význam. Mali ich ochraňovať pred chorobami a všetkým zlým. Štvrtok po Kvetnej nedeľi bol Zelený štvrtok. Večer sa išlo do kostola alebo cerkvi na pobožnosť. Posledná večera. Od toho času až do Veľkonočnej nedele zvony nezvonili a v dedine i na okolí bolo ticho. Na Veľký piatok bol mimoriadne prísny pôst, nemalo sa variť a jesť varená strava. Individuálne sa chodilo do kostola pokloniť sa a pomodliť pri hrobe Ježiša.

Na bielu sobotu sa piekol koláč - *paska*, varila sa šunka, klobása, syrec a ďalšie špeciality, ktoré sa v dedine na tento účel pripravovali. V nedeľu dopoludnia sa v kostole a v cerkvi svätii v košíku pripravené jedlá. V košíku bol koláč, šunka, klobása, varené vajčička, syrec, chren a ďalšie... Rímskokatolíci svätii pasku do roku 1936 v sobotu popoludní a od roku 1936 v nedeľu dopoludnia v kostole v Čerňove.

Gréckokatolíci svätii v nedeľu dopoludnia v cerkvi vo Veľkej Trni. Od Čerňova je vzdialená 2,5 km. Chodilo sa tam pešo, chodníkom cez les, lebo to bolo bližšie a príjemnejšie ako okolo po ceste. Cestou späť z cerkvi sa najmä mladší pretekali, kto bude skôr s košíkom doma. Doma bol slávnosťný obed za účasti všetkých členov rodiny.

Vyvrcholením veľkonočných dní bol Veľkonočný pondelok. Už od večného rána sa oblievalo, ozýval sa smiech mláďencov, výskot dievčat, ktoré mláďenci naháňali a vodili k studni. Za polievacku dostali mláďenci pohostenie a maľované vajčička. Polievania sa zúčastňovali aj starší občania, kmotrovci, susedia a blízki priatelia. Ich spôsob oblievania bol už jemnejší ako u mladých.

Gréckokatolíci sa od Veľkonočnej nedele pozdravovali: „*Hristos voskres*“ a odpovedalo sa „*Voistinu voskres*“.

Následujúci deň v utorok bol už dňom dievčat a žien, aby mužom tiež vodou odpplatili za to, čo im oni v prechádzajúci deň previedli. Bol tiež veselým dňom, a keďže sa už pracovalo, oblievalo sa aj na pracoviskách.

Stavanie májov

V noci z tridsiateho apríla na prvého mája mali mláďenci v dedine rušnú noc. Odišli do lesa, kde veľakrát aj za pomoci leného hájnika a Flaše oblihbenej tekutiny, vyrubali pekné stromy - máje pre svoje dievčatá. Tie sa ozdobili farebnými stužkami a potom priprevnili k bráne alebo zapustili do zeme k domu vyvolenej. Na druhý deň bolo v dedine, medzi ženami a dievkami, hodnotenie, ktorá dievka dostala najkrajší máj.

Svadba v Čerhove

Zoznámenie sa mladých v dedine nebolo problémom. Boli to priadky, páranie peria, zábavy, odpusty, pasenie dobyčka, spoločné pracoviská a pod. Úsilím rodičov bolo vždy získať pre svoje dieťa primeraného partnera. Stávali sa i prípady, že na partnerovi sa dohodli spoločne rodičia bez toho, aby o tom mladí vedeli. V niektorých prípadoch už dopredu dohodli aj obsah a výšku vena, ktoré nevesta do domu ženicha donesie. Boli to iba ojedinelé prípady v bohatších rodinách, ale prevažná časť novomanželov v dedine pristupovala k sobášu z lásky a porozumenia.

Určitou zvláštnosťou v Čerhove bolo, že mláďenci a dievky z majerov uzatvárali manželstvo iba v rámci majerov. Výnimkou bolo, že sa dievka z majera vydala za mláďenca bývajúcего v dedine, alebo naopak. Dôvodom toho boli majetkové pomery, ale aj dlhodobou zaužívaný postup v dedine. No zánikom veľkostakov a majerov postupne aj tento problém sa stal minulosťou.

Ak sa dvaja mladí dohodli, že sa zoberú, spoločne išli vybrať a kúpiť prstene, aby si ich mohli vyskúšať. Kúpnu cenu platil mláďenec. Urobilo sa zasnúbenie a potom sa spoločne išlo na faru spísať ohlášky. Farár to trikrát po sebe ohlásil v kostole s tým, či niekto nepozná príčinu, pre ktorú by sa sobáš nemohol uskutočniť.

Na spoločne dohodnutý termín svadby chodili snúbenci pozývať dievky za družičky, mláďencov za družbov, krstného otca alebo príbuzného za starostu, ďalej pytača, svatky - svašky a kuchárky. Hlavnú úlohu na svadbe mal starosta. On sa staral a zabezpečoval bezproblémový priebeh svadby. Ďalšiu funkciu mal pytač. Jeho úlohou bolo v mene nevesty sa rozlúčiť s rodičmi, príbuznými, susedmi, družbami a družičkami. Svatky mali za úlohu starať sa o osobnú obsluhu nevesty a ženicha. Čopnár mal na starosti zásobovanie stolov vínom, pálenkou a iným občerstvením. Kuchárky už deň-dva dopredu piekli koláče, pripravovali

jedlá a starali sa, aby všetkého bolo na stoloch dostatok. Robotu mali potom ešte aj dva- tri dni po svadbe.

Obliekanie a príprava nevesty, to bol významný obrad. Nevestu obliekali družice a krstná matka, ktorá dbala na zachovanie rôznych zvykov a obyčejov. Keď bola nevesta obliečená, vtedy prišli do miestnosti rodičia. Ona predstúpila pred rodičov a pytač začal jej menom odpytovať:

„*Otec moj i matka mila, sama nežnam, čím mi vam ublížila.*“

Matka moja mila, gu vam še obracam, od miloho Boha odpusťteňe pitam.

Odpusťe mi, mamko, mojo češke vini, odpusťi vam Pán Boh i z neba jedini..“

Keď pytač skončil, vtedy nevesta klakla pred otca a matku na ručnik a družina začala spievať: „*Klikaj, Hančo, klikaj na hole koleňe, pytaj odpusťteňe od otca, maceve...“*

Keď dospievali, dali matka a otec dcére nad hlavou rukou požehnanie v znamení kríža. Potom nevesta vsiala, pobožkala matku i otca a so starším družbom odchádzali na sobáš. Gréckokatolíci išli na kočoch do cerkvi vo Veľkej Trni a rímskokatolíci do kostola v Čerhove. Cestou sa stále spievalo a bolo veselo.

Z kostola sa išlo k rodičom nevesty, ale dnu ich nepustili. Museli dlho vyjednávať a dohadovať sa. Nakoniec starší družba alebo ženich zaplatili výkupné, a tak ich pustili do domu. Vonku sa zatiaľ spievalo, tancovalo a bolo veselo. Svadobní hostia sa postupne posadili za stoly. V prosriedku sedeli ženich a po jeho pravej ruke nevesta. Rodičia a krstní rodičia sedeli vpredu vedľa nich. Jedlo na stoly podávali kuchárky a svatky. Bolo to hlavne: predjedlo, slepačia polievka, mäso, plnená kapusta, huspenina, koláč a rôzne druhy zákuskov. Pred jedlom bol prípitok, ktorým starosta svadby pozdravil prítomných a zablahoželel novomanželom. Víno a pálenka boli na stoloch a obsluhu robil čopnár.

Pred polnocou staršia družička a družba odviekli mladuchu do druhej miestnosti alebo komôrky, kde jej družba sňal z hlavy veniec. Svatky ju začepili, preobliekli a družba ju odviezol spať.

V kruhu hostí začal s ňou tancovať radový (redový) tanec. Potom sa sriedali rodičia, družičky, svatky, príbuzní a ďalší. Za tanec staršia družička vyberala dobrovoľný príspevok. Nakoniec mladuchu chytili ženich, pákkrát sa s ňou otočil a potom spolu utiekli do inej miestnosti. Hostia sa ešte ďalej zabávali. Nad ránom muzikanti zahráli pochod (*murs*) a všetci sa postupne poberali domov.

Narodenie dieťaťa

Ludové zvyky a povery sprevádzali aj narodenie dieťaťa. Objavovali sa už vlastne pred jeho príchodom na svet. Ak sa dieťa narodilo s vrodenou chybou, matka sa musela v čase tehotenstva zahľadiť na nejaké škaredé zviera alebo na poškodeného človeka. Preto ak chcela mať pekné dieťa, musela sa pozerat na pekných ľudí. Veľký význam sa pripisoval aj čuchovým vnemom. Ak napríklad u susedov zachytila pach jedla, museli ju ponúknuť, lebo inak jej hrozil potrat.

Pôrod sa uskutočňoval iba doma a pri pôrode pomáhala k tomu vyškolená žena - babica. Meno dieťaťa vyberali rodičia ešte pred narodením. Po narodení rodičia vybrali krstných rodičov. Pokiaľ išlo o prvé dieťa, krstní rodičia mali byť slobodní a krstná matka mala byť mladšia. Potom nasledoval krst, ktorý sa konal na prvú nedelu po narodení. Kým dieťa nebolo pokrstené, nesmelo osiať samo, aby ho nevyvmenili strigy. Do krstu dieťa niesla krstná matka. Keď sa vrátili z krstu, preriekla babica: „Odmiesi sme pohánča, priniesi sme kresťanča.“

Tradicia židovských občanov Čerhova

V dedine dlhodobo žili aj židovské rodiny. V roku 1857 bolo v dedine 150 občanov židovskej národnosti. Podľa sčítania ľudu v roku 1910 ich bolo v dedine už iba 23 občanov. Počas obdobia prvej ČSR žili v dedine tri židovské rodiny s počtom v prieme 20 osôb.

Spôsob ich života sa výrazne odlišoval od ostatného obyvateľstva v dedine. Viekli uzavretý, ortodoxný náboženský život, ktorý občania dediny rešpektovali. Všetky tri rodiny sa zaoberali a živili obchodom. S občanmi v dedine vychádzali dobre. Medzi sebou sa rozprávali vlastným jazykom *jidiš*, ale s občanmi v dedine sa rozprávali po slovensky a so staršími aj po maďarsky.

V októbri, na súdny deň, robili kučky. V záhrade si postavili kolibu prikrývú čačinou. Cez deň sa tam modlili a jedli len nekvasený chlieb *maces* a zapíjali ho vodou. Takto si zasvätili celý týždeň. V stravovaní boli striedmi a jedli len rastlinné jedlá, veľa zeleniny, fazule a obilnín. Z mäsa jedli len husi, slepky a ryby.

Prísne dodžiavali soboty - sviatok *šábes*. V tento deň nevykonávali žiadnu prácu, iba sa modlili. Na nevyhnutné práce si pozvali niektorú ženu z dediny alebo chlapa, aby im túto prácu vykonal.

Cimtorín mali v trojuholníku medzi železničnou traťou a cestou na sever od dediny, kde je strážny domček pri príchode cesty cez železničné kofáje.

V kríckom období roku 1944 boli v dedine tri rodiny a spolu 19 osôb. V marci 1944 maďarské policajné orgány ich odviezli do sústredovacieho tábora *gera* v Sátoraljajúhelyi, odkiaľ ich potom deportovali do plynového tábora v Poľsku.

Boli to nasledovné rodiny a ich rodinní príslušníci :

Šesťčlenná rodina Weinstokova, ktorá sa zaoberala obchodom so všeobecným tovarom. Odviečení boli obidvaja rodičia, dve maloleté dcéry do 14 rokov, syn do 9 rokov a matka pána Weinstoka vo vysokom veku.

Jedenásťčlenná rodina Moškovičova, ktorá mala živnosť na predaj a rozvoz piva do okolitých dedín. V rodine boli: matka, synovia Bernad, Barčo, Alexander, Ibiš, Jozef, Meňher a dcéry Lina, Irena, Beta a Arabka.

Dvojičlenná rodina Frydmanova (Hrobačkova). Boli to už starí ľudia, ktorí sa málo zaoberali obchodom.

Po skončení vojny sa do dediny vrátili dve dievčatá z rodiny Weinstokovej a tri dospelé dcéry z rodiny Moškovičovej. Celkom 14 ich zahynulo v plynových komorách. Dievčatá a dievky, ktoré sa do dediny po skončení vojny vrátili, v Čerhove si usporiadali svoje majetkové veci a pomocou príbuzných zo zahraničia sa z Čerhova odsťahovali do Kanady a Izraela.

Mladšia dcéra Weinstokova Olga šesť rokov chodila do školy a spolu sedávala v jednej lavici so spolužiačkou Máriou Michalčíkovou. Pri odchode z dediny si sľubovali, že si budú písať a zostanú priateľkami aj naďalej. Navzájom si písali v nádeji, že sa ešte raz v živote stretnú.

Po uplynutí 53 rokov, dňa 11.8.1998, sa Olga Weinstoková s manželom, synom a dcérou ohlásili na dvore Márie Michalčíkovej v Čerhove. Bolo to veľké prekvapenie a veľká radosť. Podľa výpovede: „Michalčíkovej objatie trvalo veľmi dlho a počas neho obidve plakali.“

9. Mimoriadne udalosti, ktoré postihli dedinu

Existenciu a vývoj dediny v minulosti často postihli nepríjemné mimoriadne udalosti. Jednou z nich bol vpád Tatárov v roku 1567. Oddiel Tatárov úplne vydrancoval, zničili a vyplienili dedinu. Ludia sa pred nimi rozutekali a dedina ostala celkom vyľudnená.

V roku 1663, podobne ako ostatné obce Zemplínskej župy, aj Čertov postihla veľmi nebezpečne sa šíriaca choroba *mor*. Na túto chorobu zomrelo v dedine viac občanov, ale bližšie údaje o jej priebehu a dôsledkoch sa nezachovali.

V rokoch 1831 - 1832 postihla obec ďalšia hromadne sa šíriaca choroba *cholera*. Na túto chorobu onemocnelo v obci 19 občanov, z ktorých 6 sa vyliečilo a 13 ich zomrelo. V susedných obciach to bolo oveľa horšie, keď vo Veľkej Trni onemocnelo až 132 osôb a z toho 76 zomrelo. Vo Veľatoch onemocnelo 84 osôb a 66 z nich zomrelo.

V súvislosti s výskytom cholery a v dôsledku veľmi zlej hospodárskej a sociálnej situácie občanov vypuklo v roku 1831 v Zemplíne sedliacke povstanie. Povstanie v jednotlivých obciach bolo zamerané hlavne proti miestnym zemepánom. Aj občania Čertova sa aktívne zapojili do tohto povstania. Keďže v dedine žila iba rodina baróna Sennyeyho, povstanie bolo zamerané proti nemu. Občania sa zhromaždili pred budovou kaštieľa v parku, kde predložili barónovi Sennyeymu, vlastníkovi veľkostaku, svoje požiadavky. Požiadavky boli zamerané na zníženie pracovného času a na zvýšenie naturálnych odmien za odvedenú prácu. Tieto požiadavky im boli zamietnuté a na potlačenie povstania bolo do Čertova vyslané vojsko.

Pod vedením nadporučíka (főhadnagya) Abrahámyho prišlo zo Sárospataku peši do Čertova 15 husárov a cestou sa k nim pripojilo ďalších 25 vojakov. Rozmiestili sa v parku okolo kaštieľa baróna Sennyeyho. Cez deň sa pripravovali a nacvičovali streľbu, aby v noci v prípade potreby mohli ihneď zasiahnuť.

Veliteľ Abrahámy vydal rozkaz, že on spolu s 24 vojakmi bude strážiť a v prípade potreby brániť prízemnú časť budovy kaštieľa. Ku každým dverám a každému oknu bol postavený jeden vojak. Ostatní vojaci boli rozmiestení na poschodí pri oknách, odkiaľ mali za úlohu odstreľovať povstalcov. Rozkaz znel, že majú dobre pozorovať, presne cieľiť a v prvom rade majú odstreliť organizátorov povstania.

Nakoľko v okolitých dedinách, kde k povstaniu došlo skôr, bolo povstanie potlačené, k strelnutiu v Čertove už nedošlo. V reči starých občanov v dedine sa dosť dlho o tom hovorilo, no písomne sa okrem uvedeného nič nezachovalo.

Spomínalo sa, že vedúci činiteľa a organizátori povstania boli zo služieb veľkostaku uvoľnení a museli dedinu opustiť.

Prvá svetová vojna

Prvá svetová vojna vypukla 28. júla 1914 a pretrvala až do roku 1918. Zápalnou iskrou na započatie vojny bol atentát na následníka habsburského trónu Františka Ferdinanda D'Este a jeho manželku zo strany srbských odbojových príslušníkov. Obdivajúca manželka v dôsledku atentátu zahynula. No hlavným dôvodom tejto vojny boli rozpory medzi veľmocami o ovládnutie Európy.

Aj keď priame boje v Čertove (až na menšie prestrelky medzi maďarskou červenu armádou a československými legionármi v roku 1919) neboli, jej dôsledky ťažko postihli jeho obyvateľov. Všetci mladí muži z dediny boli odvedení a vyslaní do bojov na rôzne úseky frontov. Boli to Slováci, ale aj proti svojej vôli boli donútení ísť bojovať za záujmy, ktoré im boli cudzie. Jedenásť z nich sa už domov nevrátilo a mnohí z ďalších účastníkov tejto vojny boli na celý život zdravotne postihnutí. Niektorí sa domov vrátili ako československí legionári bojujúci v Rusku. Ján Rimár, ktorý v roku 1914 narukoval a bol vyslaný na ruský front, prešiel do zajatia, vstúpil do československých légii a domov sa vrátil cez Vladivostok až v roku 1921.

Občania dediny prevažnú časť dopestovaných produktov museli odovzdávať pre účely vojny a pre nich neostalo ani na užívanie rodín. Najhoršie to znášali príbuzní tých občanov, ktorí boli na rôznych frontoch tejto vojny. Ťažko je vžiť sa do postavenia príbuzných, ktorí mali na fronte niektorého z členov rodiny, a pri každej návšteve pošiatra so strachom očakávali, čo a akú správu im doniesol. Či je to list od príbuzného alebo to najhoršie, čo mohlo byť, že v boji na fronte zahynul.

Veľkým potešením pre obyvateľov dediny bolo ukončenie vojny a rozhodnutie o vzniku Československej republiky. Konečne, po tisícročnom strádaní a očakávaní sa už aj oni stali slobodnými občanmi nového demokratického štátu v Európe. Teraz sa už nemuseli obávať a bojovať o svoj materský jazyk a svoju príslušnosť k slovenskému národu. S radosťou a elánom sa pustili do budovania svojej vlasti s nádejou, že postupne sa budú mať lepšie, ako to bolo do roku 1918. Čiastočne prevedená pozemková reforma v roku 1919 ich nádej do určitej miery potvrdzovala. Povojnová situácia sa postupne konsolidovala, ale hospodárska kríza v tridsiatych rokoch mala na obyvateľov v dedine veľmi nepriaznivý dopad. Vznikla veľká nezamestnanosť a veľa rodín, najmä z radov robotníkov, bolo

odkázaných na poberanie lístkov na stravovanie nezamestnaných, takzvané žobračanky.

Násitupom Hitlera k moci v Nemecku, jeho mocenská snaha o ovládnutie iných národov bola v prvom rade zameraná proti susedným štátom. Po obsadení Rakúska svoj zámer Hitler obrátil proti Československu. Okolo hraníc s Nemeckom a Maďarskom sa začali od roku 1936 budovať opevnenia na obranu republiky. Boli to betónové bunkre, päť ich bolo aj v chotári obce.

Vybudované obranné opevnenia pre svoj účel použiť byť nemohli.

V máji roku 1938 Československá vláda urobila čiastočnú mobilizáciu branných síl, ktorá do určitej miery oddialila Hitlerovu snahu na obsadenie územia obývaného sudetskými Nemcami v Čechách a snahu Horthyovského Maďarska o obsadenia južného územia Slovenska.

Určite sa z viedajších obyvateľov Čerhova ešte spomenú na historickú májovú noc, keď v priebehu niekoľkých hodín skoro jedná tretina mužov z dediny bola vystrojená a so zbraňou v ruke zaujala obranné postavenie na štátnej hranici medzi Čerhovom a Maďarskom.

Nakoľko situácia zo strany Nemecka a Maďarska sa naďalej zhoršovala, v septembri 1938 vláda vyhlásila všeobecnú mobilizáciu záložníkov do 40 rokov veku. Každý občan z dediny, ktorého sa to týkalo, v priebehu 24 hodín od vyhlásenia sa poslušne hlásil k nástupu brannej povinnosti v určenom vojenskom útvere.

Mníňovská dohoda, ktorá sa uskutočnila o nás a bez nás, rozhodla, že územie obývané sudetskými Nemcami musí ČSR odovzdať Nemecku. Podľa rozhodnutia Viedenskej arbitráže južné územie Slovenska bolo odsúpené Maďarsku. Takto sa aj čisto slovenská obec Čerhov dostala pod okupáciu fašistického Maďarska.

Okupácia Čerhova

Rok 1938 bol ďalšou veľmi neprijemnou mimoriadnou udalosťou pre obyvateľov dediny. Bola to neočakávaná okupácia Čerhova maďarskou armádou v novembri 1938. Čisto slovenská dedina bola obsadená a pričlenená k Maďarsku. Hranica medzi Maďarskom a Slovenskom bola na polceste medzi dvoma susednými slovenskými dedinami Čerhovom a Velatami. Bolo to jedno z najsmutnejších období pre obyvateľov dediny, keď po dvadsiatich rokoch slobody sa nanovo dostali do područia Maďarov. Veľmi ťažko to znašala mladá generácia, ktorá vyrástla už za prvej ČSR a po maďarsky nevedela. Obyvatelia v dedine ve-

rih, že nemôže to dlho tak ostať, ale trvalo to do konca roku 1944.

Silný nátlak na pomadárčenie občanov dediny bol po 20 rokoch slobody znovu obnovený. No ani tento posledný ťah Maďarom na pomadárčenie dediny nevyšiel. Za 20 rokov existencie prvej ČSR vyrástla v dedine už mladá generácia, ktorá chodila do slovenskej školy a po maďarsky nič nevedela. Vedela dobre odolávať proti pomadárčeniu a bojovať za svoje práva. Dôkazom toho je i štátnické hlásenie riaditeľa školy v Čerhove Pavla Kovácsa, odoslané na školský inšpektorát v Sátoraljajuhely k 1. 10. 1943. V ňom je uvedené, že zo 104 žiakov školy 96 žiakov nevie po maďarsky a svoj materinský jazyk ohlásilo slovenský. Bolo to už v piatom roku po okupácii dediny a vyučovania žiakov školy v maďarskom jazyku.

Všeobecný nátlak na pomadárčenie občanov v dedine bol uplatňovaný na každom úseku spoločenského života. Do občianskeho preukazu pre občanov uvádzali materinský jazyk maďarský, a ani napriek protestom občanov to nerešpektovali. Ak išiel občan z dediny na niektorý úrad v okrese, požadovali, aby hovoril po maďarsky. Ak nevedel alebo nechcel, žiadali, aby si domiesol tlmočníka. Maďarské orgány nariadili, že v kostole sa po skončení omše má spievať maďarská hymna. Odpoveďou bolo, že sa spievala slovenská pieseň Hej, Slováci. Mladý rímskokatolícky farár Jozef Repovský, ktorý bol Slováč zo susednej dediny Velaty, bol za to prenasledovaný. Tajne jednej noci musel ilegálne Čerhov opustiť a ujsť na Slovensko.

Do dediny sa z Maďarska vrátila rodina baróna Semyneho. Ihneď niektorých sluhov slovenskej národnosti a tých, ktorí boli v sociálnodemokratickej alebo komunistickej strane počas jestvovania ČSR, zo služieb prepustili. Na posilnenie dozoru nad obyvateľmi dediny boli do Čerhova z územia Maďarska nastáňovaní tri rodiny vojenských hrdinov (vitézov) z prvej svetovej vojny. Bolo im poskytnuté ubytovanie a pridelaná väčšia výmera pôdy. Ich úlohou, okrem sledovania obyvateľov v dedine, bolo spolu s notárom a učiteľmi prispievať k urychleniu pomadárčenia občanov dediny.

Druhá svetová vojna

Druhá svetová vojna je celosvetovou mimoriadnou udalosťou, ktorá však postihla aj Čerhov a jeho obyvateľov. Začala sa 1. septembra 1939 útokom Nemecka na Poľsko. Pre občanov Čerhova bolo o to horšie, že oni ho prežívali v ťažkých podmienkach maďarskej okupácie už od roku 1938. V dedine platili prísny fašistický režim, kde všetku moc mali v rukách notár a bezpečnostná služba -

žandárstvo (pirkaše), ako ich v dedine nazývali. S obmedzenou právomocou pomocníkom pri zabezpečovaní tohto režimu bol i richtár obce. Funkciu richtára obce od obsadenia až do oslobodenia dediny vykonával Pavol Tiko, občan Čerhova. Na viedajšie kruté pomery bol aj pre obyvateľov dediny prijateľnejšou osobou.

Útrapy vojny a jej dôsledky postihli občanov skoro na celom svete, a preto netreba ich podrobne rozvädzať. Osobitosťou občanov Čerhova bolo, že všetko to, čo museli odvádzať, robili to proti svojej vôli a za záujmy cudzieho štátu. Maďarské orgány, už tri mesiace po obsadení dediny, povolali do výkonu vojenskej služby mladých mužov, ktorí základnú vojenskú službu vykonali ešte v Československej armáde. Vyslali a nasadili ich na front pri obsadzovaní územia v Rumunsku, ba aj v boji o Sobrance, na východe Slovenska.

Počas obdobia rokov 1939 až 1944 maďarské orgány povolali a na front poslali 42 mladých mužov z dediny.

Boli to:

Michal Špotila, slobodný	Michal Borecký, ženatý
Ján Špotila st., ženatý	Mikuláš Džupina, ženatý
Ján Špotila ml., slobodný	Michal Majoroš, slobodný
Štefan Gočík, slobodný	Andrej Majoroš, ženatý
Ján Gočík, slobodný	Ján Ilko ml., slobodný
Jozef Gočík, slobodný	Ján Ilko st., slobodný
Mihail Kosiľáb, slobodný	Jozef Ilko, slobodný
Ján Chovance, slobodný	Michal Michalčík, ženatý
Jozef Onder, ženatý	Mikuláš Michalčík, slobodný
Michal Onder ml., slobodný	Andrej Michalčík, ženatý
Michal Onder st., slobodný	Ján Michalčík, ženatý
Mikuláš Onder, slobodný	Ján Michalčík, slobodný
Mikuláš Jacko, ženatý	Juraj Buša, slobodný
Andrej Jacko, slobodný	Vojtech Lepetaík, slobodný
Jozef Toma, ženatý	Michal Falatovič, slobodný
Ján Kučma, slobodný	Juraj Takáč Soták, ženatý
Jozef Galgan, ženatý	Jozef Fortuňák, slobodný
Jozef Kolesár, ženatý	Ladislav Olah, slobodný
Ladislav Juhaz, slobodný	Dezider Brucký, ženatý
Peter Salmay, slobodný	Michal Doboš, ženatý
Ján Slachtič, slobodný	

Vyslali ich na front, nasadili do najťažších bojov a jedenást z nich tam utratilo

svoje mladé životy. Aj ďalší, ktorí sa po skončení vojny domov vrátili, boli zdravotne veľmi postihnutí. Vela z tých, ktorí počas frontových udalostí dobrovolne prešli na ruskú stranu, dostali sa do zajatia a ešte dlho po skončení vojny tam v ťažkých podmienkach zostali.

Na fronte padli:

Ján Slachtič, slobodný	Jozef Fortuňák, slobodný
Michal Kosiľáb, slobodný	Ladislav Juhaz, slobodný
Ján Špotila, slobodný	Jozef Onder, ženatý
Michal Doboš, ženatý	Jozef Kolesár, ženatý
Vojtech Lepetaík, slobodný	Dezider Brucký, ženatý
Peter Salmay, slobodný	

Pre pozostalých bola to veľmi krutá obeť, spôsobená rozpínavosťou fašistického Madarska na ovládanie iných národov v Európe. Veľmi ťažkou tragédiou bolo pre maku padnutého Michala Doboša, keď ona v prvej svetovej vojne stratila manželku, syn a dcéra otca a teraz stratila syna, jeho syn a dcéra otca.

Okrem padlých občanov Čerhova veľmi kruto postihol fašistický režim Madarska aj ich 14 spoluobčanov židovskej národnosti z Čerhova.

Okupácia dediny a druhá svetová vojna boli pre obyvateľov Čerhova ťažkou životnou skúškou, ktorá si vyžiadala veľké obeť. Možno však konštatovať, že obyvateľia Čerhova aj v tejto ťažkej životnej skúske čestne obstáli. Svoju lásku a príslušnosť k slovenskému národu preukázali ihneď po oslobodení dediny spod maďarskej nadvlády, keď 21 mladých mužov z dediny sa dobrovoľne prihlásilo do I. Československého armádneho zboru bojovať za oslobodenie ČSR.

Boli to:

Ján Kučma	Andrej Falatovič
Michal Kučma	Juraj Majoroš
Ján Tamáš	Ladislav Olah
Jozef Takáč	Ján Čizmar
Michal Takáč	Koloman Grajčár
Štefan Takáč	Ján Špotila
Michal Marcinko	Ján Gaži
Ján Škripka	Ján Rusinkovič
Ján Madar	Michal Jacko
Jozef Koval	Ján Michalčík

Dvaja z nich, Ladislav Olah a Koloman Grajčár, v ťažkých bojoch pri Martine položili svoje mladé životy. Ján Špotila, ako vojak maďarskej armády bol v Rusku zajatý, vstúpil do Československého armádneho zboru v Buzuluku. Od začiatku bojov na Ukrajine bol až do konca vojny s bývalým generálom

Ludvikom Svobodom v ťažkých bojoch o Duklu a oslobodenie Československa. Počas prechodu frontu nejaké silné boje sa o dedinu neodohrali. Obranu proti postupujúcej Sovietskej armáde v tejto oblasti uskutočňoval iba malý počet vojakov nemeckej armády vyzbrojených tankami. Sovietska armáda došla do Čerhova 2. decembra 1944 ráno z východu od dediny Veľká Tŕňa. Delostreleckou paľbou zo strany nemeckej armády boli poškodené niektoré rodinné domy v dedine, bol zničený most na ceste pri kostole a zničené kofajnice na železničnej trati.

Sovietski vojaci sa v dedine zdržali asi 14 dní, potom prekročili rozvodnenú rieku Roňava a postupovali z druhej strany na Košice.

10. Poľnohospodárstvo a jeho poslanie v obci

Kvalitná a úrodná pôda, dobré klimatické podmienky, blízkosť mesta (Sátorajajhely) pre odbyť poľnohospodárskych produktov a lacná pracovná sila, to boli hlavné dôvody veľkého záujmu zemepánov o získanie pozemkov v chotári obce. Poľnohospodárstvo ako jediné výrobné odvetvie poskytovalo v priebehu tisícročia občanom v dedine zamestnanie, a tým aj existenčné podmienky pre ich živobytie.

Pravda, vlastníctvo pôdy a poľnohospodárska výroba v chotári obce až do polovice 20. storočia bola v rukách zemepánov, grófov a barónov. Podiel malých vlastníkov pôdy - maloroľníkov bol na celkovej výmere chotára obce minimálny. V dôsledku toho prevažná väčšina obyvateľov obce pracovala len na veľkostatkoch: sluhovia - deputánci, poľnohospodárski robotníci a nájomcovia pôdy od zemepánov.

Postupný vznik triedy maloroľníkov započal až v druhej polovici 19. storočia. Týmto sa Čerhov najviac odlišoval od okolitých obcí, kde po roku 1848 bola už prevažná časť chotára obce alebo celý chotár vo vlastníctve občanov - maloroľníkov. V Čerhove ešte v roku 1944 dve tretiny z výmery chotára obce boli vo vlastníctve dvoch zemepánov.

Pamätná kniha národných výborov vydaná ku dvojročnici v roku 1947 - 1948, ktorú vydal Redakčný kruh Povereníctva vnútra v Bratislave, na strane 421 uvádza:

„Čerhov leží uprostred poľnohospodárskeho kraja. Do roku 1848 všetku pôdu vlastnili traja veľkostatkári. Hospodárski samostatní boli iba krčmári, ťažiaci z výhodnej polohy, nakoľko obcou viedla obchodná cesta z Poľska do Tokaja. Ohlas revolúcie prejavil sa tu žiadosťou ľudu o čiastčnú parceláciu pôdy. Páni veľkostatkári hrozbaní si vynútili prehlásenie, že občania si parceláciu pôdy neželajú. Niektorí podnikaví občania odsťahovali sa do cudziny, najmä do Ameriky, a ušetrené groše posielali domov. Úpadok veľkostatkov donútil majiteľov odpredávať po kúsku pôdu. Po prvej svetovej vojne stali sa z veľkostatkov hospodárstva, na ktorých pracovali občania bez vlastnej pôdy. V roku 1938 obec okupovali Maďari. Na jednom z veľkostatkov začal hospodáriť barón Semnyey, zaviedol povinné roboty, ale aj napriek tomu hospodárstvo upadalo.

Front sa v dedine zdržala 14 dní, ale nezapríčinil veľké škody. Po príchode Sovietskej armády v decembri 1944 sa utvoril v obci národný výbor na čele s Michalom Falatom. Pôdu rozdelili medzi ľud, aby neostala neobrobená. V

miestnom kaštieľi bola vytvorená kultúrna sieň s javiskom, kde sa začala sústreďovať kultúrna činnosť obce.“

Vlastníctvo pôdy a existenciu veľkostatkov a ich majetkov v obci potvrdzujú výsledky zo sčítania ľudu a rôzne štatistické údaje, ktoré sa zachovali.

Rok 1869

Pri sčítaní ľudu v roku 1869 bolo v dedine 435 obyvateľov. Z toho bolo 133 mužov nad 14 rokov a v poľnohospodárstve pracovalo 126 mužov, dvaja boli obchodníci a piati remeselníci. Remeselníci pracovali pre veľkostatky, ale aj pre občanov v dedine. Iba jeden muž bol vedený ako nezamestnaný.

Štruktúra obyvateľovo dediny bola nasledovná :

- 19 - občania, ktorí mali nejaký majetok, dom alebo pozemok
 - 42 - sluhovia - deputátnici. Oni nemali žiadny majetok, mali ročné zmluvy so zamepánmi a za odvedenú prácu dostávali naturálne (deputát)
 - 32 - poľnohospodársky robotníci na majeroch, ktorí odmenu za odvedenú prácu dostávali v peniazoch. Oni pracovali prevažne len v letnom období
 - 21 - občania, ktorí mali od veľkostatkárov prenajatú pôdu a na nej hospodárili
 - 6 - správcovia majetkov u veľkostatkárov
 - 5 - remeselníci (kováč, kolár, záhradník a dvaja obchodníci)
 - 6 - žien nad 14 rokov slúžky u zemepánov a správcov majetku
- Celkový počet žien nad 14 rokov bol 123, z toho bolo 6 slúžok a 117 je vedených ako pracujúce vo vlastnej domácnosti. Ony v lete pracovali na pridelenom pozemku - záhumienku, kde si dopestovali zemiaky, kukuricu, fazuľu, zeleninu a slnečnicové semeno na vypálenie oleja. Olej bol dôležitou súčasťou pri príprave jedál medzi chudobnejšími rodinami.
- Uvedený prehľad dokumentuje, že všetci muži v dedine nad 14 rokov, okrem obchodníkov a živnostníkov, pracovali len v poľnohospodárstve.

Rok 1881

Roku 1881 bol na celom území Maďarska uskutočnený mimoriadny súpis vlastníkov pozemkov nad 100 k. j. V chotári obce boli štyri vlastníci pozemkov s výmerou nad 100 k.j. :

Barón Sennyey Pál, s výmerou 428 k. j. pôdy a z toho 330 k. j. orná pôda.
Gróf Schécsenyi Jánosné, s výmerou 243 k. j. pôdy a z toho 167 k. j. orná pôda.

Hericz Márton, s výmerou 172 k. j. pôdy a z toho 118 k. j. orná pôda.
Gróf Vay Károlyné, s výmerou 101 k. j. a z toho 84 orná pôda.
Celková výmera chotára obce ku dňu súpisu bola 1200 k. j. V prepočte na hektáre to predstavuje 692 hektárov.

Uvedení štyria vlastníci mali vo vlastníctve 974 k. j., čo predstavuje 561 hektárov, teda 81% z celkovej výmery chotára obce. U maloroľníkov a ostatných obyvateľov bolo v tomto čase iba 228 k. j., čo v prepočte predstavuje 131 hektárov, teda 19% z celkovej výmery chotára obce.

Vlastníci Sennyey Pál a Hericz Márton mali pozemky aj v susedných obciach (Nižný Regnec a Széphalom).

Vlastníci gróf Vay Károlyné a Hericz Márton v druhej polovici 19. a v prvej polovici 20.storočia časť svojich pozemkov rozpredali obyvateľom Čerhova a okolitých obcí. Zvyšujúca časť im bola v roku 1919 skonfiškovaná a pridelená občanom Čerhova. Išlo o časť chotára Veľký kopec, v dedine nazývanej Hečka a Hericzovo.

Rok 1897

Poľnohospodárska štatistika z roku 1897 z územia chotára obce Čerhov uvádza nasledovné údaje:

Výmera a štruktúra pozemkov v obci

1200 k. j. - celková výmera chotára	59 k. j. - úhory
824 k. j. - orná pôda	75 k. j. - pasienky
192 k. j. - lúky	8 k. j. - vinice.
42 k. j. - parky a záhrady	

Stav hospodárskych zvierat v kusoch

- hovädzí dobytok	305	- ošípané
- kravy a jalovice	66	- ovce
- voly, býčky a byčky	1098	- hydina
- kone a žrebce	53	- rodní včiel
- somáre		

Počet kusov ovocných stromov :

2871 - čerešne a višne	119	- hrušky
893 - slivky	81	- jablone
260 - moruše - jahody	37	- broskyne
173 - gaštaný	17	- marhule
	54	- orechy

Štatistika dokumentuje, že do roku 1950 bola dedina a časť choťára Čierna hora nazývaná Vínice ako jeden veľký ovocný sad. Tolko stromov čerešní, jabloní, hrušiek, slivák a broskyň nikde na okolí nebolo. Skoro na každom pozemku, v časti choťára Vínice, boli ovocné stromy a malá výmera vinič. Veľa ovocných stromov bolo aj v záhradkách pri domoch. Občania dediny všetok svoj voľný čas cez týždeň a v nedelu trávil poväčšine vonku vo viničiach. Bolo to z hľadiska účelného využitia voľného času a zdravého životného prostredia pre občanov veľmi dobré a prospešné.

Kolektívizáciou poľnohospodárstva a rozširovaním výmery vinohradov v období rokov 1960 - 1970 sa to všetko zničilo. Stromy sa vyrúbali, vysadila sa veľká výmera vinič na pestovanie hrozna pre výrobu tokajského vína. Ekonomika štátneho podniku bola v tom čase dôležitejšia ako ochrana životného prostredia. No v súčasnosti už ani viniče neplnia svoj účel, lebo v dôsledku nedostatočnej starostlivosti o ich obrábanie postupne hynú. Javí sa účelné uvažovať o novej výsadbe ovocných stromov v tejto lokalite, a to najmä na plochách, kde už porast viniče neexistuje a plocha zarastá burinou a krovím.

Poslední zemepáni

Poslednými vlastníkmi pozemkov a majiteľmi majerov v choťári obce koncom 19. a v prvej polovici 20. storočia boli potomkovia z rodu grófa Schécsenyiho a baróna Sennyeyho.

Rod Sennyeyovcov bol vlastníkom väčšej časti choťára obce už od roku 1631 až do roku 1944, teda vyše 300 rokov. Pozemky a hospodársky dvor Dolný majer vlastnil v dolnej časti choťára obce medzi železničnou traťou a tokom rieky Roňava. V prvej polovici 19. storočia dali na majetku v Čerhove vybudovať na vedľajšie pomery pekný kaštieľ a okolo neho vysadiť pekný park. Podľa rozprávania starých občanov bol to jediný rod z veľkého počtu zemepánov, ktorý mal v Čerhove svoj kaštieľ a spolu s rodinou v dedine žil. Posledným vlastníkom majetku v dedine z toho rodu v 19. storočí bol barón Sennyey Pál. Jeho rodina sa v roku 1918, po vzniku prvej ČSR, z Čerhova odsťahovala a žila v Maďarsku. Majetok bol od roku 1917 do roku 1938 v prenájme. Prenajímatelmi boli dvaja bratia Dr. Oto Ilkovič a Alfréd Ilkovič. Boli to občania židovskej národnosti. Ich vzťah a spôsob prístupu k zamestnancom sa oproti minulosti o nič nezlepšili. Nadalej uplatňovali feudálne formy a prežitky vo vzťahu k pracujúcim. Nájomné platiť majiteľovi do Maďarska. Po okupácii Čerhova v roku 1938 bola s nimi nájomná zmluva zrušená a oni sa z dediny odsťahovali.

Zber hrozna - vinobranie.

im bol skonfiškovaný a rozdelený obyvateľom v dedine.

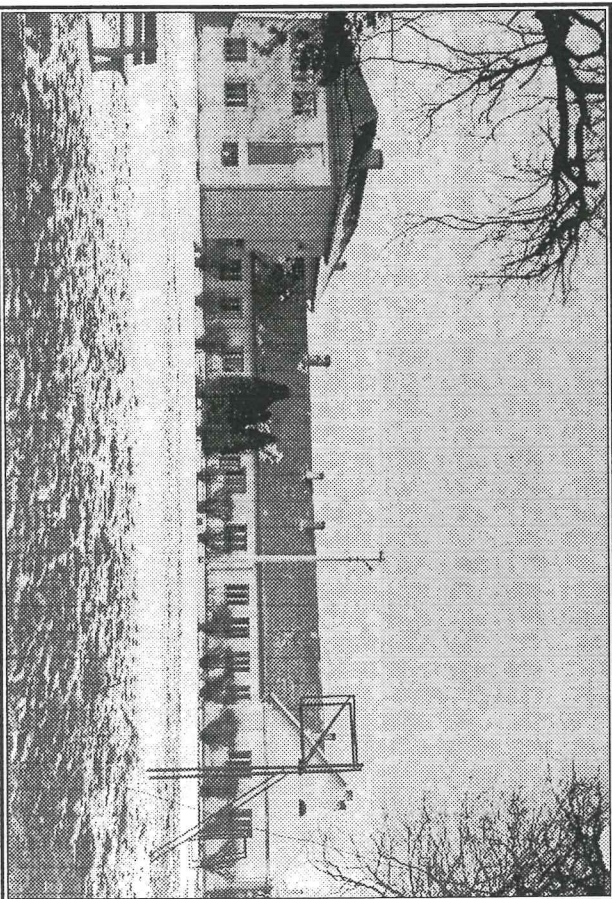
Posledným vlastníkom majetku v druhej časti choťára obce, na hornom konci dediny, bola grófka Schécsenyi Jánosné. Ona ani jej predkovia v dedine nebyvali a dedinu nenavštevovali. Majetok spravovali poverení správcovia, ktorí boli vždy z Maďarska. Tento majer bol na hornom konci dediny pod Čiernou horou a od dediny bol dosť izolovaný. Výmerou pozemkov i počtom zamestnávancov sluhov bol oproti majeru na dolnom konci dediny oveľa menší. Zamestnanie poskytoval v priemere pre 20 až 25 sluhov a v lete v priemere 20 sezónnych robotníkov vo viniči a 10 robotníkov v lese.

Hospodárstvo riadil poverený správca majetku, práce kočišov a břešov riadil poverený pracovník, nazývaný gazda. Naposledy známi správcovia na majetku

boli: Nagy Sándor, do roku 1926. Zomrel pomerne mladý a pochovaný je na cintoríne v Čerhove. Herceg István, od roku 1926 do roku 1940. V roku 1940 náhle zomrel a pochovaný je tiež na miestnom cintoríne. Juhaz Ladislav, od roku 1940 do roku 1944. Menovaný bol zo susednej dediny Mlkóház, kde sa po vojne odsťahoval.

Hlavným zdrojom hospodárskeho výsledku tohto majetku bol výnos za odpredaj dreva z lesov a odpredaj vína. V chotári susednej dediny Veľká Trňa vlastnili rozsiahlu výmuru lesov, v ktorých každý rok prevádzali výrub stromov a odpredaj dreva. Priamo v lese mali peknú hájovňu, kde býval hájnik a zároveň sa využívala ako vyletné stredisko pre okolité dediny a pred rokom 1918 aj pre mesto Sátoraljajhely. V súčasnosti sú známe pod názvom Toroňské kúpele.

Štruktúra zamestnancov a ich pracovné zadenie bolo obdobné ako na Dolnom majeri. Ich hospodárske a sociálne podmienky boli oproti pracovníkom na Dolnom majeri o niečo lepšie, a preto stav pracovníkov bol dlhodobu stabilný.

Kaštieľ v parku - pôvodný stav.

11. Vznik roľníckeho stavu

Výsledky sčítania ľudu v roku 1869 dokazujú, že každý práceschopný muž v dedine nad 14 rokov pracoval iba v poľnohospodárstve. V dôsledku postupného rastu počtu obyvateľov v dedine už poľnohospodárstvo nebolo schopné poskytnúť pre všetkých občanov pracovné príležitosti. Preto pri vzniku možnosti odchodu za prácou do zámoria odišiel z dediny veľký počet mladých a práceschopných občanov. Bolo to hlavne v druhej polovici 19. a v prvej polovici 20. storočia. V tomto časovom období skoro z každého domu v dedine odišiel za prácou do zámoria aspoň jeden člen rodiny. Potvrdzujú to aj výsledky sčítania ľudu v roku 1910, kedy Čerhov mal 460 obyvateľov a v čase sčítania z nich 56 bolo v Amerike. No v predchádzajúcom období, najmä ku koncu 19. storočia, bolo toho ešte viacej.

ELLIS ISLAND

FAMILY SEARCH™

PASSAGE RECORD

Here is the record for the passenger. Click one of the links on the left to view material related to the passenger.

<p>Name: Gočik, Stefan</p> <p>Ethnicity: Hungary</p> <p>Place of Residence: 23 Oct 1895</p> <p>Date of Arrival: 30y</p> <p>Age on Arrival: M</p> <p>Gender: M</p> <p>Marital Status: Westernland</p> <p>Ship of Travel: Antwerp, Belgium</p> <p>Port of Departure: Antwerp, Belgium</p>	<p>1 Passenger Record</p> <p>2 Ship Manifest</p> <p>3 Visa Annotations</p> <p>4 Create an Ancestry Record</p> <p>5 Back to Search Results</p>
--	---

Druhá cesta do Ameriky Štefana Gočika (1895).

Odhádzali najmä mladí a zdraví členovia rodín, ale vo veľa prípadoch i otec rodiny so synmi, dcérami alebo i celá rodina. Mnohí túto cestu aj niekoľkokrát zopakovali. Väčšia časť z nich sa po určitom čase domov vrátila, ale mnoho ich tam zostalo. Boli to jednotlivci, ba i celé rodiny. Navrávalo ostali v Amerike členovia rodín: Špotilovej, Bušovej, Gažiovej, Baranovej, Gočikovej, Harčarovej, Priščípkovej, Michalčíkovej, Ilkovej, Úporskej, Falatkovej, Lepetáčkovej, Tomášovej, Havrilovej, Dimisovej a ďalších. Z rodiny Michalčíkovej odišiel otec s tromi dcérami. Otec sa po čase vrátil, ale dcéry tam zostali. Boli aj prípady, i keď nevela, že tam už nastálo ostal otec rodiny a matka s deťmi bola doma.

Mnohí z tých občanov, ktorí sa po čase vrátili domov, za ťažko zarobené peniaze si postúpne od majiteľov pozemkov odkúpili menšie výmery pozemkov. Takto sa z bývalých deputátnikov, robotníkov a prenajímateľov pôdy od zemeopánov postúpne stávali vlastníci pozemkov a začali na nich hospodáriť. Boli to už menší dedinskí gazdovia, ale ešte ani v roku 1918 nikto z nich nevlástil väčšiu výmeru ako 5 hektárov pôdy.

Prevedená pozemková reforma v roku 1919 tento stav podstatne nezmenila. Vo vlastníctve zemeopánov, grófa Schécsenyiho a baróna Sennyeyho, naďalej ostalo ešte skoro 500 hektárov pôdy, čo predstavuje 70% z celkovej výmery chotára obce. Tento stav pretrval aj počas prvej ČSR až do roku 1944.

V roku 1944, ešte pred príchodom frontu, dedinu opusila rodina baróna Sennyeyho i rodina správcu majetku grófy Schécsenyiovej. Majetky im boli podľa dekrétu prezidenta ČSR skonfiškované a za odplatu pridelené bývalým zamestnancom a ďalším občanom v dedine. Týmto rozhodnutím sa už definitívne skončilo tisícročné vlastníctvo pôdy zemeopánov v chotári obce a ich nadvláda nad obyvateľmi v dedine.

Radost občanov na majeroch bola veľká. Konečne sa oslobodili od otrockej práce pre zemeopánov a súčasne sa aj oni stali vlastníkmi pôdy. Pôdy, na ktorej oni a ich predkovia boli nútení tisíc rokov ťažko pracovať. Každému bývalému zamestnancovi týchto majerov boli štátom pridelené tri hektáre ornej pôdy a pol hektára lúk.

Pozemky boli rozmerané na hektáre, zakreslené do mapy, očíslované a takto novým vlastníkom na tvári miesta odovzdané. Poverenictvo poľnohospodárstva vydalo každému vlastnícky doklad „Pridelovú listinu“. Občania pozemky prevzali a začali na nich hospodáriť. Týmto sa už aj doviedajúci sluhovia a robotníci na majeroch stali vlastníkmi pôdy a vyrovnali sa ostatným občanom-vlastníkom pôdy v dedine.

Mali už vlastné pozemky, ale na ich obhospodarovanie nemali vytvorené

materiálne podmienky (stroje, nástroje, zvieratá a pod.) a hlavne peniaze na ich obstaranie. Preto tieto počiatočné ťažkosti im robili dosť veľké problémy. Katastrofálne sucho, ktoré v roku 1947 postihlo celé Slovensko, ich hospodársku a sociálnu situáciu ešte naďalej zhoršilo.

Nasledoval rok 1948, zmena vlády, a tým i všemožné potlačania súkromného podnikania, a s osobitným zameraním aj na roľníkov. Pokračovalo násilné zatládanie jednotných roľníckych družstiev, postupná likvidácia roľníckeho stavu a likvidácia súkromného podnikania vôbec. Vychádzajúc z tejto zlej hospodárskej situácie boli noví majitelia pozemkov v Čerhove, bývalí deputátnici, medzi prvými, ktorí podpísali vstup do družstva. Jednohne roľnícke družstvo (JRD), ako menšinové, bolo v dedine založené v roku 1951. Ostatní roľníci a občania z dediny do družstva spočiatku nevstúpili. Silné zaťaženie poľnohospodársku daňou, predpísané kontingenty dodávok obilia, mlieka, masla a ďalšie donucovacie prostriedky zo strany štátnych orgánov postupne donútili aj ostatných roľníkov a majiteľov pozemkov v dedine pre vstup do družstva. Takto bolo v roku 1958 v dedine založené celooberné družstvo- JRD.

Mnohí, najmä z mladších roľníkov, do práce v družstve nenasúpili, ale odišli pracovať do Čiernej nad Tisou, do Košíc a iných oblastí Slovenska. Iba starší občania ostali dočasne pracovať v družstve. Boli už v dôchodkovom veku a iného východiska ani nemali.

Predsedami JRD boli spočiatku Jozef Onder a Michal Ferik, ale hospodárske výsledky neboli dobré a ľudia z družstva odchádzali pracovať na iné úseky. Neskoršie predsedami celooberného družstva boli Ján Gaži a po ňom Michal Falatko. Družstvo počas svojej existencie nedosahovalo dobré hospodárske výsledky. Odmeny za prevedenú prácu boli pre členov družstva iba žobračenkou. Preto väčšia časť členov z družstva odišla

V roku 1965 bolo družstvo, tiež núteným spôsobom, začlenené do Štátneho majetku v Slovenskom Novom Meste. Takto sa aj veľká radosť bývalých zamestnancov na veľkostatkoch zo získania vlastníctva k pozemkom veľmi skoro rozplynula. Pravda, postihlo to i ostatných občanov- vlastníkov pôdy v dedine. Vlastníctvo k pôde síce nezanišlo, ale jeho praktické využívanie bolo znemožnené. Toto obdobie patrí medzi jedno z najťažších období v novodobej histórii pre občanov dediny a spôsobilo zánik roľníckeho stavu.

Aj keď občania sú aj naďalej vlastníkmi pozemkov na papieri, ale nevedia, kde ich majú, kto na nich v súčasnosti hospodári a kto berie úžitok. Starí občania sa už poväčšine pomínuli a mladí si s tým nevedia rady. Doklady o vlastníctve „Pridelové listiny“ sa im nezachovali a vlastníctvo pôdy v katastri nema-

jú usporiadané. Dotýka sa to všetkých občanov v dedine, ktorým boli pozemky pridelené, ale najviac sa dotýka pozostalých potomkov bývalých sluhov z obdobia voch majerov. Väčšinou zamestnanie nemajú, poberajú podporu v nezamestnanosti, nikto im nevie pomôcť a sú bezradní.

Týmto sa definitívne končí dlhodobé obdobie, počas ktorého poľnohospodárstvo ako jediné výrobne odvetvie v dedine poskytovalo pracovné príležitosti pre obyvateľov. Nedoriešeným problémom ostala otázka vytvorenia nového zdroja, ktorý by mohol i naďalej zabezpečovať plnenie tejto úlohy. A to sa veľmi skoro negatívne prejavilo v raste počtu nezamestnaných občanov v dedine.

Dôkazom toho sú štatistické údaje z posledných rokov, keď k 31.12.1996 bolo v dedine 51 nezamestnaných, z toho 28 žien, v roku 1997 bolo 90 nezamestnaných, z toho 36 žien. V roku 2001 bolo v dedine 122 občanov nezamestnaných, čo predstavuje 24% z počtu obyvateľov v produktívnom veku.

12. Hospodárske a sociálne pomery

Hospodárske a sociálne pomery obyvateľov Čerhova až do roku 1944 zaoštrávali za okolitými dedinami v tejto oblasti Slovenska. Hlavným dôvodom tohto zaoštrávania bolo, že jediným zdrojom pre prácu obyvateľov bolo poľnohospodárstvo a 80% poľnohospodárskej pôdy z chotára obce bolo vo vlastníctve miestnych zemepánov.

Neukončená buržoáznodemokratická revolúcia v Uhorsku v roku 1848 zrušila síce poddanstvo, ale zachovala panské majere a v rámci nich uplatňovanie rôznych feudálnych prežitkov. Na majeroch sa vysoko prekračovala pracovná doba pracovníkov a forma ich odmeňovania zostala skoro na úrovni feudálneho zriadenia. Takýto stav na majeroch v Čerhove pretrvával ešte skoro 100 rokov po zrušení poddanstva.

V okolitých obciach od roku 1848 už väčšia časť chotára obce alebo celý chotár bol vo vlastníctve miestnych maloroľníkov. Preto hospodárska a sociálna situácia ich obyvateľov bola o niečo lepšia ako v Čerhove.

V Čerhove ešte aj v tridsiatych rokoch 20.storočia vyše 50% obyvateľov tvorili sluhovia a ich rodinní príslušníci žijúci na majeroch. Oni žiaden majetok nemali a ich hospodárska a sociálna situácia bola závislá výlučne od toho, čo im zemepán za odvedenú prácu bol ochotný poskytnúť. Bolo to vždy menej, ako dosahoval maloroľník v dedine z hospodárenia na svojich pozemkoch.

O živote a hospodárskej situácii jednoduchých dedinských ľudí sa v písomných dokumentoch zo staršieho obdobia skoro nič neuvádza. Preto pre ich objektívne zhodnotenie mohli byť použité iba niektoré dostupné podklady z druhej polovice 19.a prvej polovice 20.storočia. No veľkú časť týchto podkladov, najmä z 20.storočia, tvoria zachované poznatky starších občanov žijúcich v dedine a osobné poznatky a skúsenosti autorov. Predpokladá sa, že situácia v prechádzajúcich storočiach nebola o nič lepšia, iba horšia.

Obyvatelia Čerhova z hľadiska majetkového postavenia boli rozdelení do dvoch častí :

Jednu, a to väčšiu časť, až do konca 20. storočia tvorili občania, ktorí bývali na majeroch a nemali žiadny majetok.

Druhú časť tvorili občania, ktorí bývali v dedine. Oni už mali vlastné rodinné domy i menšiu výmeru pozemkov.

Boli to: maloroľníci, živnostníci, robotníci a štátni zamestnanci. Hospodárske a sociálne pomery tejto časti občanov boli lepšie ako v prechádzajúcej časti.

Počet a štruktúru obyvateľov v roku 1930 poskytuje uvedená zostava.

Skupina obyvateľov	Počet rodín	Počet členov
Dolný majer	33	189
Horný majer	21	123
Samostatní roľníci	13	68
Maloroľníci a robotníci	20	115
Živnostníci	11	63
Štátni zamestnanci	7	38
S p o l u	105	596

V tomto období bolo v dedine 105 rodín s počtom 596 členov. Okrem toho bývalo v dedine do roku 1938 aj 11 rodín s počtom 63 členov príslušníkov českého národa. Boli to štátni zamestnanci, ktorých hospodárska a sociálna situácia vysoko-prevyšovala úroveň ostatných občanov. Pred okupáciou dediny v roku 1938 sa z Čerhova odsťahovali.

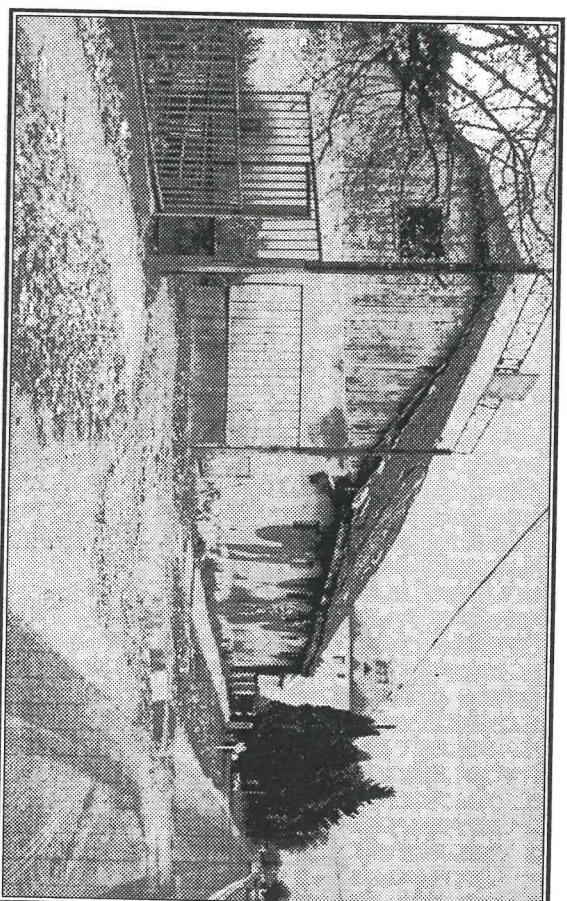
Hospodárska a sociálna situácia obyvateľov dediny podľa uvedených skupín bola rôznorodá. Najhoršie na tom bolo 54 rodín s počtom 312 členov, ktorí bývali na dvoch majeroch.

13. Bývanie a život občanov na majeroch

Občania žijúci na majeroch boli sluhovia a ich rodinní príslušníci na dvoch veľkostatkárskych majetkoch, na dolnom a hornom konci dediny. So zamestnateľmi mali uzatvorené ročné pracovné zmluvy. Zmluva obsahovala povinnosti sluhu a jeho odmenu za jej plnenie. Pre nedodržanie zmluvy alebo slabého pracovného výkonu mohol zemepán zmluvu zrušiť, sluhu uvoľniť a na to miesto zobrať iného. Preto z rôznych dôvodov sa títo sluhovia, najmä na Dolnom majeri, často menili. Jedni odchádzali a na miesto nich prichádzali ďalší. Bývali na majeroch a pracovali iba na majetku zemepánov. Od ostatných občanov v dedine žili dosť izolovane. Obecné občianstvo im bolo udelené až po pobyte 10 až 15 rokov v dedine. Dovtedy nemali právo voliť ani byť volenými do obecného zastupiteľstva.

Býty a bývanie

Na majeroch boli pre ubytovanie sluhov obytné domy, v ktorých bývalo 4 až 6 rodín. Na každom dome boli dva alebo tri vchody, ktoré súčasne slúžili ako

Starý obytný dom pre 4 rodiny na Dolnom majeri.

spoločná kuchyňa pre dve rodiny, ale iba s jedným šporákom. Používanie šporáka pre dve rodiny vyvolávalo dosť časté spory medzi rodinami. Každá rodina mala iba jednu obývaciu miestnosť, ktorá slúžila ako obývačka a súčasne i spálňa. Bývatelia týchto domov boli s väčším počtom detí, a preto v jednej miestnosti spalo a žilo niekedy aj 9 členov rodiny. Sociálne zariadenia tieto domy nemali. Na vodu chodili s vedrom na spoločnú studňu do majera. Murivo týchto domov bolo z kameňa, veľmi vlhké a studené.

Jeden z týchto domov na Dolnom majeri ešte stojí pri Hlavnej ulici medzi kostolom a budovou finančnej stráže. Bývali v ňom štyri viacčlenné rodiny. Vchody do budovy a z budovy, ktoré slúžili ako spoločná kuchyňa, boli priamo z cesty. Takýchto domov bolo 6 na Dolnom majeri a 4 na Hornom majeri.

Na malom priestore trojholníka, kde teraz stojí pamätník padlým vo vojne, bol ďalší takýto dom. Tento mal tri vchody a bývalo v ňom šesť rodín. Vchody, ktoré slúžili ako spoločné kuchyne pre dve rodiny, boli priamo z cesty, lebo dom bol zo všetkých strán obkolesený cestami. Žiaden dvor a žiaden voľný priestor k tomuto domu nebol.

Pracovné podmienky na majeroch

V zamestnanectve pomere s majiteľmi majera boli iba muži, otec rodiny. Ženy sa starali o domácnosť a v lete pracovali na pridelených záhumnickoch. Prevažná časť sluhov pracovala pri obrábaní pozemkov, ošetrovaní a zbere úrody. Hlavnú skupinu medzi sluhami zaberali kočiši, bréši a ošetrovatelia dobytká. Každý kočiš mal pridelené do opaterý a pre výkon práce pár koní, voz a potrebné nástroje. Ich pracovná doba vonku na poliach bola ráno od piatej a končila večer po dvadsiatej hodine. Ráno ešte pre plátou hodinou museli ísť nakrmiť a ošetriť kone, aby pred východom slnka boli už na poli. Večer po príchode z pola museli ešte ošetriť a nakrmiť kone a až potom mohli ísť domov.

Otba sa v tomto období uskutočňovala s jednoradovým železným pluhom, ktorý ťahali kone alebo voľy. Sluha musel celý deň držať pluh v rukách a chodiť za koňmi alebo voľmi. To isté bolo pri siatí a bráňení poli. Pri vození maštalného hnoja musel sám ručne na voz naložiť a vonku na poli ho ručne z voza pozhadzovať a rozmetat. Z pola sa išlo až po západe slnka a v lejných mesiacoch aj neskoršie.

Pracovný čas týchto sluhov presahoval viac ako 15 hodín denne. Vohňá bola iba nedľa a štátom uznané sviatky. Sobota bola riadnym pracovným dňom. Žiadne dovolenky na majeroch neexistovali. Krmiť a ošetrovať dobytok kočiši,

bréši a ošetrovatelia ostaného dobytká museli aj v nedelu a cez sviatky. Vo verejnosti sa o tom hovorilo, „že pracujú od vidím do nevidím“. Zemepáni, vedomí si toho, že ich sluhovia iného východiska nemajú, túto nevyhodnú situáciu voči nim vedome zneužívali.

Veľmi zlé na tom boli aj ošetrovatelia hovädzieho dobytká a ošpaných. Oni nedele ani nepoznali, lebo celý čas boli iba v maštali. Neexistovala mechanizácia a hlavným pracovným nástrojom boli iba vidly pre podávanie krmiva a vymetávanie hnoja. Dojenie kráv sa prevádzalo iba ručne. Žiadne ošatenie a ochranné prostriedky nedostávali, ešte ani rukavice v zimnom období.

Členovia rodiny, a to muži nad 14 rokov a po roku 1918 nad 16 rokov, mohli v lejnóm období pracovať ako príležitostní robotníci, ale iba pokiaľ pre nich bola práca. Pracovali vo viniči a pri zbere úrody. Pracovná doba pre sezónnych robotníkov bola ráno od šiestej večer do devätnásť hodiny. Na raňajky bola polhodinová prestávka a na obed jedna hodina. Denná mzda robotníka v tridsiatych rokoch bola od 10 do 12 Kčs. U mladých do 18 rokov bola denná mzda iba do 10 Kčs.

System odmeňovania sluhov

Pre lepšie oboznámenie sa s odmeňovaním na majeroch poslázi vyučovanie ročných odmiem pre sluhov na Dolnom majeri za rok 1915. Vypracoval ho správca majetku Jozef Szendrey, na požiadanie baróna Semyeyho. Podstatná hodnota ich odmiem (plátov) bola stanovená v naturáliách, hovorilo sa tomu deputát. Z toho vzniklo aj ich pomenovanie ako deputátnici. Treba poznamenať, že v objeme naturálnych odmiem sa oprto roku 1915 ani po roku 1918 nič nezmenilo, a takto bolo až do roku 1944. Jedinou zmenou bolo, že ročná odmena v peniazoch bola 300 Kčs. Do roku 1918 to bolo 100 korún vtedajších.

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že hodnota naturálnych odmiem postačovala na primitívnu obživu rodiny s menším počtom členov rodiny. Ale ich životná úroveň po každej stránke zaoštalala za ostanými skupinami ľudí v dedine. Bolo to vidieť na spôsobe ich stravovania, obliekania, zdravotného stavu a výchove detí. Povinná školská dochádzka do školy zlepšovala všeobecné vedomosti u detí, ale ich veľká absencia (nemoc, obuv, odev a nedbalosť rodičov) na vyučovacích hodinách mala za dôsledok, že úroveň zaoštalovali za ostanými žiakmi v škole.

Zvláštnosťou bolo, že do roku 1918 sa obilie nevažilo, ale meralo na hektolitre (100 litrov = 1 hektoliter). Robilo sa to v 25-litrovej drevenej nádobe nazývanej

korec. Po roku 1918 sa už vážilo a meralo v kilogramoch a v „q“.

Vyúčtovanie ročných odmien poskytnutých sľubom za rok 1915 na Dolnom majeri je v uvedenej zostave.

Zamestnanci	Počet	Korún	Pšenica(q)	Raž(q)	Jáčmeň(q)	Drevo(m ³)
Správca majetku	1	2000	10	20	6	30
Skladník majetku	1	1000	5	12	5	20
Gazdovia	2	300	4	12	4	12
Kočíši	13	100	4	10	2	8
Bíreši	12	100	4	10	2	8
Ošetrovatelia HD	3	100	6	12	2	8
Ošetrovatelia ošip.	2	100	4	10	2	8
Záhradníci	2	100	4	15	2	20
Hájnik	1	100	4	12	2	8
Ošetrovatel psov	1	100	4	12	2	8

Okrem uvedených ročných odmien dostávali 1500 siah pozemkov na pestovanie zemiakov, kukurice a zeleniny. Mali nárok aj na bezplatné bývanie v domoch na majeri.

Výška ročných plátov bola bez ohľadu na počet členov rodiny. Rodinné prídatky na deti neexistovali, a preto viacčlenné rodiny boli na tom najhoršie. Takéto bolo hospodárske a sociálne postavenie 33 rodín na Dolnom majeri a iba o málo lepšie bolo pre 21 rodín na Hornom majeri. Bola to otrocká forma práce a feudálna forma odmeňovania, ktorá takto postihovala väčšiu časť obyvateľov dediny ešte aj v prvej polovici 20. storočia.

V prvej ČSR bola zákonom stanovená 8-hodinová pracovná doba, ale ani za 20 rokov trvania republiky sa uplatnenie tohto zákona nepodarilo presadiť a uviesť do života na majeroch v Čerhove.

V roku 1935 pracujúci na Dolnom majeri štrajkom protestovali proti neúnemnej dĺžke pracovného dňa a nízkej odmene za odvedenú prácu. V štrajku však neuspeli, lebo vtedajší nájomcovia majera Ilkovičovci prijali pracovníkov zo susednej obce Nižný Regmec v Maďarsku. Keď im štrajkujúci zamestnanci zabránili nastúpiť do práce, nájomcovia majetku pozvali četníkov - políciu, ktorí im to umožnili. Štrajk bol preto neúspešný, vedúci organizátori štrajku boli zo služieb uvoľnení a na ich miesto prijatí noví pracovníci.

Okrem sľuhov a sezónnych robotníkov z dediny na žatevné práce a mlatbu obilia dochádzali na obidva majere každý rok občania zo severných okresov

Vranova, Humenného a Medzilaboriec. Na Dolnom majeri to bolo v priemere 20 párov, muž na kosenie a žena na odoberanie obilia. Na Hornom majeri to bolo v priemere 15 párov. Ich odmenou bol desiaty kríž zo zožatého obilia alebo desiaty q z vymláteného obilia.

Ukončenie žatvy bolo vždy slávnostnou udalosťou. Ženy uvili žatevný veniec, ktorý vedúci žatevnej skupiny s vinšovaním odovzdal zemepánovi alebo správcovi majetku. Pritom bolo menšie pohostenie, spev a často aj s muzikou. Tieto zvyky sa zachovali do prvej polovice 20. storočia.

Jedným z dokumentov je odpis žiadosti správcu Dolného majera Jozefa Szendreyho zaslanej na Okresný úrad v Sátoraljajuhelyi o povolenie na usporiadanie tanečnej zábavy z príležitosti žatvy v roku 1897, ktorá znie:

Vážení pán náčelníci !

Dostojný barón Sennyey Géza, pán dolného Čerhova, z príležitosti ukončenia žatevných prác žiada o povolenie usporiadať tanečnú zábavu pre čeládnikov od 15. hodiny dňa 16. 8. 1897 do 6. hodiny dňa 17. 8. 1897 v miestnostiach krčmára Weinstoka v Čerhove. Dodržovanie poriadku bude zabezpečené a dovolíme si na túto zápravu pozvať aj veľkomožného pána náčelníka.

S úctou Jozef Szendrey, správca majetku.

V Čerhove 13.8.1897.

14. Spoločenský život v dedine

Vo všeobecnosti sa hovorí, že „Dedina ako jedna rodina“. Takto bolo v minulosti aj v Čerhove. Ľudia sa navzájom uctievali a v prípade núdze alebo mimo-riadnych okolností si navzájom pomáhali. Držali sa príslovia, že v núdzi poznáš priateľa. Ešte pred druhou svetovou vojnou existoval v dedine takzvaný Svojpomocný spolok občanov. Do spolku jeho členovia dohodnutou čiastkou ročne prispievali. Peniaze sa používali na podporu poškodeného občana, a to pri uhynutí kravy, vážnejšom omeočení, pri škode spôsobenej požiarom a podobne. Okrem toho, pokiaľ išlo o väčšie poškodenie, robila sa dobrovoľná zbierka aj medzi nečlenní spolku. Bola to mimoriadna podpora hlavne pre chudobnejšie rodiny z radov maloroľníkov a robotníkov.

V dedine bola aj odbočka Úverového družstva. Členovia odbočky boli miestni občania z radov roľníkov a robotníkov. Odbočka prijímala vklady od občanov a poskytovala menšie krátkodobé úvery občanom v dedine. Pri žiadosti o poskytnutie úveru musel žiadateľ predložiť zmenku podpísanú dvoma ručiteľmi. Pokiaľ by v stanovenom termíne úver nevyrovnal, mohol sa vymáhať od ručiteľov. Účtovné a písomné práce vykonával riaditeľ školy Július Schilla.

Občania v dedine si navzájom vypomáhali aj pri niektorých nárazových prácach, ako žatva, mlátenie obilia, vinobranie, rekonštrukcia alebo výstavba domu a pod. V dedine to bolo už dlhodobo zaužívané pravidlo, ktoré sa takto dodržiavalo. Spolunazívanie občanov bolo dobré a bezproblémové. Ľudia sa navzájom uctievali a v rámci existujúcich možností si v prípade núdze vypomáhali.

Zloženie obyvateľov dediny, okrem majerov, v prvej polovici 20. storočia možno rozdeliť do piatich skupín:

- gazdovia - roľníci, ktorí mali okolo 10 ha pôdy,
- maloroľníci, ktorí mali menšie výmery pôdy a pritom ešte pracovali ako sezónni robotníci,
- robotníci, ktorých hlavným zamestnaním bola práca pre iných,
- živnostníci, - remeselníci a obchodníci,
- šľátni zamestnanci - železničiar a cestári.

Aj keď nie všeobecne, ale hlavným dôvodom jestvovania týchto skupín boli majetkové pomery. Veľkých gazdov do roku 1945 nebolo. Boli len roľníci, ktorí mali výmenu pôdy okolo 5 - 10 hektárov a na jej obrábanie mali kone alebo voly. Pred druhou svetovou vojnou to boli v zostave uvedení roľníci

M e n o	M e n o
Michal Madar	Michal Marcinko
Michal Takáč Sot.	Ján Királ
Ján Madar	Ján Gaži
Juraj Ilko	Ján Šandor
Ján Ilko	Ján Seman
Michal Falatko	Jozef Buša
Ján Gročík J.	Michal Gyutment

Za najbohatšieho gazdu občanov považovali toho, kto v jednom roku namlátil aspoň 100 q obilia. Prevažná časť uvedených roľníkov majetok nadobudla pobytom v Amerike alebo už mali bohatších predkov, po ktorých pozemky zdedili. V dedine ich ostatní občania, ale aj oni sami seba, považovali za dedinskú elitu.

Druhou skupinou boli maloroľníci. Oni mali menšie výmery pozemkov a na ich obrábanie používali kravy alebo si vypomáhali od tých občanov, ktorí mali kone, za čo im potom museli vlastnou prácou odrobiť. Vela ich bolo takých, čo mali iba po pol hektára pôdy, ktorá im bola pridelená pri pozemkovej reforme v roku 1919. Preto okrem práce na tomto pozemku pracovali poväčšine ako sezónni robotníci.

Tretou skupinou boli robotníci. Oni pracovali v leťom období prevažne v poľnohospodárstve na majeroch alebo inde, kde sa pre nich vyskytla pracovná príležitosť. Bola to okrem sluhov na majeroch najchudobnejšia skupina občanov v dedine.

Do štvrtej skupiny patrili živnostníci. V dedine bolo 11 rodín živnostníkov, a to: dvaja kováči, dvaja murári, dvaja koľári, jeden stolár, jeden kominár a traja obchodníci. Pracovali pre občanov v dedine aj pre potreby majerov. Ich živnostné podnikienky boli lepšie ako u ostatných skupín. Oni si to uvedomovali, a tak sa v spoločnosti aj držali.

Piatou skupinou boli šľátni zamestnanci. V dedine ich bolo málo, a to hlavne železničiar a šľátni cestári. Ich živelná úroveň prevyšovala nad ostatnými skupinami.

Majetková rozdielnosť medzi občanmi uvedených skupín sa do určitej miery premenila aj do spoločenskej oblasti a vzájomného spolunazívania. Uzatváranie manželstva v skupine gazdov sa uskutočňovalo poväčšine v rámci tejto skupiny i keď jeden z nich bol z inej dediny. Rodičia ženicha a nevesty sa často už dopredu dohodli na vne, ktoré nevesta do manželstva donesie. Nevesta sa vo

všeobecnosti hodnotila podľa toho, akú výmeru pozemkov alebo čiastku peňazí do manželstva domiesla.

Uzatváranie manželstva detí gazdovských rodín s deťmi zo skupiny chudobnejších rodín bolo pre rodičov gazdovskej rodiny menej prijateľné.

Pokiaľ išlo o uzavretie manželstva medzi deťmi zo skupiny sľuhov a deťmi z gazdovských rodín (to bolo celkom výnimočné), zo strany gazdovských rodín to považovali za katastrofu. Z uvedeného dôvodu uzatváranie manželstiev v skupine sľuhov, ktorých v dedine nazývali komenciáši sa uskutočňovalo väčšinou iba v rámci tejto skupiny.

Zrušením majerov po druhej svetovej vojne tieto problémy postupne pomínuli a súčasná situácia v dedine je už iná.

15. Vývoj obce po roku 1945

Radosť obyvateľov Čerhova z oslobodenia bola veľká. Sedem rokov maďarskej okupácie a v tom štyri roky vojny zanechali ťažké spomienky na túto minulosť. Najhoršie na tom boli rodiny, ktorých príbuzní ešte neboli doma z vojny, a nič o nich nevedeli.

Na udržanie poriadku v dedine a pre styk so Sovietskou armádou, bola z radov občanov dočasne zriadená miestna milícia. Začiatkom roku 1945 bol zriadený dočasný miestny národný výbor (MNV), ktorý nahradil dovtedajšie obecné zastupiteľstvo. MNV mal 10 členov, a to z demokratickej a komunistickej strany a predsedom sa stal Michal Falatko.

V Čerhove bol znovu zriadený Obvodný notársky úrad pre obce Čerhov, Veľká Trňa, Malá Trňa a Slovenské Nové Mesto. Vedúcim úradu bol Július Snopko, ktorý do Čerhova prišiel z Gelnice. Jeho zástupcom bol Karol Mésaroš, ktorý počas prvej ČSR a maďarskej okupácie na tomto úrade pracoval. Obvodný notársky úrad plnil v tomto období významnú úlohu pri zabezpečovaní potrieb občanov. Bol zavedený listkový systém zásobovania občanov mliekom, cukrom, masťou, textilom a ďalšími druhmi nedostatkového tovaru. Na úrade v tom čase pracovali aj Anna Kiralová a Ján Gočík.

V roku 1946 boli uskutočnené prvé slobodné voľby do Národného zhromaždenia a národných výborov. Vo voľbách v Čerhove zvíťazila demokratická strana a na základe toho bol vytvorený nový MNV, ktorý mal 10 členov a jeho predsedom sa stal maloroľník Michal Falatko.

Zloženie miestneho národného výboru bolo:

Meno a funkcia	Meno a funkcia
Michal Falatko, predseda	Jozef Onder, člen
Ján Úporský, podpredseda	Andrej Michalčík, člen
Ján Gaží, podpredseda	Michal Michalčík, člen
Juraj Buša, člen	Andrej Anderko, člen
Ján Rešetár, člen	Ján Kiral, člen

Vývoj v Československu po oslobodení dokazoval, že nová republika sa dostáva pod vplyv sovietskej politiky. Februárové udalosti v roku 1948 už potvrdili, že Európa sa po vojne rozdelila na dva proti sebe stojace tábory. V ČSR pokračovalo znárodňovanie priemyslu, započalo sa so zakladaním družstiev, obmedzovaním náboženstva a orientáciou politiky na Sovietsky zväz. Tieto

problémy sa prenášali aj medzi obyvateľov v dedine a do určitej miery narušovali i vzájomné vzťahy medzi občanmi.

Rok 1945 ostane historickým obdobím v dejinách Čerhova a jeho ľudu. So storočným oneskorením za ostatnými obcami v Uhorsku došlo konečne aj v Čerhove k zrušeniu a odstráneniu veľkostatkárskych majerov. Občania dovedy žijúci na majeroch sa stali slobodnými občanmi na úrovni s ostatnými. Význam a hodnotu tohto úspechu by vedeli dnes ohodnotiť najmä tí, ktorí na týchto majeroch bývali, žili a za nedostojnú odmenu pracovali. Žiaľbohu, oni už nie sú medzi nami.

V máji roku 1948 boli uskutočnené mimoriadne voľby do Národného zhromaždenia a národných výborov. Na kandidátku za členov národného výboru sa mohli dostať iba členovia komunistickej strany alebo tí, ktorých táto strana odsúhlasila.

Predseda MNV Michal Falatko bol z funkcie odvolaný a miestny národný výbor bol rozpustený. Predsedom nového MNV sa stal Jozef Onder, robotník, člen KSS. Takýto postup počas voľieb bol uplatňovaný až do roku 1990, a to hlavne pri voľbe predsedu alebo tajomníka MNV. V neskoršom období sa presadzovala politika, aby jedna tretina členov MNV bola z nestránikov.

Vo funkcii predsedu MNV v Čerhove od roku 1949 do roku 2002 boli nasledovní občania: (Od roku 1990 už vo funkcii starostu.)

Meno predsedu	Zamestnanie	Obdobie funkcie
Andrej Michalčík	robotník	1953 - 1957
Andrej Onder	robotník	1958 - 1962
Olga Sciranková	robotníčka	1963 - 1986
Ladislav Kubiny	železničiar	1987 - 1990
Štefan Sakáč	učiteľ	1991 - 1995
Mikuláš Michalčík	technik	1996 - 1997
Pavol Balog	technik	1997 - 2002

Výstavba obce

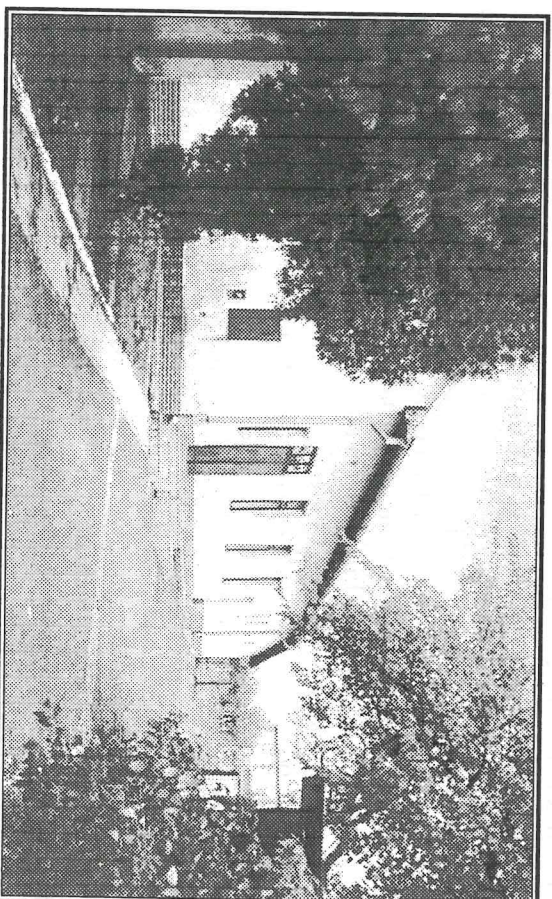
Dlhodobá existencia dvoch zaostalých poľnohospodárskych majerov v dedine veľmi negatívne pôsobila a ovplyvňovala celkový rozvoj dediny, a to ešte aj v prvej polovici 20.storočia. Hlavným a jediným záujmom posledných dvoch zemepánov týchto majerov bolo udržať ich existenciu bez toho, aby do nich niečo investovali. Dbali iba o to, aby im donášali nejaký hospodársky výsledok na ich luxusný život v cudzine.

Jasným dôkazom toho ich postoja je, že už od roku 1900 a možno aj skôr, žiadna investičná výstavba na majeroch prevedená nebola. Takto bolo aj na úseku vybavenia práce strojmi a nástrojmi pri obrábaní pôdy a zbere úrody. Orba, seja a ostatné práce na majeroch sa uskutočňovali tak, ako to bolo ešte pred sto rokmi.

Takýto stav nepriaznivo ovplyvňoval aj spoločenské vedomie ľudí na majeroch a nedobre pôsobil ani na myslenie a činnosť ľudí v dedine, mimo majerov. Možno povedať že aj to bol jeden z hlavných dôvodov, že ešte ani koncom prvej tretiny 20.storočia v dedine nebola elektrina a tretina rodinných domov bola pokrytá iba slanou. Až do roku 1936 v dedine nebolo občana, ktorý by mal štredoškolské vzdelanie s maturitou, aj keď negramotných ľudí už v dedine nebolo.

Z uvedených dôvodov hlavnou úlohou obecného zastupiteľstva a neskoršie národného výboru bolo vytvoriť priestor občanom pre rozvoj výstavby rodinných domov, rekonštrukciu starých domov a zlepšiť občiansku vybavenosť pre ľudí bývajúcich a žijúcich na celom území obce.

Po odstránení škôd spôsobených vojnovými udalosťami, ukončení parcelácie veľkostatkov a majerov započalo sa so zabezpečovaním niektorých akcií potrebných pre zlepšenie života občanov v dedine. Významnou spoločenskou akciou bolo zavedenie elektriny. Elektrický prúd bol v dedine zavedený v období rokov

Kultúrny dom.

1948 - 1949. V súvislosti s tým si obyvatelia započali obstarávať rádiá, žehličky, vysávače, elektrické ohrievače, variče a iné. Neskoršie to boli práčky, televízory, chladničky, mrazničky, kosáčky na trávu a ďalšie elektrické spotrebiče.

Ešte v priebehu roku 1946 bola uskutočnená provizórna rekonštrukcia prízemnej časti kaštieľa na kultúrnu miestnosť. Kultúrna miestnosť dočasne slúžila na nácviak a hranie divadla, premietanie filmov, tanečné zábavy a ďalšie kultúrne a spoločenské podujatia.

Po zavedení elektriny v roku 1949 bola uskutočnená výstavba miestneho rozhlasu. Ten síce vyradil z práce obecného hubeníka, ale uľahčil prácu národnému výboru a zlepšil informovanosť občanov v dedine. Používal sa i na kultúrne a spoločenské účely.

V roku 1955 bol na pozemku pri obecnom dome postavený nový kultúrny dom. Výstavba bola prevedená svojpomocne za pomoci národného výboru, riaditeľa školy Ladislava Hajiáša a mladej generácie v dedine. V tomto období bol to jeden z prvých novopostavených kultúrnych domov v okrese. Kultúrny dom po pravidelnej údržbe aj v súčasnosti slúži svojmu účelu.

V období rokov 1950 až 1953 bola prevedená väčšia rekonštrukcia časti kaštieľa v parku a prilahlých budov pre umiestnenie základnej deväťročnej školy. Základná deväťročná škola bola v Čerhove zriadená v roku 1949 pre obce Čerhov, Veľká Trňa, Malá Trňa a Slovenské Nové Mesto.

V období šesťdesiatych rokov bola spevnená cesta a zavedená elektrina na bývalom Dolnom majeri pre výstavbu rodinných domov. V roku 1978 bola prevedená bezprašná úprava všetkých ulíc v dedine.

V rokoch 1975 - 1986 bola rozsiahla výstavba závodu na výrobu betónových výrobkov a konštrukcií pre poľnohospodárske stavby. Vznikol tak závod, ktorý sa neskoršie pomenoval PREFA. Ďalším účelom tejto stavby bolo vytvoriť pracovné príležitosti pre občanov Čerhova a okolitých dedín. V súvislosti s výstavbou závodu boli v blízkosti závodu vybudované dve štvorbytovky a jedna šesťbytovka pre zamestnancov.

V rokoch 1976 - 1978 bola v dedine vybudovaná a uvedená do prevádzky prvá materská škola v Čerhove. Výstavba bola v rámci akcie „Z“ za pomoci občanov pod vedením MNV. Zhodou okolností stojí na tom istom mieste, kde ju už od roku 1883 pripravovali vybudovať maďarské školské orgány ako óvodu. Ich vtedajšou úlohou bolo dosiahnuť to, aby sa deti ešte v predškolskom veku pomadarcili, keďže v škole sa im to už nedarilo.

Rozsiahlejšia investičná výstavba, ktorá sa priamo dotýka každého občana žijúceho v dedine, bola uskutočnená až v období rokov 1985 - 2002.

V rokoch 1986 až 1990 bola v priestoroch miestneho parku uskutočnená novostavba budovy základnej deväťročnej školy. Výstavba bola vykonaná v rámci akcie „Z“ za aktívnej pomoci občanov, priateľov školy, učiteľov a obecného zastupiteľstva, a to pod vedením vtedajšieho starostu obce Ladislava Kubinyho. Ukončenie výstavby a uvedenie do prevádzky sa uskutočnilo už za činnosti starostu Štefana Sakáča.

Predchádzajúca prvá budova školy v Čerhove bola vybudovaná a uvedená do prevádzky ešte v roku 1878, teda pred 120 rokmi. Prvým učiteľom v nej bol v od roku 1878 Ján Paulovič a neskoršie Július Schilla. Budova ešte stojí, i keď už neslúži svojmu účelu.

V období rokov 1995 - 2000 bol do dediny zavedený verejný vodovod a prevedený rozvod po uliciach. Tým sa doteršíl dávny problém so zásobovaním obyvateľov pitnou vodou. Občania si to vedia dobre oceniť a ohodnotiť.

Ďalšou veľmi významnou stavebnou a spoločenskou akciou je zavedenie zemného plynu do dediny a jeho rozvod do domácností. Aj keď to obyvateľov stálo určité náklady, jeho význam pre vykurovanie domov a prípravu jedál občania vysoko hodnotia. Odpadla im starostlivosť a práca zo zaobstarávaním dreva a uhlia a potom s ich spalovaním.

V roku 2001 bola ukončená, vybavená a skolaudovaná výstavba domu smútku na miestnom cintoríne. Doposiaľ musela mŕtvola ostať v izbe v domácnosti dva až tri dni, kým bol pohreb. Najmä v letnom období to bolo pre pozostalých, ale aj pre účastníkov na pohrebe dosť nepríjemné. Občania Čerhova si výstavbu tohto domu vysoko ocenili a na jeho ukončenie a vybavenie prispeli dobrovoľnou zbierkou v čiastke 75 tisíc Sk..

V posledných rokoch bola úprava a údržba priestorov na cintoríne, a to zvyšuje je spokojnosť občanov.

Hlavný podiel na zabezpečovaní týchto významných stavebných akcií v posledných rokoch má obecné zastupiteľstvo, pod vedením starostov Ladislava Kubinyho do roku 1990, Štefana Sakáča, do roku 1995 a Pavla Baloga, od roku 1995 do roku 2002.

Treba poznamenať a uznať, že ide o historické stavby, ktoré v dedine v minulosti neboli, a ktoré slúžia pre všetkých občanov v dedine a budú slúžiť aj ďalším generáciám.

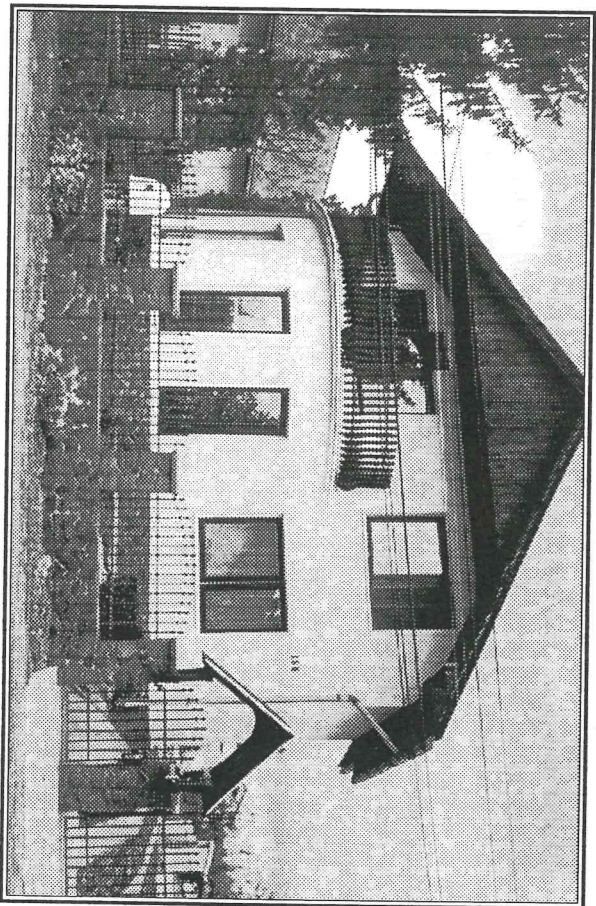
Výstavba domov a bytov

Po druhej svetovej vojne bola v dedine prevedená rozsiahla prestavba starých domov a výstavba nových rodinných domov. Týmto sa pôdorys starej dediny podstatne zmenil a skrátil. Treba uznať, že tým sa už Čerhov vyrovnal s okolitými dedinami a odstránil tak zaostalosť výstavby v obci spôsobenú dlhodobou existenciou dvoch zemepanských majerov.

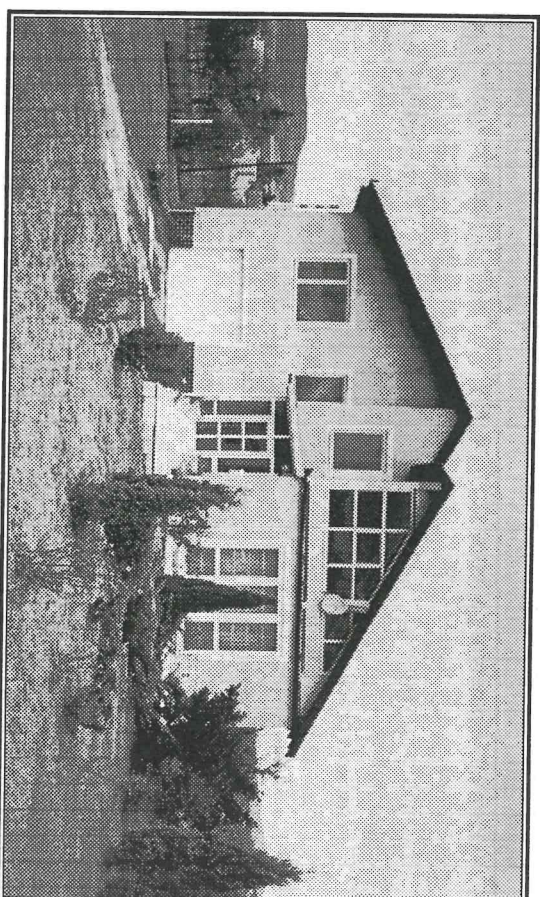
Potvrďuje to i štatistika, kde je uvedené, že od roku 1946 do 2001 bolo v dedine vybudovaných 158 nových rodinných domov.

Podľa sčítania ľudu a domov v roku 2001 je v dedine nasledovný stav:

Domy a byty	Počet spolu	Počet obývaných	Počet neobývaných
Domy spolu	231	196	35
Rodinné domy	221	191	30
Byty spolu	257	218	39
V rodinných domoch	229	196	33

Nová výstavba rodinných domov v dedine.

Nepriaznivá situácia je v dôsledku vysokého počtu neobývaných domov a bytov v dedine. Tento stav je do určitej miery spôsobený už zlymán stavom niektorých starších domov a bytov. No podstatná časť je z nich ešte obývateľná, ale v dôsledku nedostatku pracovných príležitostí v dedine a na blízkom okolí niet o ne záujemcov.

Veková štruktúra domov je nasledovná:

Obdobie	Počet domov
- 1920	19
1920 - 1945	15
1946 - 1970	114
1971 - 1980	29
1981 - 1990	10
1991 - 2001	6

V priebehu 20 rokov, od roku 1946 do roku 1970, sa v dedine vybudovalo 114 nových domov, a to je viacej, ako bolo všetkých domov v dedine ešte v roku 1945.

Postupne s rastom domového a bytového fondu v dedine rástla aj vybavenosť domácností, o čom svedčí uvedená zostava:

Vybavenosť domácností v rokoch	1970	1980	1991	2001
Vykurovanie pevným palivom	197	207	221	35
Vykurovanie plynom	-	-	-	196
Napojenie na vodovod	-	-	-	145
Chladničkou	78	171	192	198
Elektrickou práčkou	178	201	211	216
Automatickou práčkou	-	6	21	83
Televízorom	154	206	190	207
Farebným televízorom	-	4	51	143
Telefónom	7	10	35	75
Osobným autom	9	55	73	82

Výsledky za obdobie 2001 potvrdzujú, že súčasná vybavenosť domácností v dedine je pomerne dobrá.

V porovnaní s okolitými dedinami je Čerhov v súčasnosti pomerne dobre zabezpečený občianskou vybavenosťou. Ulice sú bezprašné, v dedine je vodovod, zavedený zemný plyn, železničná stanica, poštový úrad, dobré autobusové spojenie, obchodná vybavenosť, materská škola a plne organizovaná základná deväťročná škola. Pri škole je zabezpečené školské stravovanie. V posledných rokoch bola prevedená aj čiastočná výstavba chodníkov a úprava na cintoríne.

Doposiaľ ešte nedoriešenou úlohou je verejná kanalizácia. V dedine je vyše 200 pomerne dobre vybavených rodinných domov, vybudovaných alebo rekonštruovaných už po druhej svetovej vojne, ale ešte bez možnosti napojenia na verejnú kanalizáciu.

V súčasnom období je rozpracovaný projekt pre spoločnú kanalizáciu obcí Čerhov, Veľká Trňa, Malá Trňa, Slovenské Nové Mesto a Boriša. Projekt by sa mal realizovať už v nasledujúcich rokoch. Tým by aj tento problém občanov dediny bol definitívne doriešený.

16. Školstvo

Školstvo a škola ako inštitúcia vzdelávania a výchovy mladej generácie je neoddeliteľnou a veľmi významnou súčasťou života spoločnosti. Historické skúsenosti potvrdzujú, že systém a úroveň vzdelania a výchovy bol a je odrazom celého spoločenského vývoja.

Hlavnou úlohou školy je zabezpečiť výchovu a vzdelávanie detí. Škola plnila a plní dôležitú úlohu, ktorá sa nedá nahradiť inými formami. Výchova má spoločensko-historický charakter. Vyvinula sa so vznikom človeka a menila sa podľa ekonomických, kultúrnych a sociálnych podmienok.

Každá ľudská činnosť smeruje k určitým cieľom, a preto aj ciele výchovy musia sa odvodiť od súčasných i budúcich potrieb spoločnosti. Obsah výchovy tvoria normy a požiadavky, ktoré sú vypracované na základe spoločenských potrieb a sú primerané vekovým osobitostiam detí. Vo výchove v škole v našich podmienkach veľká pozornosť sa venuje rozvoju zmyslového poznania, rozvoju myslenia, reči a rozvoju praktických zručností. Takýmto rozčlenením úloh výchovy dáva sa priestor uplatniť sa žiakom talentovaným, ktorí sú rozumovo vyspelejší, zapájaním sa do rôznych vedomostných olympiád, súťaží, ale i žiakom, zdaným v praktických zručnostiach, ktorí majú možnosť sa realizovať v súťažiach zručnosti - ako aranžovanie rastlín, technické minimum, výtvárné či športové súťaže. Dbá sa na oblasť mravnú, na výchovu povahových, citových a vôľových vlastností.

Neoddeliteľnou súčasťou vo výchove je estetická, pracovná a telesná výchova. Hlavnou úlohou školy je nepochybne vzdelanie, ale tiež vychovávať harmonickú osobnosť. Na to však vplyvajú mnohé činitele, ktoré v práci pomáhajú alebo prácu brzdia, sú to najmä dedičné dispozície a rodinné prostredie, z akého dieťa do školy prichádza.

Škola do roku 1948

Písomné údaje o škole v dedine pred rokom 1878 sa nezachovali. Starí rodičia a pradedovia, ktorí chodili do školy ešte s vyučovacím jazykom slovenským, si na svojich učiteľov z tohto obdobia často spomínali, ale ich mená sa už nezachovali.

Prvým písomným dokladom o existencii školy je osobná kartotéka učiteľa školy v Čerhove Jána Pauloviča z roku 1878. Menovaný sa narodil 18. februára 1858 v slovenskej dedine na východnom Slovensku Brezina. V rokoch 1874 až

1876 ukončil Učiteľský ústav v Užhorode. Na školu v Čerhove nastúpili 22. novembra 1878 a pôsobili do 31. augusta 1909. Ďalším dokladom je opis hlásenia zo dňa 11. januára 1889 na Okresný úrad v Sátoraljajhelyi, že budova novej štátnej školy v Čerhove je pred ukončením a do užívania bude daná začiatkom školského roku 1889/1890.

Učiteľ Ján Paulovič pôsobil na škole v Čerhove nepretržite 31 rokov. V dedine sa oženil, vybudoval si na vtedajšie pomery pekný rodinný dom a okrem toho mal aj menšiu výmenu vinice. Spolu s manželkou mali štyri dcéry a jedného syna. Dcéry sa vydali do Sátoraljajhelya a po vzniku ČSR sa do Čerhova nevrátili. Syn bol umelecký sochár, ale ostal slobodný i slobodný zomrel. Podľa rozprávača starých občanov v dedine bol Paulovič dobrým učiteľom a uctievaným občanom. V prvých dvoch rokoch ešte učil po slovensky, ale ďalšie roky už po maďarsky. Vo veľkej miere sa pričínili o odstraňovanie negramotnosti občanov v dedine. Potvrdzujú to údaje zo sčítania ľudu, keď v roku 1881, teda tri roky po jeho nástupe do Čerhova, z celkového počtu 441 občanov čítal a písal vedelo iba 142 občanov, teda 32%, a pri sčítaní v roku 1910, rok po jeho odchode do dôchodku, zo 460 občanov už 257 občanov, teda 55,9% vedelo čítať a písať.

Od roku 1909 do roku 1914 bol učiteľom Jozef Visci. Odišiel na front a bližšie údaje sa nezachovali.

Od roku 1914 do roku 1918 ako učiteľka pôsobila Etela Tomory, ktorá ešte raz za okupácie krátku dobu na škole pôsobila.

Od roku 1917 až do roku 1939 pôsobil na škole ako učiteľ a neskoršie ako riaditeľ školy Július Schilla. Rodom bol Slováč od Prešova a do roku 1917 pôsobil ako učiteľ na škole v Sátoraljajhelyi. Na škole v Čerhove vyučoval 3. až 8. ročník. Prvý a druhý ročník vyučovala učiteľka Magda Ebergényiová. Takto prebiehalo vyučovanie žiakov v Čerhove až do roku 1932. Počet žiakov sa z roka na rok zvyšoval, preto bolo potrebné vytvoriť ďalšiu učebňu, a to pre ročníky 5. - 8. a získať ďalšieho učiteľa. Július Schilla ako učiteľ bol obecným knihovníkom, mal na starosť kroniku, pôsobil ako člen a tajomník úverového družstva v obci. Určitým neúspechom jeho činnosti bolo, že za dvadsaťročného pôsobenia v dedine na strednú školu sa dostali iba dvaja žiaci. V roku 1939 ho maďarské orgány dali do dôchodku. Z dediny odišiel do Košíc, kde mal dvoch synov.

V školskom roku 1932/1933 prišiel na školu do Čerhova mladý učiteľ z moravského Slováčka Vincent Kučera. V roku 1937 nastúpil na vojenskú službu a po 1938. roku do dediny neprišiel.

V roku 1937 do školy nastúpili ďalší mladý učiteľ, rodom od Rožňavy, Dezider Brucký. Na škole pôsobil krátku dobu, aj počas maďarskej okupácie, ale v roku

1944 ho maďarské orgány povolali na vojnu a vyslali na front, odkiaľ sa už nevrátili.

V roku 1938, v čase maďarskej okupácie dediny, boli na škole v Čerhove dvaja slovenskí učiteľia, a to Július Schilla, riaditeľ, Magdaléna Ebergényiová, učiteľka pre 1. a 2. ročník. Maďarské orgány ich zo služieb školstva prepustili a do dediny prišli učiteľia z Maďarska.

Školstvo počas okupácie

Počas maďarskej okupácie v období 1939 - 1944 boli na škole maďarskí učiteľia. Vyučovanie sa uskutočňovalo iba v maďarskom jazyku, aj keď žiaci po maďarsky nevedeli. V štatistickom hlásení školy k 1. októbru 1941 bolo v škole 112 žiakov, z toho 64 chlapcov a 48 dievčat. Z celkového počtu 112 žiakov 96 hlásilo materinský jazyk slovenský a iba 16 maďarský. Od tretieho ročníka vyššie iba traja žiaci hlásili materinský jazyk maďarský. Podpísaný je Komór Béla, riaditeľ školy.

V štatistickom hlásení školy k 1. októbru 1942 z celkového počtu 104 žiakov 92 hlásilo materinský jazyk slovenský a iba 12 maďarský. Podpis je Tóth Ilona, učiteľka.

Riaditeľom školy bol pôvodným menom Vojtech Konečný, ktorý pôsobil za ČSR niekde na vtedajšej Podkarpatskej Rusi, a pred príchodom do Čerhova si dal pomadačiť meno na Komór Béla. Veľké úsilie venoval pomadačovaniu detí v škole a všeobecne vystupoval ako Maďar.

Škola po roku 1945

Od roku 1945 do roku 1948 existuje v Čerhove štátna národná dvojtriedna škola. Riaditeľom školy sa stal Ladislav Hajtáš, počet žiakov 104 a vyučuje sa v jednej učebni na dve zmeny.

Historickou zmenou sa stáva zriadenie Obvodnej meštianskej školy v Čerhove 1. septembra 1948, do ktorej patrili obce Čerhov, Veľká Tŕňa, Malá Tŕňa a Slovenské Nové Mesto. Žiaci týchto obcí dovtedy navštevovali Štátnu meštiansku školu v Michalancoch. Poverenctvo školstva, vied a umení výnosom zo dňa 25. januára 1949 zriaďuje Strednú školu v Čerhove. Škola má štyri ročníky, z ktorých sa prvá a druhá trieda postupne aktivuje dňom 1. februára 1949. Ostatné triedy príbúdajú postupne každým školským rokom. Deti z tohto školského obvodu, ktoré s úspechom ukončili 5. ročník národnej školy, boli povinné chodiť

do tejto školy. Škola bola provizórne umiestnená v kaštieli bývalého baróna Sennyeyho. Povereným riaditeľom školy v školskom roku 1948/1949 bol Ján Salaga, ktorý funkciu riaditeľa vykonával do školského roku 1950/1951. Ján Salaga vyučoval M a F, Viola Salagová SJ, D, Z, František Richtačík Ch, On, Vv, Tv.

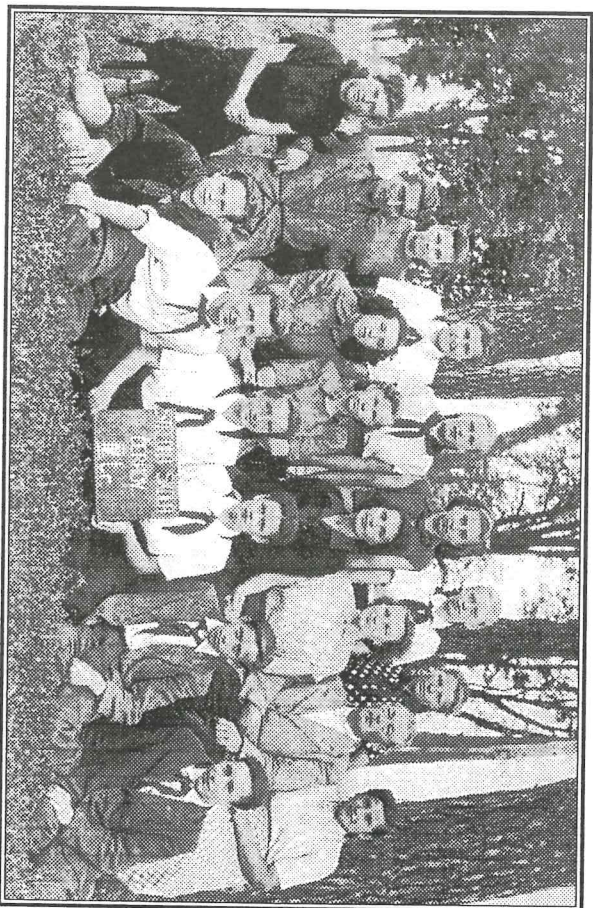
Náboženstvo vyučovali: gr. kat. - farár z V. Trne Michal Ujhelyi, rím. kat. - farár z Čerhova Július Zgabúr, náb. ref. - farár z Luhyne Bartolomej Cörgö.

Škola mala dve triedy - 36 žiakov.

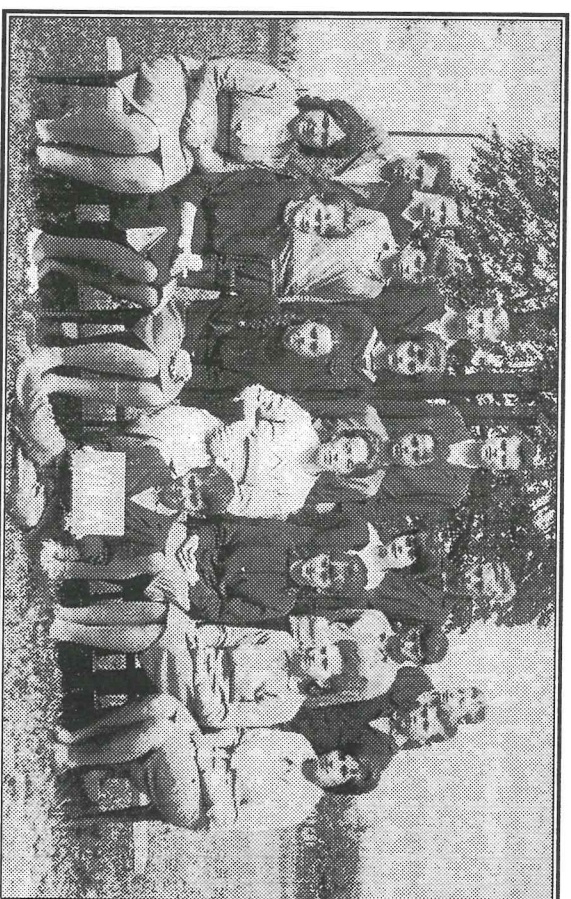
Školský rok 1950/1951. Stredná škola má všetky štyri ročníky v piatich triedach (1. A, B).

Riaditeľ školy - Ján Salaga, učiteľia - Ladislav Šafránko, Viola Salagová, František Richtačík, Mária Bučková, Anna Čúvalová, Anna Pavelčíková. V školskom roku 1951/1952 zaslupovaním nemocného riaditeľa bola dočasne poverená Viola Salagová. Po smrti riaditeľa Jána Salagu manželka Viola Salagová sa z Čerhova odsťahovala.

V školských rokoch 1953/1954 a 1954/1955 riaditeľom školy bol Ladislav Hajtáš, bývalý riaditeľ štátnej národnej školy v Čerhove. Od školského roku 1955/1956 riaditeľom školy bol menovaný Karol Lazor, ktorý na tejto škole

Učiteľský zbor so žiakmi (1951/1952).

Žiaci s učiteľkou Martou Antošovou (1964/1965).

pôsobili ako riaditeľ až do roku 1975. Zástupcom riaditeľa bol Michal Štefánko. Učiteľský kolektív sa stabilizuje, škola sa mení na základnú deväťročnú školu, má 280 žiakov a 13 učiteľov.

Zloženie učiteľského zboru: Paulína Duplinská, Imrich Duplinský, Olga Štefánková, Albína Žembergová, Alexej Tressa, Ružena Biliá, Anna Lippaiová, Mária Madarová, Marta Lukáčová, Mária Krupová, Agnesa Babicová.

Smutným dňom pre žiakov a kolektív učiteľov školy bol 20. september 1961, kedy v ramných hodinách cestou do školy pri prechode cez železničnú trať zahynula učiteľka Agnesa Babicová.

Od polroka šk. r. 1962/1963 bol z Trebišova preložený Mikuláš Szathmáry, ktorý na škole pôsobil až do dôchodkového veku.

V školskom roku 1976/1977 riaditeľkou školy sa stáva Júlia Semanová zo ZDŠ v Michalovciach. V roku 1980 dochádza k zmene ZDŠ na ZŠ, ktorá má opäť osem ročníkov. Zavádzajú sa nové osnovy pre ZŠ.

V školskom roku 1986/1987 riaditeľom školy bol menovaný František Nadzon. Na jar roku 1987 sa započalo s výstavbou novej školskej budovy v rámci akcie „Z“. Počet žiakov v tomto období sa pohybuje od 175 do 186 a pôsobil 13 učiteľov.

V školskom roku 1991/1992 riaditeľkou školy bola menovaná Mgr. Mária Nadzonová. Školská budova bola ukončená, vybavená novým zariadením a 20. decembra 1991 slávnostne odovzdaná do užívania.

V rokoch 1998 - 2000 sa realizoval postupný prechod ZŠ osemročnej na deväťročnú ZŠ. Od 1. 1. 2002 sa škola stáva právnym subjektom, od 1. 7. 2002 sa zriaďovateľom školy stal Obecný úrad v Čerhove.

Rodičovské združenie, pred rokmi ZRPŠ, má na škole vybudovanú dlhodobú tradíciu. Je veľmi dobrá spolupráca výborov ZR a vedenia školy. Za posledné roky výbor RZ zakúpil pre školu kopírovací stroj a počítač. Stav školy a vyučovacieho procesu je pomerne dobrý. Škola je plne organizovaná s právnou subjektivitou. Má 11 tried, 210 žiakov, 15 učiteľov, 1 školský klub s 1 vychovávateľkou. Náboženskú výchovu vyučujú traja farári. V posledných piatich rokoch dobre meno školy robí literárno-dramatický krúžok. Za krátke obdobie žiaci nacvičili slovenské ľudové rozprávky - Popolvár, Šipková Ruženka, Psota a muzikál Pipi Dlhá Pančucha, ktorým získali 1. miesto na okresnej prehliadke a na krajskej súťaži získali ako nováčikovia súťaž veľký obdiv a sympatie.

Profesijná orientácia končiacich žiakov je pravidelne mapovaná. Percentuálne obsadenie podľa typov škôl je nasledovné:

gymnázia	-	15 %
SOS (OA, DOŠ, SPŠ)	-	30 %
SOU (4-ročné štud.obd.)	-	25 %
SOU (3-ročné)	-	20 %
OU (2 - 3-ročné)	-	8 %
do pracovného pomeru	-	2 %

Škola pre obec a okolie v minulosti mala a aj v súčasnosti má nesmierny význam. Jej bohatá činnosť okrem vyučovacieho procesu zasahuje do všetkých oblastí kultúrneho a spoločenského života. Z tejto školy vyšlo mnoho žiakov, ktorí ju česne reprezentujú všade, kam ich život zavial, a možno by sa radi vrátili do školských lavíc i tých čias.

V súvislosti s ďalším štúdiom a vzdelávaním žiakov je vhodné pripomenúť, že prvý abiturient strednej školy s maturitou v Čerhove bol v roku 1936. Bol ním Michal Gočík, syn rodičov Michala Gočíka a Anny, rodenej Semanovej. Študoval a maturoval na Gymnázium v Košiciach. Po skončení štúdiá pracoval na daňovom úrade vo Vranove, kde sa oženil. Pre okupáciu Čerhova sa už do dediny nevrátil.

Prví občania s vysokoškolským vzdelaním boli až po druhej svetovej vojne: PhDr. Július Galgan (1934), syn Juraja Galgana a Márie, rodenej Šandorovej. Pôsobil ako profesor slovenčiny na Gymnázium v Trebišove. Zároveň sa aktívne podieľal na organizácii ochotníckeho divadla a kultúrnej činnosti v Trebišove. V súčasnosti ako dôchodca žije s rodinou v Trebišove.

Ing. Ján Gočík (1922), syn Jána Gočíka a Alžbety, rodenej Michalčíkovej. Dlhodobou funkciou vedúceho finančného odboru na ONV v Trebišove. Popri zamestnaní bol aj funkcionárom (predsedom) futbalového klubu Slavoj Trebišov.

Ing. Ján Falatko (1939), syn Michala Falatka a Anny, rodenej Kocákovovej. Po skončení štúdiá chémie pôsobil krátko dobu v železniarňach v Ostrave a potom celý čas v Košiciach. Teraz je poslanec mesta Košice - MČ Sever.

Ing. Michal Michalčík (1929), syn Mikuláša Michalčíka a Júlie, rodenej Semanovej. Bol osem rokov predsedom ONV v Trebišove.

Kultúra

Život človeka sa každý deň nerozlučne spája s kultúrou. Niet u nás takého spoločenského javu, takého spoločenského procesu, v ktorom by sa neodrážal mnohotvárný vzťah kultúry a človeka.

Obraz slovenskej dediny, najmä východoslovenskej, v minulosti bol naozaj neutušený: hmotná bieda, kultúrna zaostalosť, veľký počet negramotných ľudí... Predsa len bola snaha o zlepšenie pomerov, o rozširovanie kultúrneho obzoru obyvateľov a prebúdžanie v nich záujmu o vzdelávanie.

Kultúrny život v obci v prevažnej miere organizovali učitelia. Sami i so žiakmi vystupovali pri rôznych slávnostných príležitostiach. Pripravovali akademie, prednášky, uskutočňovali zájazdy na kultúrne podujatia, poznávacie zájazdy na historické miesta Slovenska a pod. No najviac sa pričinili o rozvoj ochotníckeho divadla.

Za I. republiky do kultúrneho života sa aktívne zapájali občania českej národnosti, rodiny príslušníkov finančnej stráže. Spolu s ostatnými obyvateľmi obce usporiadávali zábaavné podujatia, estrády a divadelné predstavenia (napr. Jozef Holly, Kubo). Po rozpade republiky obec pripadla Maďarsku. Ešte v roku 1939 sa opäť nacvičila veselohra Kubo, a potom už boli slovenské hry zakázané.

Rozvoj divadelného umenia nastal po druhej svetovej vojne. Najväčšiu zásluhu na tomto rozvoji mal riaditeľ národnej školy Ladislav Hajtáš. Predstavenia sa hrali v sále miestneho hostinca (napr. Stratili sa hlásnik Cibulka), potom v škole,

kde sa zhotovilo provizórne javisko. Neskôr sa na kultúrne podujatia zrekonštruovali a upravili časti doľného kaštieľa. Bola tam pomeme veľká sála a javisko. Priestory posvätil vdp. Ján Nagy r. 1947. Hrala sa tam dráma Ivana Stodolu Bačova žena.

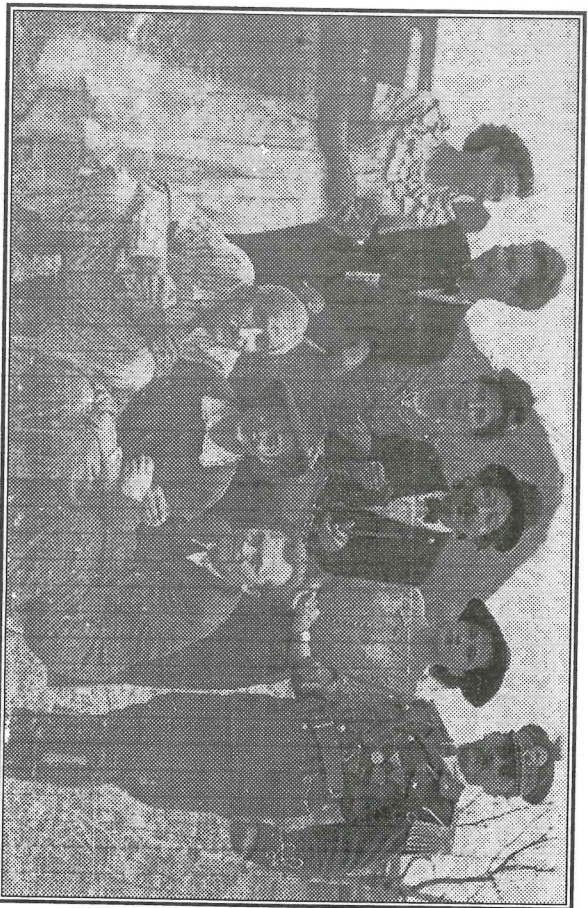
V roku 1950 žiaci školy pod vedením Violy Salagovej pripravili a uviedli drámu F. Urbánka Pytlakova žena.

Príležitosť na tomto javisku vystupovali aj členovia profesionálneho divadla z Košíc (Marián Kleis, Elena Kleisová, Jozef Hodorovský, Gejza Spišák).

Divadelné prestavenia sa hrávali pod záštitou MO Matice slovenskej. Divadelníci zdôrazňovali, že v tomto prostredí žijú Slováci, ktorí majú radi svoju reč, majú vkus i nadanie. Divadlo sa stávalo aj priestorom pre presadzovanie spisovnej slovenčiny. Prekonávali sa regionálne bariéry či izolácia od susedných dedín, pretože sa s predstaveniami konali zájazdy. Bolo to súčasťou miestnej kultúry, ktorá je základňou národného spoločenstva.

Po zriadení strednej školy, ktorá bola v kaštieli, divadelnú sálu upravili na telocvičňu.

Obyvatelia obce vystavali svojpomocne nový kultúrny dom, ktorý bol slávnostne otvorený r. 1954. V ňom sa usporiadali slávnosti, divadelné pred-

J. Chalupka, Staruš plesniviec (1955).

J. Chalupka, Všetko naopak. M. Rešetár ako Tesnošil, J. Galgan ako notár.

stavenia, zábavy a neskôr sa premietali aj filmy. V máji r. 1954 príslušník finančnej stráže Július Gálus nacvičil s miestnymi ocholníkmi hru Ferka Urbánka Kamenný chodníček.

Divadelné hry sa hrávali, ale nepravideľne. Hrávali stále iní, takže kolektív hercov nebol pevný, stály. Člensvívo súboru sa ustáilo na jeseň r. 1954, lebo sa našli niektorí nadšenci. Nebolo ich veľa, ale na rozprávkovú hru L. Luknára Statočný valach ten počet stačil. Organizátorom a vedúcim súboru sa stal Mikuláš Rešetár, agronóm, a režisérrom Július Galgan, ktorý študoval na FF VŠP v Prešove. Účinkovali: Mikuláš Rešetár, Július Galgan, Július Fertik, Michal Madar, Irena Gašparová, Irena Bušová... Hra sa predviedla a pribudlo aj členov. Potom bola na programe veselohra z dedinského prostredia Kmotrovci od J. Skalku.

Ešte v roku 1955 sa inscenovali diela Jána Chalupku Staruš plesniviec a Všetko naopak. Najmä fraška Staruš plesniviec si získala veľkú priazeň obecnst-va. Hra mala päťnásť repríz.

Neskôr sa nacvičili hry I. Stodolu Náš pán minister, M. Gontku Hora volá, bratov Mištitkovcov Mariša, od F. Urbánka Škratok a Krutohlavci. Na všetkých

predstaveniach bola plná sála obecnstva nielen z Čerhova, ale i z okolia (M. Trňa, V. Trňa, Luhýňa). Úroveň stúpala z predstavenia na predstavenie.

„Divadelná práca na dedine nie je ľahká. Vyžaduje veľa námahy a trpezlivosti. Môžu mi to potvrdiť aj ochotníci z Čerhova (okres Trebišov). Kým sa tu zrodí nejaké predstavenie, musia sa divadelníci biť s množstvom prekážok, ktoré sa im stavajú do cesty. Napriek všetkým ťažkostiam pracuje tu divadelný súbor. Pre svoj veseloherný charakter nazvali súbor „Úsmevom“. Prvou premiérou bola hra Ladislava Luknára *Statočný valach*. V snahe hrať slovenskú klasiku a pritom nezatažovať súbor náročnou hrou navicivilizovali hru Jána Chalupku: *Všetko naopak a Staruš plesnivec*. Repertoár si spestrili hrami Kmotrovi od Jána Skaluku a Moliérovou komédiou *Zdravý nemocný*. V poslednom čase sa súbor zamerával na drámu. Predviedli Bačovu ženu od Ivana Stodolu a Salome od Oscara Wildea. To je ovocie neúnavnej práce čerhovských ochotníkov. Pozrime sa aj na tých, ktorí tvoria tieto predstavenia. Režisér súboru je poslucháčom FF VŠP v Prešove. Počerný Július Galgan niekoľkokrát do týždňa po prednáškach cestuje do svojej rodnej obce. V jeho aktovke popri učebniciach nájdete divadelné texty a návrhy scén. Vo vlaku študuje, aj učivo z fakulty aj divadelné úlohy. Soirva vystúpi z vlaku zabehne do niekoľkých domov zvolávať účinkujúcich na divadelnú skúšku. Ešte si ani poriadne neoddychoval, už beží do kultúrneho domu a pred osvetleným javiskom cvičí s ochotníkmi. Raz opravuje nesprávnu výslovnosť, inokedy ukazuje gesta, mimické výrazy. A ako obvyčajne na dedine býva, aj sám hrá. Z jeho najvydarenejších postáv spomenieme jeho Lesebucha v Starušovi plesnivcovi. Najnovšie vytvoril postavu Jochanana vo Wildeho dráme Salome.

Pravou rukou mu je košícky úradník Ján Ondo. Má ten istý osud. Musí cestovať na skúšky po skončení svojej práce a skoro ráno sa vracat späť, aby aj v úrade zostal svoju úlohu. Hrá charakterové postavy, upravuje texty hier a robí pomocného režiséra pri nácvikoch. Jána Ondu videli čerhovskí občania ako Argana v *Zdravom nemocnom* a ako Krutého Herodesa v *Salome*. Medzi ďalších najobľavenejších členov súboru „Úsmev“ môžeme zaradiť agronóma tamojšieho JRD Mikuláša Rešetára (jeho najvydarenejšie postavy sú Tesnoši v hre *Všetko naopak* a Ignác v *Starušovi plesnivcovi*), študentku Irenu Bušovou (úspešne stvárnila postavu Trasoříky v hre *Všetko naopak*) a Irenu Gašparovú. Scény navrhuje, vyhotovuje a osvetľuje miestny učiteľ Imrich Duplinský. Čerhovskí ochotníci robia dobrú prácu.“

Ferko Urbánek

KRUTOHLAVCI

Obraz z ľudu v troch dejstvách

Réžia: J. Galgan

Scéna: I. Duplinský

Osoby a obsadenie:

Matej Podolský, bohatý sedliak	M. Rešetár
Palko, jeho syn	M. Madar
Terézia, sestra a gazdiná Podolského	I. Gašparová
Hana Kropačová, testiná Podolského	E. Pitoňáková
Ondrej Novák, sused Podolského	I. Duplinský
Mariša, jeho druhá žena	R. Billá
Katka, jeho dcéra po prvej žene	I. Bušová
Janko	K. Šmet
Anička, deti	J. Gažiová
Juro Vikoš, gazda	J. Ferik
Beta, jeho dcéra	M. Kiráľová
Sluhovia u Podolských	
Ferdiš	M. Anderko
Ševo	Š. Rimár
Poluša	J. Onderová
Dorka	E. Lukáčová
Blažej, Palkov priateľ, Amerikán	J. Galgan
Svičková, vdova	M. Čizmadydová
Starší občan	M. Jacko

S hru *Krutohlavci* sa súbor zúčastnil na okresnej prehliadke ochotníckych divadelných súborov v Trebišove. Na výber v Čerhove bol predseda okresnej poroty Ján Haluška, stredoškolský profesor.

Z ďalších predstavení boli hry: J. B. Moliéra *Zdravý nemocný*, Ivana Stodolu *Bačova žena* (na premiére 305 divákov) a Salome Oscara Wildea. Hru Salome hodnotila krajská porota, ktorej predsedom bol Oto Katuša, režisér ŠD v Košiciach. Tri herecké výkony porota vyhodnotila ako nadpriemerné a pozoruhodné na ochotníckych scénach (Herodes - Ján Ondo, Salome - Irena Gašparová, Jochanan - Július Galgan).

Oscar Wilde

SALOME

Dráma

Preložil: Š. Kréméry

Réžia: J. Galgan

Scéna: I. Duplinský

Osoby a obsadenie:

Salome	Irena Gašparová
Herodes	Ján Ondo
Herodias, jeho žena	Božena Feriková
Jochanan, prorok	Július Galgan
Sýrsky mladík	Mikuláš Jačko
Prvý vojak	Štefan Rimár
Druhý vojak	Július Ferik
Páža Herodiady	Mária Királová
Kappadocčan	Ján Michalčík
Nubijčan	Andrej Onderko
Tigellin, mladý Riman	Michal Onderko
Židia	Mikuláš Rešetár
	Vojtech Doboš
Nazaréni	Ján Úporský
	Štefan Sakáč

V roku 1958 sa inscenovala hra Na chvoste od R. Kazika. Táto hra bola víťaznou na okresnej súťaži a hodnotiaci porota (P. Kavečanský, M. Sokol, P. Dojčák) ju určila na verejné večerné predstavenie v ZK ROH Potravinár (jar 1959).

K stálym účinkujúcim pribúdali noví ochotníci. Veľkú zásluhu na príprave inscenácií mali takí, ktorí nehrali, sledovali texty - Paulína Duplinská, Michal Antoš, iní mali na starosti technickú stránku javiska, hudbiska - Július Madár, Gejza Gočík.

Členovia Ochotníckeho divadla „Úsmev“ v Čerhove rozdávali radosť. Divadelné predstavenie bolo záležitosťou nielen celej dediny, ale aj okolitých dedín (Luhyňa, M. Trňa, V. Trňa, Slovenské Nové Mesto). Bola to radosť. A takých udalostí i praznivcov v Čerhove bolo veľa, obdivuhodne veľa! Väčšinou nacvičovali hry, ktoré vychádzali z domácich tradícií, ktoré im myšlienkovovo, umelecky i scénicky boli blízke a ktoré bol súbor schopný zvládnuť.

R. Kazik. Na chvoste

súborom Trebišovského okresu.

Július Galgan po skončení vysokej školy nastúpil ako stredoškolský profesor na Gymnázium v Trebišove. Tam založil mládežnícky divadelný súbor, teraz ako Divadlo „G“ v Trebišove, a to divadlo je známe na celom Slovensku i v zahraničí.

Po odchode Júliusa Galgana z Čerhova táto úspešná ochotnícka činnosť zanikla.

Vplyvom zotrvačnosti ešte ochotníci pripravili veselohru Jána Kákoša Vietor do tvári, s ktorou sa zúčastnili krajskej súťaže v Rankovciach. Táto hra bola poslednou v tejto krásnej úšľachtilej práci.

Po dvadsiatich rokoch 1978 sa odhodlali divadelníci nacvičiť hru Antona Lysonka *Ženba Ďura Šúplatu* podľa novely J. M. Hurbana od Silvestra do Troch kráľov. Pribudli Helena Gočíková, Mikuláš Gočík, Helena Úporská, Ludmila Pregarová. Na nácvik dochádzal Július Galgan z Trebišova. Predstavenie organizáčne pripravila Marta Bušová. Súbor sa zúčastnil na okresnej súťaži divadel-

Práca v divadelnom

súbore účinne pôsobila na

povahové vlastnosti i na

konanie každého člena.

Všetci ochotnícki herci sa

naučili presnosti, záujmovej

spolupatričnosti, spoločens-

skému správaniu, pohotové-

mu vystupovaniu, kultúre

pohybu a reči. Rozvíjal sa

zmysel pre družnosť a

napokon to bola neopí-

sateľná radosť zo spoločne

vykonanej práce. Veľké

nároky boli na čas, ale ten

čas bol využitý pre radosť

každého člena súboru a

vďačného obecenstva.

Ochotnícke divadlo

„Úsmev“ z Čerhova patrilo

popri súbore ZK Potravinár

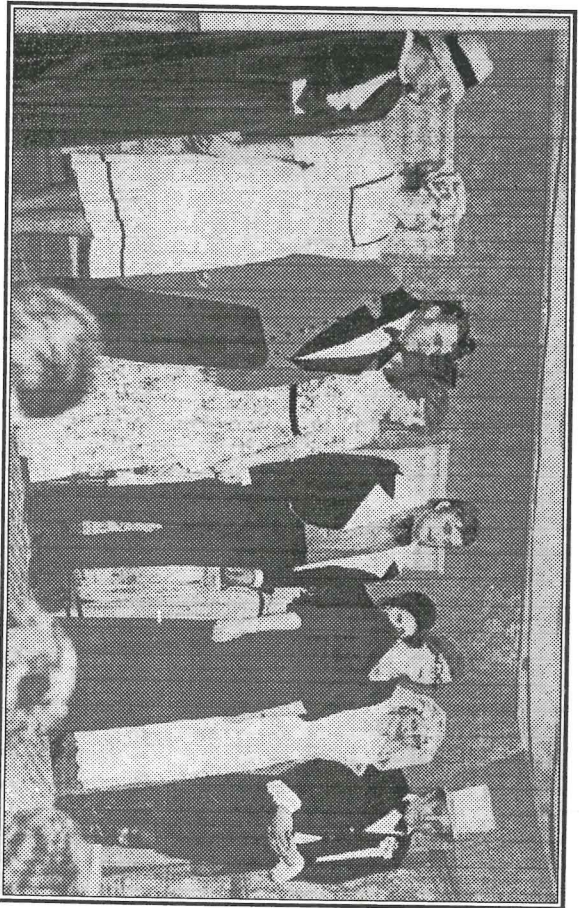
Trebišov k najúspešnejším

nych súborov v Nižnom Žipove.

Bohatá divadelná činnosť, ktorá je uvedená v publikácii, nemá byť len chválou, ale aj príkladom a výzvou pre nasledujúce generácie obyvateľov obce Čerhov.

Veľkú zásluhu v kultúrnom živote obyvateľov mal miestny rozhlas. Píhli informáciu, vzdelávaciu a agitačnú funkciu. V posledných rokoch pribudla aj spoločenská funkcia. V rozhlase sa vysielali blahopriania a hudobné skladby jubilarantom obce, tiež rodičom a novorodencom pri uvítaní do života.

V päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch sa v obci premietali filmy, o ktoré bol veľký záujem. Najprv to boli filmy tzv. pojazdného kina. Premietali sa nepravideľne v kultúrnom dome v kaštieli. Neskôr sa premietalo pravidelne sobotami a nedeľami v novom kultúrnom dome. Filmy posielala Požičovňa filmov z Košíc. Pre slabú návštevnosť v sedemdesiatych rokoch stále kino zrušili. Možno aj pričinením pohodlnejšieho sledovania televíznych programov v domácom prostredí.

A. Lysenko. Ženba Ďura Šuplatu (1978).

Od roku 2000 kultúrny život v obci spesťuje folklórny súbor „Strapec“. Bol založený 20. 2. 2000 a má 43 členov. Vekové zloženie členov súboru je v rozptiatí od 3. ročníka základnej školy až po starčeký vek (70 rokov).

V programe súboru sú regionálne piesne, zvyky a obyčaje z Čerhova a okolia. Za krátke obdobie svojej činnosti súbor nacvičil hodne samostatných programov, napr.: „Hrabáň šena“, „Vínki“, „Pradki“, „Zvíki od Andrašča do Vilji“, „Nedeľa na valale“...

Okrem Čerhova súbor prezentoval svoje umenie v Humennom, kde v súťaži Zemplin špiža a hutori, obsadil prvé miesto. Ďalšie vystúpenia súboru diváci videli vo Veľatoch, v Michalancoch, Trebišove, Zemplínskom Hradišti, Luhyni, Cejkove, Borši, vo Veľkých Kapušanoch. V Kuzmiciach obsadil 2. miesto. Veľkým úspechom bolo pozvanie súboru na 36. ročník slávností Horehronské dni spevu a tanca v Helpe 29. 6. - 1. 7. 2001. V Maďarsku súbor vystupoval vo Füzeri a v Regmeci.

Skupina vystupovala na X. ročníku folklórnych slávností v Brezine dňa 22. 7. 2001. Vystúpili sólisti Branislav Garbera, Viliam Nádzon, Ingrid Radzimová. Tematické programy a pásma pripravovala vedúca súboru Magdaléna Visokaiová, rodáčka z Čerhova.

Neurba zvlášť zdôrazňovať význam čítania diel krásnej literatúry. Čítateľ si okrem pôsobivých zážitkov sprítomňuje silu myšlienok, spisovateľovo chápanie sveta a zmyslu ľudského života v nezabudnuteľných postavách a dejových zápletkách, uvažuje, zamýšľa sa nad svojím vlastným životom. Kniha sa môže zobrať do ruky v korykoviak čas a najmä, keď je toho času dostatok. Pre obec slúžili dve knižnice - obecná a školská. V nich si čítatelia pravidelne požičiavali a vymieňali knihy. Najväčší záujem bol o rozprávky a dobrodružné romány.

V poslednom čase sa, žiaľ, o čítanie neprejavuje veľký záujem. Aký - taký záujem ešte majú študenti ako mimočítankové čítanie. Starší občania skôr presedia pri televízore.

Nárečie

Obyvatelia Čerhova hovoria zemplínskym nárečím, ktoré patrí do skupiny východoslovenských nárečí. Zaradujeme ho k dolnozemplínskym nárečiam, ku ktorým v predchádzajúcom období patrili aj po zemplínsky hovoriaci obyvatelia Veľkej Baňacky (Rudabányáska) a Nižného Regmeca (Alsóregmec). Tak hovoria aj vo Veľkej Tíni. Na thuv v Sátorajajuhelyi (Nové Mesto pod Štatrom) z úst obyvateľky Regmeca bolo počuť: „Hančo, nemáš hus filejť, žebi ši mi požičtia?“ Čerhov je posledná obec v dolnom Zemplíne, kde sa hovorí týmto nárečím.

I keď obyvatelia obce si zachovali svoju jazykovú svojráznosť, predsa mládež po r. 1938 sa musela učiť maďarskú reč a po vojne spisovnú slovenčinu. Deti

prežívajú dvakrát šok. Raz neovládali maďarčinu, potom spisovnú slovenčinu. Slovenčinu sa však učili s nadšením. Tu boli veľmi nápomocní predovšetkým rodičia. Od Maďarov narážky a urážky prijímali ťažko, ale od slovenských učiteľov (najmä zo Záhoria), ktorí ich nazývali „hutoráci“, prijímali ešte ťažšie.

Naštastie, boli tu takí učitelia, ako Ladislav Hajtáš, Viola Salagová, František Richarčík, vďp. Ján Nagy, ktorí anjelskou trpezlivosťou a láskavým prístupom vychovávali národne uvedomelých občanov, ba aj takých, ktorí sa profesionálne venovali slovenskému spisovnému jazyku a dejinám (PhDr. Alexander Baluga, PhDr. Július Galgan, rad učiteľov slovenčiny a i.). Nehovorím o ostatných obyvateľoch, ktorí v úradnom styku hovoria slovenskou slovenčinou. V rodinnom kruhu a medzi známymi sa hovoria nárečím.

Najbežnejšie charakteristické znaky čerhovského nárečia

Hláskoslovie

- *Toto nárečie má iba krátke samohlásky*: i, e, a, o, u.
- *Na rozdiel od spisovnej slovenčiny nie je tu ô, ale o*: stôl - stol, koň - koň, vôl - vol, môj - moi, pôjdem - pojdzem;
- tak isto nie je tu ä, ale e: *mäso* - meso, *páta* - pata, *väčší* - vekší, *pät'* - pejc.
- *Namieslo dvojhlasný ie sa používa i, a*: *vietor* - vier, *viera* - vira, *sviečka* - švička, *miešať* - mišac, *umierať* - umitrač, *čierny* - čarni.
- *Toto nárečie nepozná slabičné r, l*. Sú tu len spojenia týchto spoluhlások so samohláskami: a: *zrno* - zarno, e: *prvý* - perši, i: *hmiel* - hirneč, o: *hrb* - horb, u: *krčič'* - kurčic.
- *Na konci slabiek a slov je tzv. obojperné znelé v*: *štrivka*, *polivka*, *pravda*, *krivda*, *hliv*, *hordov*, *birov*.
- *Nevyskytuje sa spoluhláska ch*, je len *h*: *hlop*, *hiža*, *hmari*, *ohladzic* še, *hlipac*.

- *Za skupiny spoluhlások št', žď' je šč', žďž': štastie* - ščesce, *ešte* - išče, *šerka* - ščerka, *štep* - ščep, *hvižďať* - hvižďžec.

- *Namieslo spoluhlások d, t' sú dč, c*: deti - dzeci, dedo - dzedo, idem - idzem, tehla - cehla, písať - pisac.

- *V bežnej reči prízvuk je na predposlednej slabike*. Napr.: *Idzem kus pokošic*. *Ĥač závisí od citového vyjadrenia* - *A ti sebe čo dumáš? Popaď na ňoho, krasnohol!*

Tvaroslovie

- 2. pád podst. mien mužského rodu sa končí na -a: *hlop* - od *hlopa*, *frujir* - od *frujira*, *dzedo* - od *dzeda*, *kalap* - od *kalapa*.

- 6. pád podst. mien mužského rodu sa končí na -u: *na tanieri* - na *taňiru*, *na papieri* - na *papiru*. *Na bilim papiru*, *na cinovim taňiru*; *ale na dvore*, *u cukrovare*.

- 5. pád - oslovenie: *duša moja* - *dušo moja*, *Janku*, *Mižu*, *Palku*, *Andriju*, *sinu*, *bratu*, *paňe*, *fraše*, *knoltre*, *dable*.

- 2. pád jedn. čísla ženských podstatných mien má jednotnú koncovku -i: *Idem do Banskej Bystrice* - *Idzem do Baňskej Bistrici*;

podobne je to v 6. páde:

Bol som v Banskej Bystrici - *Bil mi u Baňskej Bistrici*,

Idem do Trne - *Idzem do Toroni*,

Bol so v Trni - *Bil mi u Toroni*,

do Borše - *do Borši*,

v Borši - *u Borši*,

ale *do Čerhova* - *do Čergova*,

v Čerhove - *u Čergove*,

(2. pád muž. podst. m.)
(6. pád muž. podst. m.)

do Kašova - *do Kašova*,
v Kašove - *u Kašove*.

- 6. pád: *u Americe*, *u koscele*, *u cerkvi*, *na hosciňe*, *na draže*.

- 1. pád mn.č.: *bačijove*, *šougrove*, *kumove*, *knotrrove*, *krjaňe*, *Cigaňe*, *belare*.

- 7. pád mn.č. - *ami*: *z hlopami*, *z baranami*, *z dzverami*, *s koňami*, *s kurami*, *z mačatami*, *zo ščeňatami*.

- *Ukazovacie zámená*: *tot*, *tota*, *toto*; *toi* *hlopi*, *ženi*, *dzeci*.

- *Neurčité číslovky*: *kelo*, *velo*, *das* *velo*, *malo*, *pari*.

- *Prítomný čas sloviess*: *robim* - *ja robim*, *hovorim* - *ja hutorim*, *nesiem* - *ja nešiem*, *myslím si* - *dumam sebe*, *spievam si* - *špivam sebe*.

- *Minulý čas*: *robila som* - *robila mi*, *prala som* - *rejbála mi*.

- *Budúci čas*: *pojdem tade* - *budzem isc tadzti*.

Ked pôjdeš okolo, muž zájdi. - Ked budeš isc okolo, ta zajdžij.
 - Vyskyluje sa zvratný tvar: špivalo še, tancovalo še, hosnilo še
 - Častice a citoslovcia: ta, tem, hoľem, ledvo, bodaj, ozda, reku;
 hej, ejha, hišehe;
 zvukomalebné citoslovcia - čap, lap, šlap, hop, lup.

Niektoré iné zvláštnosti

Isc do Gočika. - Ísť ku Gočikovi.
Isc do pekara. - Ísť k pekárovi.
Hančo, sluhaj tu! - Anča, počívaj!
Čekam za tobu. - Čakám na teba.
Íšče sebe vřijime kapurkovu. - Ešte si vypime na rozľičku.
Nespodzřivani kelčik. - Nepredvřdané vynaložené peniaz.
Pale pal - Pozri sa!
Pale ti še ho! - Pozri sa na neho!
Mihalde, muha ci šedzi na uhu.

Vyber slovy, ktoré sú typické pre toto nárečie

agac	-	agát
akurrai	-	práve, presne
ambrela	-	dáždnik
batoh	-	bič
biglajz	-	žehlička
bizovňe	-	isto
bugelar	-	peňaženka
čřiri	-	neupravené vlasy
čřirak	-	vechet
dřiř	-	dľážka
dohann	-	tabak
dřiřľlak	-	cedidlo
džira	-	jama, diera
elefant	-	slon
fajta	-	druh, rod
falati	-	kus
řindža	-	hrňek

friski	-	rychly, hybky
frishiřk	-	raňajky
garadiči	-	schody
gerok	-	kabát
gerřiř	-	ječmenné krůpy
geřňia	-	gařtan
hokerřik	-	stolička bez operadla
hoľem	-	aspoň
hovaňe	-	pohreb
hrobak	-	červ
hřušč	-	chrůst
hurka	-	řaternica
hustočka	-	meňřia řalka
kalap	-	klobůk
kapura	-	brána
karam	-	ohradené miesto pre ořpané
karscik	-	stolička s operadlom
ketrec	-	miesto pre zajace
křřfik	-	rožok
křiřeň	-	vřecko
kocinok	-	vyhradený priestor v chlieve
křepla	-	řiška
křohmal	-	řkrob
lapčaniřk	-	zemiaková placka
lečka	-	cestovina (řtvorcový tvar)
ľuft	-	vřduch
mařina	-	stroj, sporák
molha	-	hmľa
oblapić	-	objať
paktik	-	balik
panřik	-	stuha
partok	-	obrus
pařur	-	nechi
pendřřik	-	řetec
pismo	-	řist
pleban	-	řřm. kat. kňaz
pop	-	gr. kat. kňaz

<i>prejš</i>	-	lis
<i>rajbac</i>	-	prat
<i>sklep</i>	-	obchod
<i>šamerlík</i>	-	malá stolička bez operadla
<i>šerblik</i>	-	nočník
<i>šifon</i>	-	skriňa
<i>štrimpfi</i>	-	pančuchy
<i>švačka</i>	-	dámska krajička
<i>talpa</i>	-	podošva
<i>taríša</i>	-	tanistra
<i>trimac</i>	-	držať
<i>truna</i>	-	rakva
<i>vakovka</i>	-	omietka
<i>valal</i>	-	dedina
<i>vigan</i>	-	druh starších ženských šiat
<i>zajda</i>	-	batoh
<i>zameška</i>	-	kukuríčná kaša
<i>žebalovka</i>	-	vreckovka
<i>živan</i>	-	zlodej

Bežne používané príslovia a porekadlá

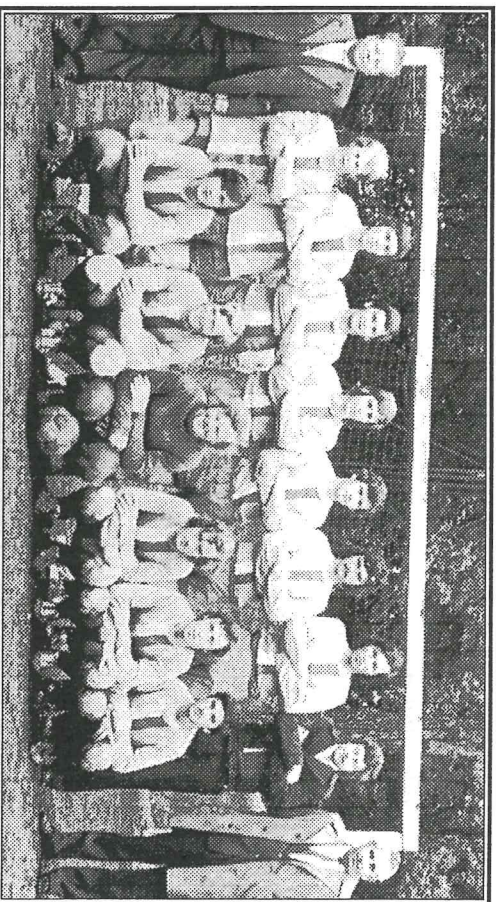
Bida bidu najdže, hodž i slunko zajdže.
Daj psu pokoj, ta i pes da tebe!
Dostal še jak bliha do podolka.
Dze jest hlíp, najdže še i nožik.
Dze še svojski psi kusaju, naj še lucki němišaju!
I něbojacocho zvikli psi pokusac.
Jake drevo nakladžeš, taki ci budže oheň horec.
Kadži rídko, tamac šviko.
Ked koň nit, ta i somar dobrí.
Náč še biješ, ked něbriješ.
Ňebreš, pše, ked ci gazda něbrešel!
Ňepij na medvedzovu skuru, zakeľ medvedz nězaštrelení!
Ňepij vino, hudobino, bo ce fši žedza!
Ňernišaj, co někupiši!
Ňii take tajne, žebi něbulo javne.

Od palenki rozum šalenki.
Od piva hlava kríva.
Pijak pije, pijak ma, pijakovi Pamboh da.
Pokel němaš čistu vodu, brika něvilej!
Pre svoju dobrotu vjdžež na psotu.
Prostak lem po jomarku ma rozum.
Rajene aňi praše nědobre.
Stara jak stari furnaňec.
Špekuluje jak žid u pražnim sklepe.
Šuster ně majster, koza ně statok.
Tri babi - jeden jomarak.
Vicahnul še jak praše na dišč.
Z dablom še modlic a zo šalenim hutorec - to jedno.
Z duba spadnul, ta odpočinul.
Zo smarkatin še něnajiš a zo šalenim něnahutoriš.
Zo šalenej džiri šaleni viter duje.

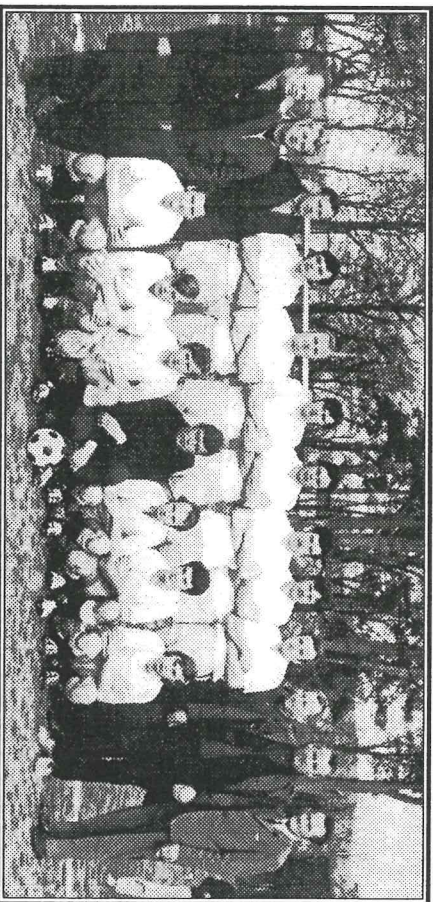
Telesná výchova a šport

Prvé počiatky telesnej výchovy a športu v dedine spadajú ešte do obdobia pred druhou svetovou vojnou. Nebol to ešte organizovaný šport, hralo sa iba v rámci dediny a v škole. Ide najmä o atletiku, cvičenie na hrazde, volejbal, loptové hry s handrovou loptou a postupom času aj futbal. Hlavným organizátorom atletiky, cvičeniu na hrazde a volejbalu bol učiteľ Vincent Kučera. Na školskom dvore bolo volejbalové ihrisko a hrazda. Každý žiak od piatej triedy musel cvičiť na hrazde a dievčatá iba dobrovoľne. V atletike bol skok do diaľky, do výšky a beh na určité vzdialenosti. To sa uskutočňovalo na dolnom pastvisku pod gaštanmi, kde sa hral aj futbal. Po odchode učiteľa Kučeru sa pestovanie telesnej výchovy a športu v dedine zanedbalo a pokračovalo sa až po skončení druhej svetovej vojny. Bol to hlavne futbal. Jeho prvými organizátormi v roku 1946 boli: Jozef Toma, Ján Tamáš ml., Dezider Valík.

Prvé futbalové ihrisko sa urobilo na pasienkoch pri rieke Roňava a bolo tam do roku 1949. Hrávali sa iba priateľské zápasy, lebo futbalové súťaže ešte organizované neboli. Priateľské zápasy sa hrali s mužstvami z okolitých dedín, ba i z pohraničných dedín v Maďarsku (Regmec, Baňačka, Széphalom). Hráči na zápasy chodili na voze alebo na bicykloch. Futbalové mužstvo tvorili: Ján Tamáš ml., Michal Volesko, Juraj Ilko, Michal Onder, Juraj Špotiľa, Dezider Valík, Ján

Futbalové mužstvo z Čerhova.

Sciranko, Andrej Takáč-Sorák a ďalší.

Po roku 1949 sa futbalové ihrisko zriadilo celkom pri dedine. Tu sa už hrali organizované súťažné zápasy. Keďže ihrisko nevyhovovalo danej súťaži, bolo nutné vybudovať nové. Na to sa vybral krásny priestor v miestnom parku (1952-1953). Hlavnými organizátormi úpravy ihriska a zapojenia klubu do súťaže boli: Július Gálus, Mikuláš Džupina, Ján Vajda. Na tom ihrisku sa hrala už organizovaná súťaž v rámci okresu. V mužstve hrali: Karol Štofiňa, Mikuláš

Džupina, František Richtarčík, Ladislav Beliš, Jozef Škripka, Štefan Ferik, Vojtech Michalčík, Andrej Anderko, Peter Džupina, Mikuláš Rusinkovič, Ján Oláh, Jozef Varga, Ján Majernik, Michal Majernik, Michal Tomko, Ján Onderko, Vojtech Onderko a iní. Hráči vytvorili vynikajúci kolektív a mužstvo postúpilo do vyššej súťaže. Ihrisko v tejto súťaži rozmerni nevyhovovalo, preto v rokoch 1974/1975 bolo zväčšené.

Najlepšie výsledky čerhovský futbal dosiahol v rokoch 1977 - 1979, kedy sa hrala I. B trieda, ktorá bola organizovaná v rámci kraja. V tom období nastúpili: Š. Anderko, J. Novák, M. Ilko, V. Koval, J. Slachtič, P. Gočík, I. Anderko, Š. Ferik, V. Ferik, V. Michalčík, J. Michalčík, M. Jasíc, Ján Macéj, Jozef Macéj, M. Béreš, J. Lukáč, J. Bogda, J. Varanai, P. Onderko, A. Majernik, P. Majernik, V. Hornák, M. Kavčák, S. Lendacký. Ján Novák odišiel z Čerhova hrať do Trebišova, kde hral za Slavoj v II. lige a dosahoval výborné výsledky. Neskôr bol hráčom Lokomotívy Košice.

Funkcionári klubu boli: Andrej Anderko, predseda klubu, Ján Novák st. Michal Volesko, Michal Pavlo. V jednom období mal klub aj trénera a bol ním Ján Beť, bývalý aktívny hráč z Trebišova. Dlhodobou funkciou vykonával bývalý vlastný hráč Vladimír Michalčík.

Teraz sa futbal v dedine hrá v rámci okresu so striedavými výsledkami.

Ku kolektívnym športovým hrám treba zaradiť aj úspešnú činnosť volejbalových družstiev. Hneď po ustanovení strednej školy v jej areáli učiteľia a žiaci zriadili volejbalové ihrisko, na ktorom trénovali a súťažili tri družstvá. Členovia finančnej stráže, druhé družstvo záujemcov z obce a školské družstvo. Školské družstvo tvorili: F. Richtarčík, učiteľ, M. Rešetár, G. Gočík, J. Buša, M. Antoš, žiaci školy, ktorí sa najviac pričínili o vybudovanie ihriska. Hralo sa väčšinou v nedeľu popoludní.

Hodno spomenúť šport pre starších pánov - kolký, ktoré sa v rokoch 1946 - 1950 hrali v miestnom hostinci Vojtecha Nadzona.

Atletika a gymnastika sa väčšinou vykonávali v rámci školy.

Hasičský zbor v minulosti plnil významnú spoločenskú úlohu na dedine. Pred druhou svetovou vojnou ešte jedna tretina domov bola pokrytá slamou. V tom čase sa mlátenie obilia uskutočňovalo na záhradách, kde bolo tiež uskladnenie slamy. Okrem toho tam boli stodoly pokryté slamou a naphnené senom a dateľinou. Preto v dedine skôr dochádzalo k požiarom. Stávalo sa, že aj dozreté obilie na poli vzplanulo od iskier železničných rušňov. V obci až do roku 1938 bol dobrovoľný požiarny zbor, a to z občanov, ktorí pre tento účel boli precvičení.

Okrem toho bol aj dorastenecký zbor, ktorý sa pripravoval postupným zaevčováním v budúcnosti nahradiť starších členov. Pravidelne v nedeľu sa prevádzal nácvik postupu pri požiaroch. Obec vlastnila štvorkolesovú hasičskú striekačku na ručný pohon, ktorú k požiaru táhali kone. K jej obsluhu bolo potrebných minimálne 10 ľudí. V roku 1950 bola v dedine vybudovaná hasičská zbrojnica, kde bola umiestnená striekačka a ostatné potreby k likvidácii požiarov. Po odstránení slamených domov, stodôl a umiestňovania slamy na záhradách nebezpečenstvo požiaru sa podstatne obmedzilo. Pri organizácii požiarneho zboru a jeho prípravy na zásah mali najväčšiu zásluhu: Ján Ilko-Radvanský, Ján Ťporský a Jozef Galgan.

Zdravovníctvo

V oblasti zdravotníctva oproti minulosti boli dosiahnuté pomerne dobré výsledky. V posledných rokoch 19. a v prvých rokoch 20. storočia zomieralo veľa ľudí na tuberkulózu. Touto chorobou boli postihnutí v dedine nielen jednotlivci, ale v niekoľkých prípadoch aj celé rodiny. V súčasnosti už tento problém vďaka novým liekom a lepšej starostlivosti lekárov o občanov už je minulosťou.

Z činnosti Červeného kríža.

Zdravotné stredisko v dedine nie je; občania chodia k lekárovi do zdravotného strediska vo Veľatoch, kde je lekárom MUDr. Vladimír Dančák. Predtým sa chodilo do Slovenského Nového Mesta, kde pred druhou svetovou vojnou bol lekárom MUDr. Gründwald, ktorý bol za maďarskej okupácie odvelečný do plynových komôr, odkiaľ sa už nevrátil. Po ňom tam dlhodobo pôsobil MUDr. Zoltán Fekete.

V dedine pôsobí dobrovoľná organizácia Červeného kríža. Najstaršími členmi tejto odbočky boli Mária Horňaková, Mária Volesková a Štefan Gočík, ktorí ju založili. V ďalšom období pribúdali členovia z radov mladšej generácie. Pre členov odbočky a občanov organizuje školenia a cvičenia pri poskytovaní prvej pomoci. Veľká pozornosť zo strany odbočky sa venovala získavaniu darcov krvi. Do tejto akcie sa zapojilo veľa mladých ľudí. Možno spomenúť aspoň niektorých. Boli to: Michal Ridzák, Michal Ťporský, Júlia Onderková a iní.

Neskôr sa za darcov krvi hlásili aj mladší občania, ako Gejza Gočík, Štefan Toroni, Martin Jasič, Martin Buša a ďalší. V roku 1978 boli udelené prvé plakety Dr. Janského za 10-násobné darovanie krvi Terézii Rimárovovej, Jozefovi Čorosovi, Viere Šmidovej a ďalším členom.

Za 40-násobné darovanie krvi dostala odbočka 6 zlatých plaket, ktorých držiteľmi sú: Ján Fortuňák, Ján Bystrianský, Luboš Sakáč, Peter Džubak, Milan Révay a Maroš Džupina. Miestna odbočka ČK existuje 38 rokov a počas svojho pôsobenia dosahuje dobré výsledky. Veľký podiel na tom má svedomitá a dôsledná práca dlhodobej predsedníčky Heleny Ťporskej.

V roku 2000 sa predsedníčka zúčastnila v Bratislave na oslavách, kde bola odbočka a obec zapísaná do „Knihy cti SČK“ a predsedníčka bola s ostatnými hosťami prijatá u pána prezidenta R. Schustera.

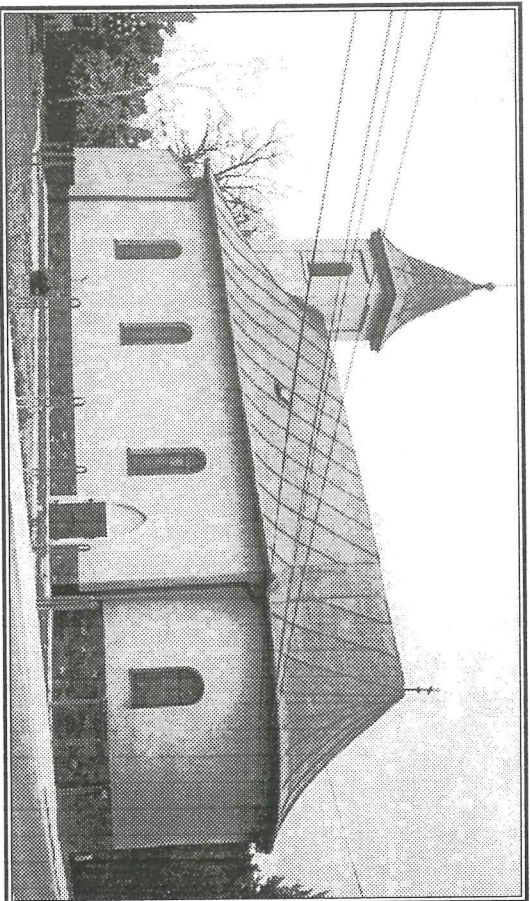
Zoznam použitej literatúry

- Adalékok Zemplén Vármegyve Történetéhez I - XXIII, 1895 - 1917.
A magyar korona országában az 1881 év elején végrehajtott NÉPSZÁMÁLÁS, eredményei. I. Bp. 1882.
A munkácsi görögkatolikus püspökség jelkészségeinek 1806 évi összeírása. Nyíregyháza 1990.
Bartko, L.: Nárečie Sečoviec. -In: Sečovce. Zostavil Ján Ordoš. L. I. M. Prešov 1998, s. 179-919.
Bartko, L.: Z juhoabovskej nárečovej lexiky. -In: Nové obzory. 31. Red. I. Michnovič. Košice, Východoslovenské vydavateľstvo 1990, s. 181-212.
Buffa, F.: K charakteristike východoslovenských nárečí. -In: Nové obzory. 9. Red. I. Sedlák. Košice Východoslovenské vydavateľstvo 1967, s. 263-278.
CSÖRGŐ adatai Magyarország helynévtárában. 1863 - 1907.
Dongó Gyárfás, Géza: Adalékok Zemplén Vármegyve Történetéhez. Sátorajajhely.
Feljegyezése a kolera idebe, megbetegedett, megholtáknak, és felgyógyultaknak, az Újhelyi terület részről. Újhely 30. 12. 1831.
Fényes, Elek: Magyarország Geographiai Szótára. I. Pest 1851, old. 228.
Heller, Georg: Comitatus Zempliniensis. Veröffentlichungen des Finnisch-Ungarischen Seminars an der Universität München, München 1981.
Kol. aut.: Kultúrny rozvoj Slovenska. Bratislava 1970.
Közséégi áttekintés a jelenlevő népeségnek hovatás és foglalkozás szerinti. 1875 VIII.b.
Magyar országos leveltár (dalej MOL), Budapest, DL 2542
Maksay, Ferenc: Magyarország birtokviszonyai a 16. Század közepén. 2. kötet. 1990.
Markuš, Alexander: Sedliacke povstanie v Zemplíne roku 1831.
Marsina, R. - Kušík, M.: Urbáre feudálnych pansiev na Slovensku, diel II, (17. stor.), Bratislava 1959.
MOL, Budapest, DL 99507
MOL, Budapest, Kamara, A 2677, s. 73, 164, 244.
MOL, Budapest, Kamara, A 2678, s 8, A 2677, s. 402.
Pamätaná kniha NV v dvojiročníci 1947 - 1948. Redakčný kruh Povereníctva vnútra Bratislava 1948.
Prírodné bohatstvo a kultúrne dedičstvo TOKAJA. Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre 2002.

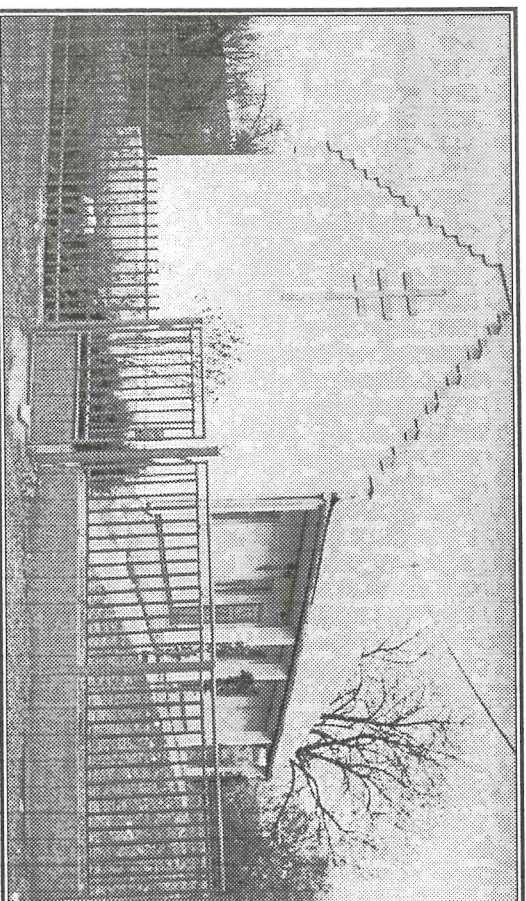
Schematismus VENERABILIS CLERICI diocesis CASSOVIENSIS
M.D.CCC.LVII.

- Soták, A.: Ochoťníci z Čerhova. Ludová tvorivosť č. 7, Osveta Martin 1957.
Štatistické výsledky zo sčítania ľudu v rokoch 1950 až 2002. Štolc, J.: Slovenská dialektológia. Bratislava, Veda 1994.
Tajták, L. a kol.: Dejiny Trebišova. Košice, Východoslovenské vydavateľstvo 1982.
Uličný, F.: Dejiny osídlenia Zemplínskej župy. Zemplínska spoločnosť Michalovce 2001, s. 104.
Vlastivedný slovník obcí na Slovensku I - III. Bratislava 1977, 1978.
„Zemplén“ Naptára, Sátorajajhely, Csörgő adatai 1890 - 1917.
Zemplén vármegyve közséégi. Zmplén vármegyve és Sátorajajhely R. T. Város. 1905, old. 36.
Zemplén vármegyve adóközséégeinek területe kataszteri tisztajövedelme. Budapest 1913.

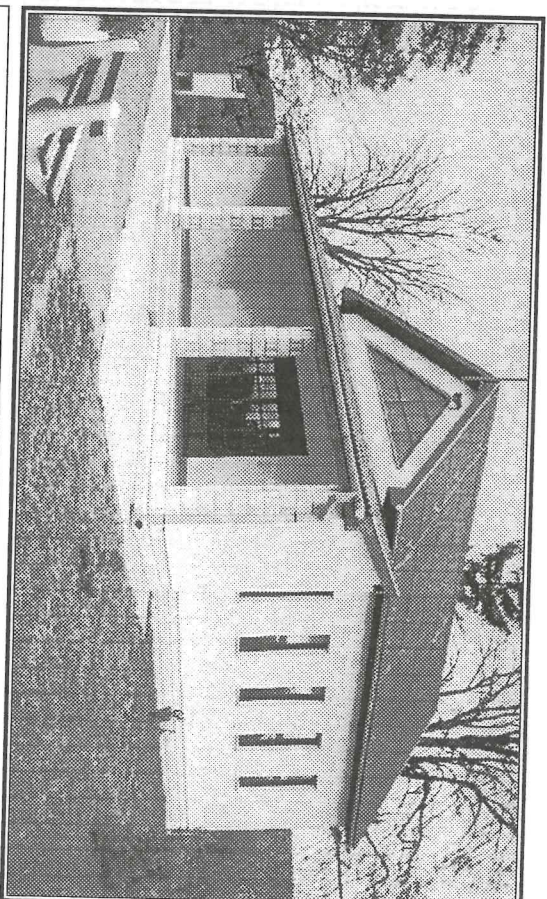
Obrazová príloha

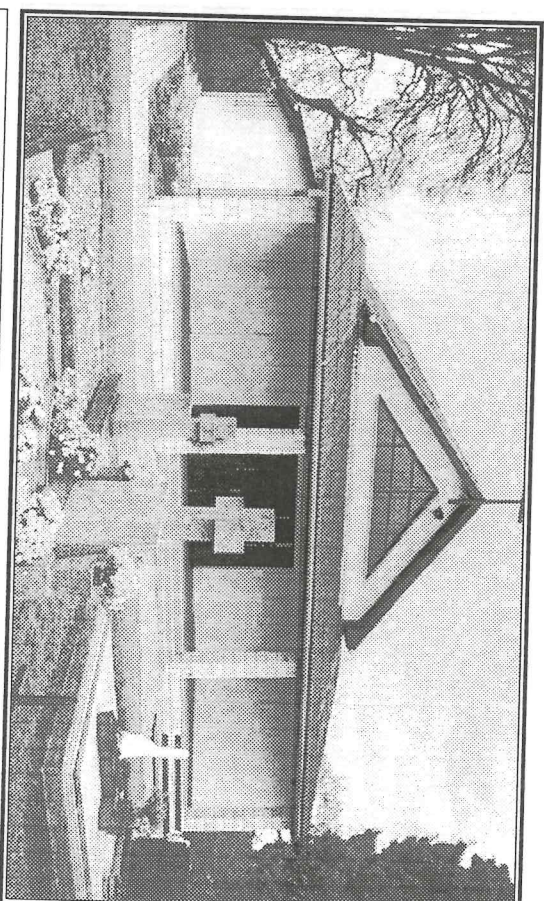
Rímskokatolícky kostol.

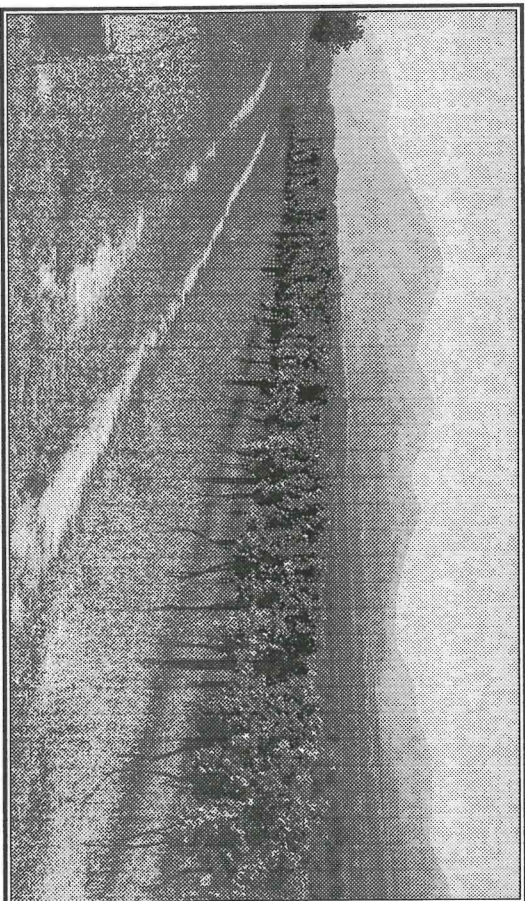
Gréckokatolícky kostol - cirkiev.

Dom smútku.

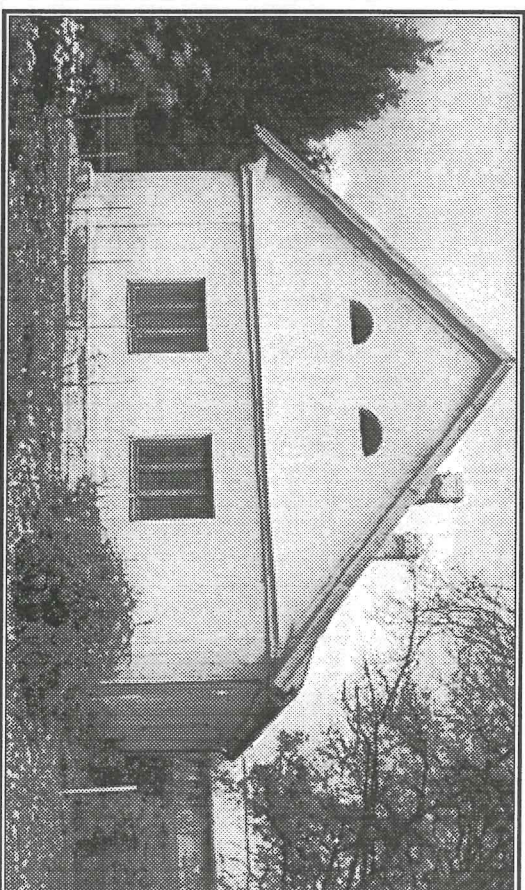
Dom smútku - čelný pohľad.

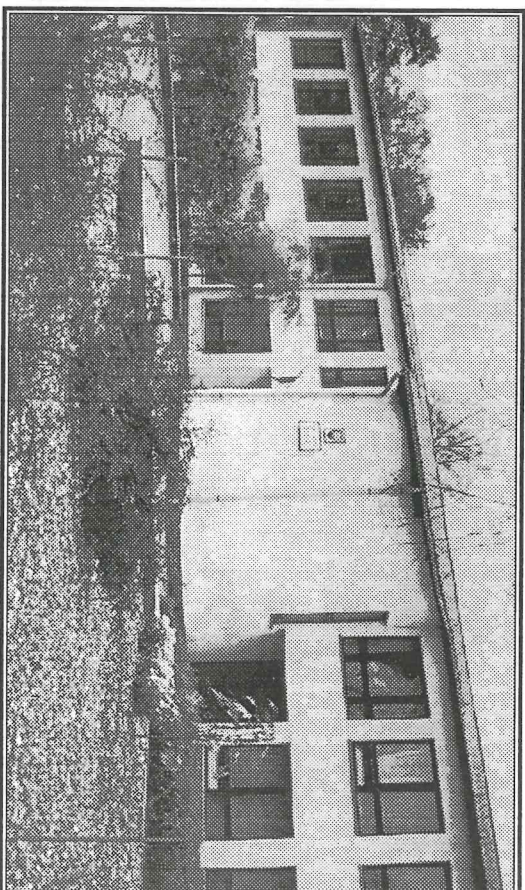
Pohľad na vinice v tokajskej oblasti.

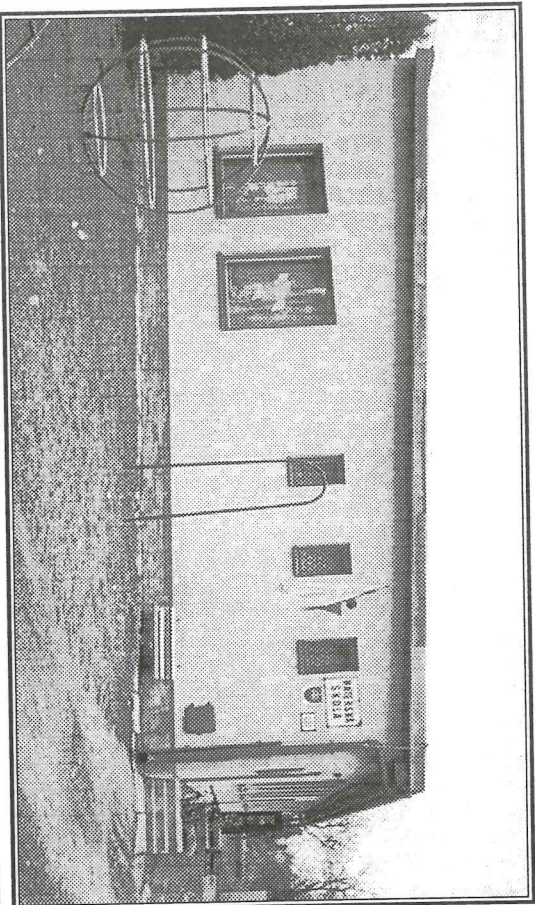
Operačka hrozna vo vinici.

Priečelie starej školy v kaštieli.

Nová budova základnej školy.

Budova materskej školy.

Z vystúpenia detí materskej školy.

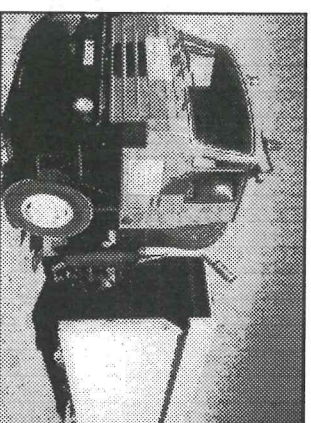
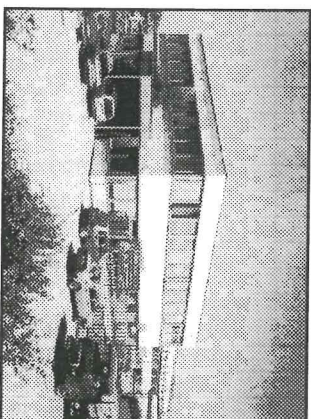
Sponzori

LUMIX TRADE

spol. s r. o.

Štefánikova č. 171/137, 075 01 Trebišov
SLOVAKIA

Tel./Fax: 00421-56-6724631, 6725907, 6723940

MIGA

spol. s r.o.

TLAČIARENĀ

M. R. Štefánikova 392, 075 01 Trebišov

Tel.: 056/672 50 17,

Fax: 056/672 20 89

Výroba, predaj, montáž plastových okien a dverí

WINPLAST, spol. s r. o., ul. M. R. Štefánika 2393/25, 075 01 Trebišov

Tel.: 056/6727424, fax: 056/6727761

1. MIGA s.r.o., Trebišov
2. LUMIX TRADE s.r.o. Trebišov
3. SECOMP s.r.o. Trebišov
4. TAMA - DUČ Štefan Čerhov
5. CHOMIŠAK Peter, súkr. podnikateľ Kazimír
6. AGROZORAN s.r.o. Michalany
7. BECA Ján, súkr. podnikateľ Čerhov
8. BECA Peter, súkr. podnikateľ Michalany
9. AB Konzum Čerhov
10. Komunálna poisťovňa Banská Bystrica
11. Východoslovenské vodárne a kanalizácie
odšepný závod Trebišov
12. WINPLAST, s.r.o. Čerhov
13. GOČIK Marek, súkr. podnikateľ Čerhov
14. LU. Ml. BA Potraviný - Farby - Laky Čerhov

Obsah

1. Všeobecná charakteristika	8	11. Vznik roľníckeho stavu	73
2. Názov a vývoj obce	12	12. Hospodárske a sociálne pomery	77
Názov obce	12	13. Bývanie a život občanov na majeroch	79
Vývoj obce	13	14. Spoločenský život v dedine	84
Spoločenský, národnostný a náboženský vývoj	14	15. Vývoj obce po roku 1945	87
(PhDr. Juraj Žadanský, CSc.)		Výstavba obce	88
3. Slovenská dedina a jej problémy	19	Výstavba domov a bytov	92
4. Demografický vývoj	22	16. Školstvo (Mgr. Mária Nadzonová)	95
Rok 1869	22	Kultúra	101
Rok 1881	25	Nárečie	109
Rok 1910	25	Telesná výchova a šport	115
Rok 1991	27	Zdravotníctvo	118
Rok 2001	28	Zoznam použitej literatúry	120
5. Duchovný život	30	Obrazová príloha	122
6. Obraz dediny	33		
7. Správa obce	40		
Rok 1918	42		
Obecné pečiatky	44		
Obvodný notársky úrad	44		
8. Spôsob bývania, života, zvykov a obyčajov	46		
Spôsob bývania	46		
Spôsob života	49		
Zvyky a obyčaje	53		
Stavanie májov	56		
Svadba v Čerhove	56		
Narodenie dieťaťa	58		
Tradícia židovských občanov Čerhova	58		
9. Mimoriadne udalosti, ktoré postihli dedinu	60		
Prvá svetová vojna	61		
Okupácia Čerhova	62		
Druhá svetová vojna	63		
10. Poľnohospodárstvo a jeho poslanie	67		
Rok 1869	68		
Rok 1881	68		
Rok 1897	69		
Poslední zemepáni	70		

Z dejín obce Čerhov

Autori: Ing. Ján Gočík - PhDr. Július Galgan

Do publikácie prispeli: Mgr. Mária Nadzonová,

PhDr. Juraj Žadanský, CSc

Fotografie: Pavol Balog, Juraj Brovár, Filip Lašut, Ján Malec

Vydal: Obecný úrad Čerhov

Tlač: MIGA Trebišov

Mapa z roku 1784 Nižný Čerhov a Vyšný Čerhov.